

جوانه

۴۲ **رشد**

وزارت آموزش پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات و فناوری آموزشی

فصلنامه تخصصی سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی / زمستان ۱۳۹۲ / ۱۶۰ صفحه
برای ناشران، پدیدآورندگان، مدیران مدارس، اولیا و کارشناسان آموزشی

ویژه دهمین
جشنواره کتاب‌های
آموزشی رشد

- انشا، فرصتی برای تمرین آزادی، مدارا و خلاقیت
- عمق‌دهی به آموزش، مهم‌ترین معیار انتخاب کتاب در جشنواره
- دیگر جشنواره رشد نامی ناآشنا نیست

یادداشت سردبیر

نوید آینده‌ای روشن‌تر / فریبا کیا

۲

انتخاب کتاب‌ها در نمایشگاه‌های کتاب آموزش و پرورش باید با تأیید دبیرخانه سامان‌دهی مواد و رسانه‌های آموزشی و تربیتی باشد

۴

سنت حسنه‌ای که ماندگار خواهد شد (گفت‌وگو با حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر محمدیان / محمد دشتی)

۵

بستری برای تعمیق، تسهیل و توسعه برنامه‌های آموزشی (گزارش دبیر جشنواره / محمد ناصری)

۱۰

دانشکده‌ای برای تربیت داوران طراز اول علمی و آموزشی (پای صحبت اعضای کمیته علمی / فریده نورمحمدی)

۱۲

نقد و بررسی کتاب

انشاء، فرصتی برای تمرین آزادی، مدارا و خلاقیت ۲۴ / پرسش‌های دقیق برای تفکر عمیق ۲۶ / فناوری به روز ۲۸ / کوششی برای پرکردن یک حفرة هزار ساله ۳۰ / کاین نقش که بر لوح ضمیر ماست ۳۲ / سرگذشت مطبوعات برای دانش‌آموزان ۳۵ / فرهنگ فرهنگ‌خوانی ۳۶

۲۲

گفت‌وگو با داوران (سمانه آزاد)

تأکید بر سواد شفاهی در دوره پیش‌دبستانی ۳۸ / از نگاه نو خبری نیست! ۴۰ / افزایش تألیفات معلمان مؤلف ۴۲ / عمق‌دهی به آموزش، مهم‌ترین معیار انتخاب کتاب در جشنواره ۴۴ / دیگر جشنواره رشد نامی ناآشنا نیست ۴۶ / کتاب‌ها باید به نیازهای دانش‌آموزان پاسخ دهند ۴۷ / جای تئاتر خالی بود! ۴۸ / گروهی که برگزیده نداشت ۴۹ / تأثیرگذاری جشنواره در گرو تحول در نظام ارزشیابی است ۵۰ / بچه‌های استثنایی دیده شدند ۵۲ / هر سال بهتر از قبل ۵۴

۳۶

مدیر مسئول: محمد ناصری

سر دبیر: فریبا کیا

شورای برنامه ریزی: بهروز رضایی، دکتر محمود معافی

داوود نجف‌زاده، علاء نوری و محبت... همتی

مدیر داخلی: فریده نورمحمدی

ویراستار: بهروز راستانی

طراح گرافیک: عبدالحمید سیامک‌نژاد/ طرح جلد: سعید سلیمی

عکس: رضا بهرامی و اعظم لاریجانی

نشانی: تهران، پل کریمخان زند، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره ۴ وزارت آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶، دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی صندوق پستی: ۱۵۸۷۵/۳۳۳۱
تلفن: ۸۸۸۳۹۱۶۶ دورنما: ۸۸۳۰۶۰۷۱
وبگاه: samanketab.roshdmag.ir
پیام‌نگار: javaneh@roshdmag.ir

رقابت در دور آخر/ بهروز رضایی

۵۴

ناشران برتر چگونه انتخاب شدند؟/ دبیرخانه دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد

۶۴

برگزیدگان جشنواره رشد را بیشتر باور و معرفی کنیم (گفت‌وگو با ناشران کتاب‌های آموزشی / حمید نورشمسی)

۶۶

صداوسیما منابعی را تبلیغ می‌کند که سازمان پژوهش تأیید کرده باشد

۷۰

(گزارش سومین نشست شورای سیاست‌گذاری سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی/ دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی)

گفت‌وگو با پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی (سمانه آزاد و سمانه دلپاک)

۷۲

بخش خصوصی را قانع کردیم بسته آموزشی تولید کند ۷۴ / گذار عکاسی به دنیای دیجیتال ۷۵ / خانواده کتابی برای کودک تهیه می‌کند که خودش دوست دارد ۷۶ / فراتر از استانداردهای مهارتی ۷۷ / ارزشیابی توصیفی نیازمند تبیین بیشتر ۷۸ / کودکان درک عمیقی از پیرامون خود دارند ۸۰ / کتاب خوب کتابی است که با آموزش جهانی هم‌سو باشد ۸۱ / حافظه‌محوری با آموزش مبتنی بر مشاهده حذف می‌شود ۸۲ / زیر و رو کردن کتابخانه ملی برای نگارش یک کتاب ۸۳ / استانداردهای لزوم تحول کتاب‌های استثنایی است ۸۴

سوابق علمی-اجرایی و بیانیه‌های گروه داوران دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد

۸۳

بازتاب اخبار جشنواره در رسانه‌ها

۱۵۴

نوید آینده‌ای روشن‌تر

خداوند متعال و حکیم را شاکریم که نهال نورسی که به همت دلسوزان و علاقه‌مندان توسعه کتاب‌های آموزشی و تربیتی در آموزش و پرورش کاشته شد، امروز به درخت پرشکوفه و باروری تبدیل شده است که ثمرات گران قدر آن در اقصا نقاط کشور و دورافتاده‌ترین مدارس این سرزمین، کام نونهالان، دانش‌آموزان و فرهنگیان عزیز را شیرین می‌سازد. ایجاد نظام هدایت، بررسی و انتخاب و معرفی کتاب‌ها و آثار تربیتی و آموزشی مناسب برای استفاده مخاطبان وزارت آموزش و پرورش، به ویژه دانش‌آموزان، در قالب جشنواره کتاب‌های آموزشی، دستاورد مؤثری است که نظام آموزشی کشور را در جهت بسط و اعتلای کیفی یاری می‌رساند. حضور علاقه‌مندان به خدمات فرهنگی و تهیه و تولید کتاب‌های مناسب و استاندارد برای بهره‌برداری دانش‌آموزان و همچنین توجه به جنبه‌های علمی، هنری، آموزشی و اقتصادی آن حضور و مشارکت ناشران و گروه‌های دیگری را برای همراهی و همفکری با نظام آموزشی به دنبال خواهد داشت و فرصت‌های تازه‌ای را برای تعامل متقابل وزارت آموزش و پرورش، بخش غیردولتی و نهادهای مربوط ایجاد خواهد کرد. روند رو به رشد کمیت آثار تربیتی و آموزشی و افزایش روزافزون کیفیت آثار ارسالی نویدبخش آینده‌ای روشن‌تر و روزهایی پرثمرتر است و بی‌تردید حمایت و مشارکت مؤلفان و ناشران بر غنای آن خواهد افزود.

وزارت آموزش و پرورش و سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در راستای تحقق سند تحول بنیادین و مطالبات عمومی و همچنین پاسخ‌گویی به نیازهای امروز و آینده نظام آموزشی، خود را مکلف و متعهد می‌داند که از دستاوردهای علمی و تلاش‌های مقدس مؤلفان و اندیشمندان حوزه کتاب و قلم در مسیر اعتلا و ارتقای فرایندهای یاددهی - یادگیری بهره بگیرد و با حمایت، هدایت و تشویق تولیدکنندگان آثار علمی و تربیتی متناسب با استانداردهای آموزشی، روزبه‌روز بر سرعت و کیفیت تربیتی و علمی دانش‌آموزان، معلمان و خانواده‌های محترم در راه وصول به اهداف رفیع انقلاب اسلامی گام‌های بلندتری بردارد و نقشی بسزا و شایسته در مسیر رسیدن به ارزش‌ها و اهداف سند چشم‌انداز ایفا کند.

نشریه «رشد جوانه»، به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های مؤثر در این راستا، ضمن قدردانی از تلاش‌های همکارانی که سال‌ها برای تحکیم ریشه‌ها و گسترش شاخ و برگ و ثمرات این نونهال کوشیده‌اند، بر آن است تا با استمرار و تقویت برنامه‌های گذشته و نوآوری و ابتکار در برنامه‌های آتی، شیوه‌های کارآمدتری را برای شناسایی، معرفی، تشویق و حمایت از مؤلفان و مترجمان و ناشران هم‌سو با نیازهای آموزشی کشور بردارد و با چاپ مقالات مناسب، آسیب‌شناسی فرایندها و درج نظرات و پیشنهادهای، بر سرعت و دقت وصول به این اهداف بیفزاید. خوش‌بختانه با تلاش همکاران و حسن همراهی مدیریت کلان سازمان با این نشریه، امروز این رسانه ارجمند جایگاه والاتری یافته و استقبال ناشران و مخاطبان برغنی کارشناسی، علمی و جنبه‌های کاربردی آن خواهد افزود.

امید است با برگزاری میزگردهای نقد و بررسی جشنواره، تجزیه و تحلیل بیانیه‌ها، بررسی کمیت و کیفیت کتاب‌های آموزشی و شناسایی نقاط ضعف و قوت آن، ترسیم نقشه راه برای ارتقای کیفی جشنواره‌های آتی و همراهی بیشتر نظام آموزشی با مؤلفان و ناشران را نظاره‌گر باشیم.

دکتر علی اصغر فانی در نشست صمیمی با کارشناسان سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی:

انتخاب کتاب‌ها در نمایشگاه‌های کتاب آموزش و پرورش باید با تأیید دبیرخانه سامان‌دهی مواد و رسانه‌های آموزشی و تربیتی باشد

رشد، وی با اشاره به نحوه برگزاری نمایشگاه‌های کتاب که توسط بخش‌های گوناگونی آموزش و پرورش برگزار می‌شود، خاطرنشان ساخت: «در تمام نمایشگاه‌های کتاب که توسط آموزش و پرورش برگزار می‌شوند، انتخاب عناوین کتاب‌ها باید با تأیید دبیرخانه سامان‌دهی مواد و رسانه‌های آموزشی مستقر در دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی انجام شود و این امر را به معاونت پرورشی وزارتخانه نیز ابلاغ خواهیم کرد.»

وزیر آموزش و پرورش در ادامه تصریح کرد: «با اجرایی شدن این کار می‌توان موجبات تشویق تولیدکنندگان منابع آموزشی استاندارد را فراهم کرد.»

علی اصغر فانی، وزیر آموزش و پرورش که در جمع مدیران و کارشناسان «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» کشور حضور یافته بود، در بخشی از سخنان خود در خصوص استفاده از کتاب‌های آموزشی در مدارس و لزوم نظارت بر محتوای کتاب‌های تولید شده در بخش خصوصی اظهار داشت: «براساس مصوبه شماره ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش تمام مواد و رسانه‌های آموزشی برای ورود به واحدهای آموزشی و استفاده دانش‌آموزان و معلمان باید مورد تأیید سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی باشد.»

به گزارش ستاد خبری دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی

گفت‌وگو با حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر محمدیان، معاون وزیر و رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

سنت حسنه‌ای که ماندگار خواهد شد

محمد دشتی

آموزشی و تربیتی، چگونه می‌بینید؟

□ یکی از کارهای خوبی که در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی اتفاق افتاده، برگزاری جشنواره سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی است. این کار انصافاً از آن کارهای خوب و شایسته‌ای است که می‌شود ادعا کرد، سنتی حسنه و ماندگار در این سازمان به‌شمار می‌آید.

خوش‌بختانه توفیقی حاصل شده است تا بتوانیم از ناشران و پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی که در راستای برنامه‌های درسی و تربیتی آموزش و پرورش قدم برمی‌دارند، تجلیل کنیم. صرف همین تجلیل یک وظیفه است و ما به‌عنوان دستگاهی که اهداف تعلیم و تربیت را در نظام اسلامی تعقیب و پرورش این نسل را به بهترین شکل دنبال می‌کنیم، از هر کسی که در این کار بزرگ ما را یاری می‌کند، باید تشکر و قدرشناسی کنیم.

در آستانه برگزاری جشنواره دهم به دیدار حجت‌الاسلام والمسلمین، دکتر محی‌الدین بهرام‌محمدیان، معاون وزیر، رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و رئیس شورای سیاست‌گذاری سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی رفتم و دیدگاه‌های ایشان را درخصوص این جشنواره و موضوع کتاب‌های آموزشی و کمک‌آموزشی جویا شدیم. آنچه در ادامه می‌خوانید مشروح نظرات ایشان است.

■ آقای محمدیان، بعد از گذشت نه دوره برگزاری جشنواره کتاب‌های آموزشی و در آستانه برگزاری جشنواره دهم، حاصل سامان‌دهی به منابع، مواد و رسانه‌های آموزشی و تربیتی را در سال‌های اخیر، خصوصاً با توجه به تأکید سند تحول بنیادین آموزش و پرورش بر تنوع‌بخشی به منابع و مواد

ناشرینی که با درک این مسئولیت و این امر مهم در مسیر اهداف آموزش و پرورش قدم برمی دارند، شایسته تقدیر و احترام هستند. آن‌ها گرچه امکان انتخاب‌های دیگر و احیاناً پرسودتری را هم داشته‌اند، سرمایه و امکانات خود را در این مسیر به کار گرفته‌اند و با درک نیاز فرزندان این سرزمین، پای در وادی خدمت گذاشته‌اند. این جشنواره، اگر فقط و فقط برای تقدیر از اقدامات شایسته این عزیزان بود، باز هم امر پسندیده و به‌جایی بود.

■ آیا همه هدف و کارکرد این طرح و جشنواره تجلیل و تشکر از مؤلفان و ناشران آموزشی است، یا اهداف دیگری هم دنبال می‌شود؟

□ تجلیل و تقدیر یکی از اهداف مهم ماست؛ نکته مهم دیگر این است که در این عرصه وسیع انتشار اطلاعات و در این بمباران اطلاعاتی، کمک به افراد و گروه‌هایی که به این اطلاعات نیاز دارند و توان و امکان شناسایی اطلاعات درست و سودمند و مناسب را ندارند نیز کاری ارزشمندی و ستوده است که غفلت از آن جایز نیست.

وجود بیش از ۱۲ میلیون دانش‌آموز که به‌جز کتاب درسی نیازهای وسیعی به کتاب‌های آموزشی اعم از کمک‌درسی و غیر آن دارند، واقعیتی است و پاسخ دادن به این نیاز، همتی ملی و همه‌جانبه می‌طلبد. این طیف وسیع جست‌وجوگر و نیازمند به دانش و اطلاعات، به دنبال مجموعه‌های متنوع و در عین حال مستند و مستدل هستند که باید بر مبنای اصول و استانداردهای آموزش و پرورش کشور تولید و عرضه شوند و در قالب کتاب‌های مناسب در دسترس آنان قرار گیرند.

آموزش و پرورش دانش‌آموزان ما نمی‌تواند به کتاب درسی رسمی منحصر باشد. از طرف دیگر، شاید این فرصت برای همه دانش‌آموزان، معلمان و خانواده‌ها وجود نداشته باشد که خودشان به دنبال منابع دیگر آموزشی و تربیتی برای یادگیری باشند. به همین دلیل، این وظیفه هم برعهده دستگاه تعلیم و تربیت است که با شناسایی و معرفی منابع مناسب و مورد نیاز، به این نیاز اصیل و رو به توسعه پاسخ دهد. خوش‌بختانه این فرصت خوب هم با درایت و آینده‌نگری همکاران ما در یک دهه گذشته ایجاد شده است و ما هم توفیق داریم که این راه را با افتخار ادامه دهیم.

افرادی که کتاب‌های نامناسب تولید می‌کنند، گاهی از عدم توازن وضع موجود بهره می‌برند و به منافع و سود مورد نظر خود، ولو

به قیمت تباه شدن سرمایه‌های کشور می‌رسند. ملاک آن‌ها هم سود و درآمد بیشتر است و هیچ قید و بندی هم در این کار برای خود قائل نیستند. دقیقاً در چنین نقطه‌ای است که آسیب‌ها آغاز می‌شوند. اشکالات زمانی رخ می‌دهند که استانداردها نادیده گرفته می‌شوند؛ به کیفیت کار توجهی نمی‌شود و سهولت کار بر سلامت آن غلبه می‌کند. در چنین وضعیتی باید گروه، سازمان یا یک تشکل خاص بر کارها نظارت داشته باشد تا هر کس هر کاری را که دلش می‌خواهد و منافعی اقتضا می‌کند، بدون در نظر گرفتن سلامت جامعه، انجام ندهد. این امر حکم عقلاست؛ چون متأسفانه هر جا

منافعی جمع شده باشد، مفاسدی هم امکان بروز پیدا می‌کنند. برای مثال، مواد غذایی، به دلیل اهمیتی که در بهداشت و سلامت جامعه دارند، همواره باید تحت نظارت‌های دقیق و مستمری باشند. در بحث کتاب‌های آموزشی ما با روح، جان و سلامت آینده فرزندان این آب و خاک سروکار داریم و حساسیت و اهمیت موضوع، اگر بیشتر از موضوعات جسمانی نباشد، کمتر نیست.

البته انسان‌های خدومی که درد و دغدغه فرهنگ و دانش دارند، حسابشان جداست. آن‌ها سودشان را در ارتقا و توسعه فرهنگ می‌دانند و اثرات وجودی‌شان هم در جامعه پیداست.

■ مصوبه اجرایی ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش تا چه حد نقش آموزش و پرورش را از نقش تشویق و ترغیبی به نقش نظارتی و هدایتی سوق داده است؟

□ همان‌طور که در ابتدای عرایض اشاره کردم، سال‌های قبل ما در واقع بیشتر در همان نگاه ایجابی ورود داشتیم. اما بعد از مصوبه اجرایی شورای آموزش و پرورش و ابلاغ آن توسط ریاست محترم جمهوری تحت عنوان مصوبه ۸۲۸، ملزم هستیم ضمن قدردانی و قدرشناسی و معرفی آثار مثبت، نسبت به نقش نظارتی خودمان هم حساسیت و دقت بیشتری داشته باشیم و در اجرا نیز سرعت و دقت بیشتری به این موضوع ببخشیم و به کسانی که استانداردها را رعایت نمی‌کنند، تذکر بدهیم تا بیشتر مراعات کنند. البته این کار در دو بخش باید اتفاق بیفتد. یک بخش، همان وجدان کاری افرادی است که در این بازار کار و تولید می‌کنند. در این بخش باید حساسیت‌ها و دقت بیشتر آنان در رعایت استانداردها برانگیخته شود تا در کار خود دقت بیشتری داشته باشند. بخش دوم این است که در

کتاب‌های آموزشی با روح و جان و سلامت آینده فرزندان این آب و خاک سروکار دارند. حساسیت و اهمیت آن اگر بیشتر از موضوعات جسمانی نباشد، کمتر نیست

این موضوع است: کشاندن دانش آموز به موضع انفعال و یادگیری حافظه‌محور، تسلط بر تست‌زنی و فاصله گرفتن از تعقل، اندیشیدن و یادگیری عمیق و ماندگار.

تلاش ما این است که بتوانیم کار سامان‌دهی را به کمک ناشران متعهد و آگاهی که الان هم با ما همکاری می‌کنند و تعدادشان هم کم نیست، به سرانجام و مقصدی درخور توجه و اعتنا برسانیم. البته گریختن از جاذبه حافظه‌محوری کار بسیار سختی است، اما اگر ذهن دانش‌آموزان ما از این موضوع رها نشود، اتفاقات خوبی را که در سند تحول بنیادین و برنامه درسی ملی به دنبال آن هستیم، تحقق پیدا خواهد کرد.

مشکل بعدی در این زمینه تبلیغ منابع نامطلوب از سوی رسانه‌های جمعی و به خصوص رادیو و تلویزیون است. طبیعی است که باید صدا و سیما با نظر نهادهای ناظر و از جمله آموزش و پرورش به معرفی و تبلیغ منابع آموزشی و تربیتی بپردازد که درخصوص این امر هم هماهنگی‌های بیشتری در شواری سیاست‌گذاری منابع، مواد و رسانه‌های آموزشی که همکاران ما از صدا و سیما عضو آن هستند، صورت گرفته است که امیدواریم شاهد نتایج خوب و مثبت این همکاری‌ها در آینده‌ای نزدیک باشیم.

■ رویکرد جدید جشنواره دهم چه تأثیری در جلب مشارکت بیشتر مؤلفان و ناشران آموزشی خواهد داشت؟

□ با اهتمام ویژه‌ای که امسال از سوی همکاران ما صورت گرفته است، برگزاری جشنواره کتاب‌های آموزشی از هر سه سال برای یک دوره تحصیلی، به برگزاری سالانه و معرفی کتاب‌های مناسب همه دوره‌ها و از جمله آموزش و پرورش استثنایی تغییر پیدا می‌کند. با این اقدام شایسته، ما کتاب‌های تولید شده را نو به نو به مخاطبان خود معرفی خواهیم کرد و ناشران همکار در این موضوع هم نگران تولیدات خود نخواهند بود. ضمناً دانش‌آموزان، معلمان و خانواده‌ها هم فرصت پیدا می‌کنند که از منابع جدیدتر، متنوع‌تر و بیشتری در هر سال تحصیلی استفاده کنند.

■ یکی از اقدامات پسندیده‌ای که مورد اقبال ناشران آموزشی هم قرار گرفته است، انتشار کتاب‌نامه‌های رشد و درج عنوان کتاب‌های برگزیده در پایان کتاب‌های درسی

بستر آموزش و پرورش آگاه‌سازی عمومی اتفاق بیفتد تا در انتخاب، گزینش و خرید این‌گونه منابع، دقت و حساسیت بیشتری داشته باشند. هر کتابی را نخرند، به هر کتابی اجازه ورود به مدرسه و کیف فرزندان را ندهند و ذهن و اندیشه فرزندان خود را در اختیار منابع غیر استاندارد و احیاناً مخرب نگذارند.

ما و شما وقتی قرار است لباس، کفش یا هر چیز دیگری برای خودمان بخریم، به دنبال کالاهای استاندارد و شناخته شده و یا به اصطلاح برندهای معروفی می‌رویم که از کارآمدی و کیفیت آن‌ها مطمئن باشیم. از چند نفر دیگر که در این زمینه صاحب صلاحیت و تجربه هستند، سؤال می‌کنیم و بدون آگاهی و تنها تحت تأثیر تبلیغات انجام شده دست به خرید نمی‌زنیم. کدام انسان منصف و عاقلی است که از کسالت‌های روحی و دردهای مرگبار ناشی از بی‌توجهی در انتخاب غذای مسموم برای روح و جان خود و فرزندان با اطلاع باشد و قدمی برای اصلاح آن بردارد؟

ما بنا به نقش ذاتی خود، باید به مردم و جامعه تذکر بدهیم و آن‌ها را آگاه کنیم؛ گرچه گاهی صرف تذکرات کافی نیست و درصد افزون‌خواه کمی هستند که منافع خودشان را بر مصلحت جامعه ارجح می‌دانند و حتی با دورزدن قوانین و مقررات راه را برای مطامع خود و اهداف نامشروعشان می‌گشایند؛ این گروه طبعاً به اقدامات قاطع‌تر و شدیدتری نیاز دارند.

■ با ابلاغ مصوبه ۸۲۸ چه اتفاق جدیدی رخ داد که می‌تواند به آموزش و پرورش در زمینه سامان‌دهی بهتر مواد، رسانه‌ها و مواد آموزشی و تربیتی کمک کند؟

□ نکته بااهمیت این است که تمامی نهادها و سازمان‌های مرتبط در درون و بیرون آموزش و پرورش بر اجرای بهینه و مؤثر این مصوبه الزام دارند. حتماً چنین زمینه‌ای ما را در اجرای بهتر، دقیق‌تر و مؤثرتر این امر یاری خواهد کرد. آنچه ما امروز در برنامه‌های آموزشی و کتاب‌های درسی دنبال می‌کنیم، نوعی آموزش تعاملی و دوسویه است که بین معلم و دانش‌آموز جریان پیدا می‌کند. اما آنچه که متأسفانه برخی افراد و ناشران دنبال می‌کنند، دقیقاً عکس

یکی دیگر از اقدامات مؤثری که امسال با تأکیدی بیشتر در برنامه کار ما قرار گرفته است، اختصاص چهار صفحه در پایان کتاب‌های درسی جدیدالتألیف به معرفی کتاب‌های برگزیده و مناسب کمک‌آموزشی و کمک‌درسی است

است. در خصوص بسط و توسعه این اقدامات و عملی شدن مؤثر آن چه اقداماتی صورت گرفته است؟

□ علاوه بر انتشار کتاب‌نامه‌های رشد، راه‌اندازی وبگاه «سامان کتاب» از اقدامات خوبی است که جای تشکر دارد. در زمانه‌ای که با محدودیت‌هایی در زمینه کاغذ و چاپ مواجه هستیم و از سوی دیگر، دنیای دیجیتال و مجازی این فرصت را فراهم آورده است که مخاطبان ما بتوانند در اقصا نقاط عالم و حتی در خارج از ایران به این منابع دسترسی پیدا کنند، وجود سایت و مرجعی که بتواند این دستاوردها را به‌روز و در لحظه در اختیار دانش‌آموزان، معلمان و خانواده‌ها قرار دهد، فرصت بسیار ارزشمندی است. امیدواریم، با فرهنگ‌سازی در این خصوص بتوانیم شاهد ثمرات بیش از پیش آن باشیم.

کار دیگری که باید به پاس خدمات شایسته ناشران و مؤلفان خوب انجام داد، ارتقای کیفیت و توجه و دقت بیشتر به فرایند انتخاب و معرفی آثار شایسته و افراد مؤثر و موفق در این حوزه است. همین که نگاهی علمی و حرفه‌ای به این موضوع داشته‌اید و ترکیب هیئت‌های داوری شما برای حوزه‌های گوناگون کتاب‌های آموزشی ترکیبی منسجم، متنوع و همه‌جانبه بوده است، نشان از احترام گذاشتن به خدمات و زحمات ناشران و مؤلفان این حوزه

دارد که باید قدر دانسته شود. ناشران مسئول و متعهد ما شایسته خدمات و توجهات بیشتری هستند که امیدواریم بتوانیم به توقعات و خواسته‌های بجا و منطقی آن‌ها پاسخ‌های شایسته‌تری بدهیم. نکته بعدی که توجه به آن اهمیت زیادی دارد، ارتقای اعتماد ناشران آموزشی است. آن‌ها باید مطمئن باشند که آموزش و پرورش با ایجاد راهکارهای لازم از تولیدات استاندارد و کتاب‌های مفید و مناسب حمایت خواهد کرد و اگر با این برنامه همراه شوند، سود و عایدی بیشتری خواهند داشت.

وضعیت باید به گونه‌ای باشد که در وهله اول، ناشران آموزشی خود مدافع و طرفدار برگزاری این جشنواره باشند و از افراد و مؤسسات به‌اصطلاح کتاب‌ساز و تولیدکننده آثار نامناسب اعلام براءت و دوری کنند. مطلوب آن است که صنف ناشران آموزشی،

ناشرانی را که کتاب‌های دور از قاعده و استاندارد تولید می‌کنند، طرد کنند و به آن‌ها تذکر دهند و آموزش و پرورش وظیفه حمایتی و راهنمایی خود را انجام دهد. من مطمئنم که اگر کیفیت آثار بالا برود و ما هم بتوانیم حمایت‌های لازم را انجام دهیم، این اتفاق خوب خواهد افتاد.

یکی دیگر از اقدامات مؤثری که امسال با تأکیدی بیشتر در برنامه کار ما قرار گرفته است، اختصاص چهار صفحه در پایان کتاب‌های درسی جدیدالتألیف به معرفی کتاب‌های برگزیده و مناسب آموزشی و کمک درسی است تا همه دانش‌آموزان، معلمان و خانواده‌ها با کتاب‌های

برگزیده و مناسب آشنا شوند و از این طریق این کتاب‌ها به درون مدارس و کیف بچه‌ها راه یابند.

■ در دسترسی مخاطبان به کتاب‌های برگزیده و مناسب، به‌خصوص در شهرستان‌های دورافتاده، مشکلاتی وجود دارد.

آیا فکری هم برای رفع این معضل شده است؟

□ بله. در این ارتباط یک اقدام مؤثر را در دستور کار قرار داده‌ایم و از «انتشارات مدرسه» و نمایندگان آن در استان‌ها و شهرستان‌ها خواسته‌ایم که به سفارش معلمان، دانش‌آموزان و خانواده‌ها،

ناشرینی که با درک این مسئولیت در مسیر اهداف آموزش و پرورش قدم برمی‌دارند، شایسته تقدیر و احترام هستند. آن‌ها گرچه امکان انتخاب‌های دیگر و احیاناً پرسودتری را هم داشته‌اند، سرمایه و امکانات خود را در این مسیر به کار گرفته‌اند و با درک نیاز فرزندان این سرزمین، پای در وادی خدمت گذاشته‌اند

افرادی که کتاب‌های نامناسب تولید می‌کنند، گاهی از عدم توازن وضع موجود بهره می‌برند و به منافع و سود مورد نظر خود، ولو به قیمت تباه شدن سرمایه‌های کشور می‌رسند. ملاک آن‌ها هم سود و درآمد بیشتر است و هیچ قید و بندی هم در این کار برای خود قائل نیستند

کتاب‌های مناسب دیگر ناشران آموزشی را که در کتابنامه‌های رشد و پایان کتاب‌های درسی معرفی شده‌اند، تهیه کنند و در اختیار آنان قرار دهند. البته باید راهکار همه‌جانبه‌ای اندیشیده شود که همه طرف‌های موضوع از سود و بهره منطقی و منصفانه برخوردار شوند تا این راهکار ماندگار باشد.

در مورد کتاب‌نامه‌های رشد هم من معتقدم که مدارس ما باید به این منابع مرجع مجهز شوند و این منابع به‌عنوان کتاب‌های راهنما در دسترس همه مدارس قرار گیرد. البته در عین حال که در حد توان نسخه‌های کاغذی را تولید و توزیع می‌کنیم، باید از طریق تهیه و در اختیار گذاشتن نسخه‌های الکترونیکی و دیجیتال نیز زمینه دسترسی همگانی به این کتاب‌نامه‌ها را که در واقع فهرست کتاب‌های مناسب آموزشی در دوره‌های گوناگون تحصیلی هستند، فراهم آوریم.

■ زمان زیادی از فعال شدن شورای سیاست‌گذاری سامان‌دهی منابع آموزشی نمی‌گذرد. آیا این شورا کارهای خود را آغاز کرده است؟

□ بله. از همان ابتدای ابلاغ دستور آغاز به کار این شورا، سریعاً شورا شکل گرفت و خوش‌بختانه فعالیت‌های خوب و مؤثری هم داشته است که باید از همه اعضای توانمند و دلسوز آن تشکر کنیم. اگر زمانی انتقاد و یا گلایه‌ای هم از نهاد و یا سازمانی مطرح می‌شود، به معنی آن نیست که دوستان همراهی و همکاری نمی‌کنند. بالاخره این طرح نهال نوپایی است و به توجه و مساعدت بیشتری نیاز دارد. همه دوستان عضو در شورای سیاست‌گذاری با انگیزه و هدف خدمت وارد کار شده‌اند و این امید و اطمینان وجود دارد که بتوانیم در فرصت‌های پیش‌رو اقدامات بهتر و سازنده‌تری را به کمک هم به انجام برسانیم.

■ یکی از اقداماتی که در موفقیت طرح‌ها تأثیر می‌گذارد، هماهنگی واحدهای ذی‌ربط در داخل مجموعه است؛ چه برنامه‌ای برای اموری مانند نمایشگاه‌های کتاب در بهره‌گیری

از کتاب‌های آموزشی مناسب و برگزیده دارید؟

□ به نکته خوبی اشاره کردید. اخیراً آقای دکتر فانی، وزیر محترم آموزش و پرورش، در خصوص نمایشگاه‌ها و خصوصاً نمایشگاه‌هایی که در مدارس یا برای مدارس برگزار می‌شوند، تأکید داشتند که حتماً از آثار مناسب در کتاب‌نامه رشد یا کتاب‌های برگزیده در جشنواره استفاده شود.

در خصوص نمایشگاه‌های فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و نمایشگاه «یاد یار مهربان» هم که توسط شهرداری تهران انجام می‌شود، باید از هر دو نهاد تشکر کنیم و از بابت کوشش‌های داوطلبانه آن‌ها در خصوص تجهیز کتابخانه‌های مدارس و مراکز آموزشی، سپاس‌گزار باشیم. بر اساس مکاتبات صورت گرفته، قرار است از سال آینده کتاب‌های معرفی شده در کتاب‌نامه‌های رشد و کتاب‌های برگزیده در جشنواره کتاب‌های آموزشی، بیش از پیش و به‌عنوان اولویت اول در دستور کار نمایشگاه‌های مذکور قرار گیرد و همکاران ما در هر دو نهاد اعلام آمادگی کرده‌اند. البته ما باید کاری کنیم که فرایند بررسی و اعلام نظر درباره کتاب‌های ارسالی ناشران و مؤلفان کوتاه باشد و نتیجه به‌سرعت مشخص شود.

■ با توجه به ده دوره برگزاری جشنواره کتاب‌های آموزشی، این جشنواره‌ها تا چه حد در الگوسازی و معرفی کتاب‌های مناسب آموزشی نقش داشته‌اند؟

□ ارائه معیارهای استاندارد تولید کتاب‌های آموزشی یا کتاب‌های نمونه‌ای که در انتشارات مدرسه تولید می‌شوند، همگی نوعی ارائه الگو برای تولید کتاب‌های آموزشی هستند. ما سال‌هاست که این اقدامات را آغاز کرده‌ایم. طی ده، دوازده سال اخیر، کتاب‌های مناسب در کتاب‌نامه‌های رشد و کتاب‌های برگزیده در جشنواره کتاب‌های آموزشی نیز به این الگوها افزوده شده‌اند. پس ما الگوها و سرمشق‌هایی را در اختیار جامعه ناشران آموزشی و مؤلفان این‌گونه کتاب‌ها قرار داده‌ایم که می‌تواند راه را برای تولید بهینه و گسترده این کتاب‌ها باز کند. جشنواره دهم در ادامه همین تدبیرها و راهکارهاست که می‌تواند زمینه را برای اجرای آیین‌نامه ۸۲۸ بیش از پیش فراهم کند. به‌علاوه، از آنجا که برای اولین بار به ارائه و معرفی آثار در همه دوره‌های تحصیلی خواهد پرداخت، گامی جدید و راهگشا در این خصوص خواهد بود.

جشنواره کتاب‌های آموزشی

بستری برای تعمیق، تسهیل و توسعه برنامه‌های آموزشی

به‌نام خدایی که جان آفرید

سخن گفتن اندر زبان آفرید

با عرض سلام و ادب به پیشگاه میهمانان ارجمند و فرهیخته، اندیشمندان، نویسندگان، ناشران و اصحاب کتاب و فرهنگ، مقدم حضار محترم را به مراسم تقدیر از برگزیدگان دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد گرامی می‌دارم و برای همه کسانی که به منظور اعتلای علمی و فرهنگی ایران اسلامی و دانش‌آموزان عزیز تلاش می‌کنند، آرزوی توفیق روزافزون دارم. از مشارکت فعال و مؤثر تمامی مؤلفان، ناشران و نویسندگان و حسن همکاری آنان نیز صمیمانه سپاس گزارم.

مستحضرید که با تصویب «سند تحول بنیادین نظام آموزشی»، فصل تازه‌ای در مسیر سرعت‌بخشی و تثبیت و تعمیق یادگیری و تربیت دانش‌آموزان گشوده شده است. به تبع آن، «سند برنامه درسی ملی» نیز به‌عنوان راهنمای فرایند یاددهی - یادگیری، رویکردهای نوینی را برای تولید محتوای آموزشی و تربیتی مناسب

ترسیم کرده است. توجه به همه ابعاد وجودی و ساحت‌های تربیتی و بهره‌گیری از تمامی ظرفیت‌های درون و برون مدرسه‌ای، از جمله این جهت‌گیری‌هاست که «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» به‌عنوان متولی اصلی محتوای آموزشی، خود را مکلف به اجرای آن می‌داند. تقویت و اهتمام به برگزاری جشنواره کتاب‌های آموزشی یکی از زمینه‌هایی است که سازمان پژوهش را به تلاش‌های صادقانه اهالی فرهنگ و اندیشه متصل کرده و امکان مشارکت و بهره‌گیری فکری و معنوی همه دست‌اندرکاران و علاقه‌مندان به اعتلای آموزش و پرورش کشور را فراهم ساخته است.

جشنواره کتاب‌های آموزشی بستر تعمیق، تسهیل و توسعه برنامه‌های آموزشی را فراهم می‌آورد. این جشنواره با زمینه‌سازی برای تولید کتاب‌های آموزشی هم‌سو با نیازهای آموزشی و فرهنگی کشور، به تفاهم و تبادل نظر نویسندگان و ناشران حوزه تألیف و نشر یاری می‌رساند. همچنین، به شناسایی مشکلات و تدوین راهبردها و راهکاری حمایتی، هدایتی و توسعه‌ای در حوزه کتاب و نشر، و نیز

تکمیل بسته آموزشی - که از سیاست‌های آموزش و پرورش است - کمک می‌کند.

خوش‌بختانه با تصویب و ابلاغ طرح سامان‌دهی منابع و مواد آموزشی در بالاترین مراجع قانون‌گذاری حوزه تعلیم و تربیت و اقدامات تبلیغی و اصلاحی سازمان پژوهش، روز به روز بر تعداد ناشران و نویسندگان علاقه‌مند به همکاری با نهاد تعلیم و تربیت افزوده می‌شود. آثار تولید شده، علاوه بر افزایش کمی، از نظر تطابق با استانداردهای آموزشی و برنامه‌های درسی نیز از شرایط مناسب‌تری برخوردار می‌شوند.

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی بر این باور است که استفاده از دستاوردهای فکری و معرفتی صاحب‌نظران و عالمان متعهد، به اعتلای حیات فرهنگی و اجتماعی کمک می‌کند و بسترهای توسعه همه‌جانبه و پیشرفت واقعی را فراهم می‌سازد. خوش‌بختانه در حال حاضر با توسعه فناوری و تنوع محیط‌های یادگیری، امکان پاسخ‌گویی به نیازهای متفاوت مخاطبان در گروه‌های سنی گوناگون فراهم شده و به دلیل تکاپوی رقابت و در عین حال همراهی و هم‌افزایی تجارب تولیدکنندگان مواد آموزشی و تربیتی، روز به روز بر کیفیت تولیدات فرهنگی افزوده می‌شود.

با این مقدمه اجازه می‌خواهم گزارشی کوتاه از برگزاری جشنواره دهم را حضورتان ارائه کنم:

در جشنواره امسال، در مجموع ۳۷۰۸ کتاب مناسب برای همه دوره‌های تحصیلی، (پیش‌دبستانی، ابتدایی، متوسطه اول و دوم، فنی و حرفه‌ای و آموزش و پرورش کودکان استثنایی) با مشارکت بیش از ۶۵۰ ناشر از سراسر کشور به دبیرخانه جشنواره رسید. این آثار در ۳۵ گروه داور (شامل ۲۶ گروه سه نفری، ۸ گروه پنج نفری و یک گروه هفت نفری برای دوره پیش‌دبستان)، مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفتند. در نتیجه، ۱۷۸ عنوان کتاب نامزد دریافت عنوان کتاب «برگزیده» و «تقدیری» شدند که در نشست امروز، از پدیدآورندگان ۴۹ اثر برتر به عنوان «برگزیده» یا «تقدیری» و همین‌طور سه ناشر برتر تجلیل و تقدیر می‌شود.

در یک نگاه کلی سایر جنبه‌های اختصاصی این جشنواره عبارت‌اند از:

۱. تجمیع کتاب‌های همه دوره‌های آموزشی و تربیتی: در این جشنواره کتاب‌های عرضه شده برای همه دوره‌های تحصیلی بررسی و ارزیابی شده‌اند، در حالی که در دوره‌های قبل هر سال بر یکی از دوره‌های تحصیلی تأکید می‌شد. در شکل حاضر دیگر لازم نیست تعدادی از گروه‌های تحصیلی برای شرکت در جشنواره سه سال انتظار بکشند.

۲. بازنگری و سرعت‌بخشی به فرایند داوری: در جشنواره دهم، صرفاً کتاب‌های مناسبی که قبلاً با دقت و زمان کافی مورد

بررسی و تأیید کارشناسان قرار گرفته بودند، در فرایند بررسی و داوری قرار گرفتند. بدین ترتیب کتاب‌هایی که فاقد شرایط و استانداردهای اولیه بودند، از این فرایند خارج شدند و بررسی مجدد آثار ارسالی، از کیفیت و سرعت قابل قبولی برخوردار شد.

۳. تشکیل کمیته علمی: از دیگر ویژگی‌های این دوره از جشنواره تشکیل «کمیته علمی» است. ارائه نظرات علمی درخصوص مجموعه عملیات و فرایندهای جشنواره، بررسی سوابق و تجربه‌های جشنواره‌های پیشین، بررسی علمی نظرات مؤلفان و ناشران، تأیید صلاحیت سرگروه‌های داوری پیشنهاد شده، نظارت مستمر علمی بر ابزار و شیوه‌های داوری و ارزیابی آثار از وظایف این کمیته بود. در جشنواره امسال علاوه بر کتاب‌های مربوط به سه دوره اصلی تحصیلی برای نخستین بار از مؤلفان و ناشران کتاب‌های آموزشی و تربیتی مناسب برای دوره پیش‌دبستانی و همچنین آموزش و پرورش کودکان استثنایی هم دعوت به عمل آمد. وصول آثار قابل توجه و با ارزشی در این زمینه‌ها، نویدبخش آینده‌ای پربارتر در این حوزه‌هاست.

در پایان لازم می‌دانم، بر اهمیت بسیار زیادی که تحلیل‌ها و پیشنهادهای داوران محترم گروه‌های مختلف در بیانیه‌های خود ارائه و اعلام کرده‌اند، تأکید فراوان داشته باشم. بدون تردید ارزیابی و نظرات آن‌ها در ارتقای کیفی فعالیت‌های دبیرخانه و تلاش‌های صادقانه شما ناشران و پدیدآورندگان عزیز آثار، بسیار مؤثر خواهد بود. شاید تصریح چند نکته مهم نیز در این جمع عزیز به‌عنوان رهاوردهای جشنواره دهم مهم باشد:

■ تأکید مدیران و هوشمندان وزیر محترم آموزش و پرورش بر انتخاب و خرید کتاب در نمایشگاه‌های کتاب آموزش و پرورش، صرفاً از منابع مجاز و مورد تأیید سازمان پژوهش و هم‌مدلی و همراهی صمیمانه معاونت محترم پرورشی و فرهنگی و تغییرات مناسب و لازمی که در فرایند خرید کتاب و برگزاری نمایشگاه توسط ایشان اعلام شد، گامی بلند برای دستیابی به اهداف مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش خواهد بود.

■ از سال تحصیلی جدید، با اختصاص چهار صفحه در انتهای کتاب‌های درسی جدیدالتألیف در دوره ابتدایی و یک صفحه در کتاب‌های مختلف متوسطه، به معرفی بهتر و بیشتر آثار برتر کمک خواهد شد. قطعاً این صفحات در هر سال تحصیلی جدید تغییر خواهد کرد. سایت سامان کتاب و کتاب‌نامه‌های رشد نیز در این صفحات معرفی می‌شوند.

■ همچنین از ظرفیت مجلات رشد برای معرفی بیشتر و بهتر کتاب‌های مناسب استفاده خواهد شد.

■ سازمان پژوهش به نوبه خود با تمهیداتی که اندیشیده کتاب‌های معرفی شده در کتاب‌نامه‌های رشد را به نحو بهتری به

مخاطبان علاقه‌مند ارائه خواهد کرد. برای رسیدن به این هدف حتماً مشارکت و همراهی ناشران محترم ضروری خواهد بود.

■ از این پس با اضافه شدن دآوری کتاب‌های داستانی به چرخه طرح سامان‌دهی، یکی از خلأهای موجود این طرح پر خواهد شد.

■ توجه ویژه جشنواره یازدهم به آثار تألیفی و بومی نسبت به آثار ترجمه‌ای، از رویکردهای مهمی است که انتظار می‌رود به نحو مطلوبی مورد استقبال ناشران و نویسندگان عزیز قرار گیرد.

مجدداً، ضمن تشکر از تمامی ناشران و نویسندگانی که کتاب‌ها و آثار خود را برای دبیرخانه جشنواره ارسال کرده‌اند، همچنین از اعضای محترم کمیته علمی و داوران ارجمند در حوزه‌های گوناگون و همکاری‌هایی که در مراحل مختلف این جشنواره ما را یاری رسانده‌اند، سپاس گزارم. همچنین از توجه ویژه وزیر محترم، جناب آقای دکتر فانی به امر کتاب و کتاب‌خوانی و تأکید ایشان برای حمایت و تشویق از ناشران کتاب‌های مناسب تشکر می‌کنم و از حسن همکاری مدیران و کارشناسان سازمان و به‌ویژه معاون وزیر و رئیس محترم سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، جناب آقای دکتر محمدیان که با هدایت و حمایت همیشگی و مستمر مشوق

برگزارکنندگان این جشنواره بوده و هستند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌کنم. از اصحاب رسانه و خبرنگاران محترم که با اطلاع‌رسانی و انعکاس دیدگاه‌های کارشناسی و انتقادات و پیشنهادهای سازنده، زمینه را برای اشاعه و استفاده هرچه بهتر کتاب‌های آموزشی و تربیتی مناسب در سطح عمومی و مدارس فراهم می‌آورند، و از همکاران گرامی در «دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی»، به‌ویژه دبیران علمی و اجرایی جشنواره، معاونان محترم دفتر سرکار خانم **کیا** و جناب آقای **شهاب‌لو** و اعضای فعال دبیرخانه جشنواره و همه عزیزانی که به نحوی در برگزاری شایسته این جشنواره مشارکت داشته‌اند، سپاس گزارم. لازم می‌دانم مراتب قدردانی و تبریک صمیمانه خود را به نویسندگان و مترجمان عزیز برگزیده و شایسته تقدیر و همین‌طور ناشران برتر اعلام نموده و برای همگی شما از خدای مهربان آرزوی توفیق نمایم.

خدایا چنان کن سرانجام کار

تو خشنود باشی و ما رستگار

والسلام

محمد ناصری / بهمن‌ماه ۱۳۹۲

پای صحبت اعضای کمیته علمی

دانشکده‌ای برای تربیت داوران طراز اول علمی و آموزشی

فریده نورمحمدی

اشاره

تألیف در حوزه جغرافیا دارد و مقالات متعددی نیز در این حوزه به نگارش درآورده که در مجلات رشد و جز آن چاپ شده است. دکتر چوبینه اکنون عضو هیئت تحریریه مجله رشد آموزش جغرافیا و مدیر داخلی آن است. وی همچنین در دانشگاه‌های تهران، امام حسین، تربیت معلم و نیز در دوره‌های ضمن خدمت معلمان تدریس می‌کند.

یکی از امتیازات دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد تشکیل یک کمیته علمی با حضور افراد مجرب و صاحب‌نظر در حوزه کتاب بود. در این مجال، کوشیده‌ایم با دیدگاه اعضای محترم کمیته علمی درباره جایگاه جشنواره، فرصت‌های پیش رو و کاستی‌های احتمالی آن آشنا شویم. اعضای این کمیته عبارت‌اند از آقایان دکتر مهدی چوبینه، مهندس عبدالمجید خاکی، آقای غلامرضا عمرانی و دکتر محمود معافی و همچنین خانم فریبا کیا (دبیر کمیته علمی). گفت و گوی ما را با چهار تن از اعضای این کمیته می‌خوانید.

معیارهای انتخاب داوران را هم تدوین کنید

مهدی چوبینه (۱۳۳۳، رامیان)

دانش‌آموخته دوره دکتری جغرافیای طبیعی، کارشناس مسئول گروه جغرافیا و معاون اسبق دفتر برنامه‌ریزی و تألیف است. تاکنون مجری بیش از ده طرح مطالعاتی و تحقیقاتی بوده، نزدیک به ۳۰

■ آقای دکتر چوبینه، شما نقش و جایگاه جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد را در سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی چگونه می‌بینید؟ از نگاه شما، مهم‌ترین کارکرد جشنواره چیست و روی کدام گروه از مخاطبان تأثیر مستقیم می‌گذارد؟

□ در هر برنامه درسی، علاوه بر عناصر و ارکانی که متخصصان برمی‌شمارند، تعداد زیادی مکمل و متمم هم وجود دارند که برنامه درسی را در رسیدن به اهداف خود یاری می‌دهند. در وضعیت فعلی، کتاب‌های درسی رکن اصلی برنامه‌های درسی و به عبارت دیگر، جلوه عینی آن‌ها محسوب می‌شوند. در این میان به علل مختلف، از جمله تعجیل در تولید این کتاب‌ها، به سایر اجزا کمتر پرداخته می‌شود. از سوی دیگر، در روزگاری به سر می‌بریم که گفت‌وگو در مورد بسته‌های آموزشی بسیار شنیده می‌شود و این نوید را به صاحب‌نظران و مخاطبان نظام آموزشی می‌دهد که از حجم و فشار محتوای رسمی آموزشی کاسته شود و از طریق ارائه اجزا و مؤلفه‌های متنوع در آن بسته‌ها، اهداف قصد شده برنامه درسی بهتر محقق شوند.

اما نباید از این نکته غفلت کرد که بدون وجود یک نقشه راهنما، معلوم نیست که این عناصر و مؤلفه‌ها در جای خود گذاشته شوند، یا در جای خود مورد استفاده قرار گیرند و کارایی مطلوب داشته باشند. در بین این اجزا، کتاب‌های آموزشی از جمله شاخص‌ترین بازوی یاری‌رسان به برنامه‌های درسی‌اند که نیازمند توجه خاص هستند. در یک فرایند قابل دفاع علمی، هر یک از منابع آموزشی و تربیتی در نقشه آموزشی جایگاه ویژه‌ای برای خود دارند. جشنواره سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی مسئول تعیین جایگاه این کتاب‌ها در نقشه آموزشی است.

طرح سامان‌دهی منابع آموزشی با بیش از یک دهه تجربه در پرداختن به این مهم، توانسته است تا حدودی این وظیفه را جامعه عمل ببوشاند. یکی از مهم‌ترین اقداماتی که این جشنواره تاکنون موفق به اجرای آن شده، تعیین قدر و جایگاه هر یک از مخاطبان خود بوده است. به این منظور، شناخت و دسته‌بندی مخاطبان در دستور کار گرداندگان جشنواره قرار گرفته و برای هر گروه متناسب با نیازها و انتظاراتشان اقدام شده است. مخاطبان این جشنواره عبارت‌اند از: ناشران، مؤلفان، دانش‌آموزان، معلمان، مدیران، والدین، برنامه‌ریزان درسی و مدیران و تصمیم‌گیرندگان سیاست‌های آموزشی.

اولین دسته از مخاطبان جشنواره ناشرانی هستند که به

سرمایه‌گذاری در این زمینه علاقه‌مندند. جهت‌دهی و مشارکت دادن آنان در بخش‌های گوناگون می‌تواند این گروه را بیشتر از امروز جذب کند. گروهی دیگر دانش‌آموزان یا صاحبان اصلی جشنواره‌اند که همه این فعالیت‌ها برای کمک بهتر و بیشتر به آن‌ها انجام می‌پذیرد. گروه اخیر به دلیل کم‌تجربگی و نیاز به منابع آموزشی معتبر، علاقه‌مندند از نتایج جشنواره برای دستیابی به نیازهایشان

بهره ببرند. بنابراین، اطلاع از نیازهای آنان در اولویت جشنواره خواهد بود. در انتهای کتاب‌های درسی برگزیدگان این جشنواره به این گروه معرفی می‌شوند تا هدف مزبور تحقق یابد. لذا شایسته است تا جشنواره در تأمین فهرست این منابع دقت بیشتری به عمل آورد. این دقت بیشتر از طریق عبور کتاب‌های ارسال شده به جشنواره از چند مرحله ارزشیابی علمی حاصل خواهد شد.

والدین و اولیای مدرسه نیز از مخاطبان دیگر جشنواره‌اند که همچون گروه قبلی، ممکن است در انتخاب منابع آموزشی دچار تردید شوند. نتایج جشنواره این تردید را کاهش می‌دهد.

برنامه‌ریزان و مؤلفان کتاب‌های درسی نیز از طریق این جشنواره و نتایج آن در جریان آخرین منابع علمی و آموزشی مرتبط با موضوع درسی خود قرار می‌گیرند و در پس‌زمینه ذهنی خود، حمایت‌کنندگان برنامه‌هایشان را می‌شناسند. اما آخرین و مهم‌ترین گروه از مخاطبان جشنواره که غالباً کمتر به نقش آنان توجه می‌شود، جامعه معلمان است. معلم به دلیل تماس مستقیم و بی‌واسطه با مخاطبان نظام آموزشی، همواره به یاری و پشتیبانی نیازمند بوده و هست. یکی از بخش‌هایی که در سال‌های اخیر به نحو مؤثری توانسته است، این حمایت‌ها را به عمل آورد، جشنواره سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی بوده است.

■ به نظر شما با اضافه کردن چه بخش‌هایی یا چه کارهایی

به برنامه‌های جشنواره، این حرکت می‌تواند مؤثرتر باشد؟
□ در حال حاضر به دلیل توجه به فرایند علمی سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی و استفاده حداکثری از تجارب افراد صاحب‌نظر، چنین مشهود است که جشنواره برنامه نسبتاً کاملی دارد و در صورتی که بتوان این گروه اخیر را از میان افراد متنوع‌تری انتخاب کرد، ضریب اطمینان دآوری‌های آن افزوده خواهد شد. شاید حضور

دکتر چوبینه: شاید اگر موانع قانونی وجود نداشته باشد یا برطرف شود، بتوان جشنواره‌های آتی را با حمایت‌های مالی ناشران برگزار کرد و نوعی حامی مالی در حوزه کتاب‌های علمی و آموزشی را در ادبیات جشنواره به وجود آورد

واقع استانداردهای لازم را ارائه داده است. محتوای این راهنماها هم هر از چند گاه، مورد تجدیدنظر قرار می‌گیرند. این معیارها و ملاک‌ها در قالب نمون برگ‌ها، کار داوری کتاب‌های رسیده به جشنواره را آسان می‌سازند. اما در مورد ویژگی‌های داوران تاکنون سندی تولید نشده است. همان‌طور که هر کتاب آموزشی برای داوری نیازمند معیارهایی است، داوران این‌گونه کتاب‌ها نیز می‌باید بر مبنای استانداردهای قابل دفاعی انتخاب شوند. شاید این نکته از معدود نقاط ضعف جشنواره باشد.

این جشنواره، علاوه بر ارزیابی کتاب‌های آموزشی، دانشکده‌ای است برای تربیت داوران طراز اول علمی و آموزشی؛ نباید آن را به میدانی برای کسب تجربه برخی از فرصت‌طلبان تبدیل کنیم. شاید کمبود افرادی با معیارهای اشاره شده، سبب به‌وجود آمدن شرایط فعلی شده باشد یا عدم اطلاع و دعوت نکردن از افراد موجه و معتبر این شرایط را به‌وجود آورده باشد در هر صورت می‌توان از تجربیات درس آموخت.

■ **جشنواره چه نقشی می‌تواند در هدایت ناشران و مؤلفان کتاب‌های کمک‌آموزشی به سمت تولید کتاب‌های خلاقیت‌برانگیز ایفا کند؟**

■ هم جشنواره و هم ناشران بدون مواجه شدن با یکدیگر و بدون همکاری مستمر با هم، قادر به تولید محصولات خواهند بود؛ اما تولیداتشان در سطح معمولی باقی می‌ماند. تولید محصولات ارزشمند و نفیس در حوزه کتاب‌های آموزشی در گرو تعامل جشنواره با ناشران است. اگر این دو به شکل مشترک راهشان را ادامه دهند و در مسیر رسیدن به اهداف مشترک دست همکاری دهند، موانع احتمالی در راه رسیدن به اهداف را بهتر از سر راه خواهند داشت. قطعاً ناشرانی که در حوزه کتاب‌های آموزشی فعالیت دارند، تجارب ارزشمندی دارند که می‌تواند توسط جشنواره مدیریت و در جهت اعتلای محصولات مورد نیاز آموزشی به کار گرفته شود. در تولید استانداردهای کتاب‌های آموزشی می‌توان به تجارب این‌گونه ناشران توجه کرد و مشکلات فنی کار آن‌ها را مورد توجه قرار داد. شاید اگر موانع قانونی وجود نداشته باشد یا برطرف شود، بتوان جشنواره‌های آتی را با حمایت‌های مالی ناشران برگزار کرد و نوعی حامی مالی در حوزه کتاب‌های علمی و آموزشی را در ادبیات جشنواره به‌وجود آورد. از سوی دیگر، بدون بررسی مستمر و مداوم معیارهای کتاب آموزشی، ممکن است ناشران و مؤلفان کتاب‌های مورد بحث، دچار

نمایندۀ معلمان، نماینده ناشران، متخصص برنامه‌ریزی درسی، تکنولوژیست آموزشی و روان‌شناس یادگیری در میان گروه داوران این کاستی را برطرف سازد. اما اولین سوآلی که ممکن است مطرح شود آن است که این جمع متخصصان را کجا می‌توان در کنار هم یافت. در حال حاضر شوراهای برنامه‌ریزی درسی، گروه‌های مختلف را به جز نماینده ناشران در کنار هم در سازمان گرد آورده‌اند. چنانچه بتوان به نوعی بین تیم داوری و این شوراهای پیوند برقرار کرد و از مجموع آن تیم‌های داوری را شکل داد، این گروه جدید به غنای بیشتری خواهند رسید و نقش جشنواره برجسته‌تر و مؤثرتر خواهد شد و صد البته، همه این مطالب با حفظ شرایط و ضوابط داوری جشنواره معنا خواهند یافت.

■ **شما چه فعالیت‌هایی را برای بعد از جشنواره پیشنهاد می‌دهید؟ به بیان دیگر، چه کارهایی لازم است انجام گیرد تا تأثیرات جشنواره ماندگار شود؟**

■ از جمله برنامه‌های پیشنهادی برای جشنواره، اجرای استانی هر ساله آن در استان‌هایی است که داوطلب برپایی آن هستند و ایجاد نمایشگاه دائمی از آثار برتر و برگزیده در استان‌های مزبور، این آثار به‌صورت مستقیم به مخاطبان جشنواره معرفی خواهند شد و هر پنج سال یک‌بار هم می‌توان برگزاری جشنواره جشنواره‌ها را بین این استان‌های داوطلب به رقابت گذاشت. متأسفانه معلمان ما به سبب مشغله زیاد، چندان فرصتی برای آشنایی بیشتر با این جشنواره و نقش و اثر آن در فرایند آموزش‌ها ندارند؛ تنها برخی از آنان که دارای آثار و تألیفاتی بوده‌اند، برحسب شرکت در آن فقط با بخشی از توانمندی‌های آن آشنا هستند. جمع کثیر خاموش در این مجموعه به لحاظ آماری قابل توجه‌اند. همچنین، دبیرخانه دائمی جشنواره در «دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی» می‌تواند با طراحی برنامه‌های سالانه، پل ارتباطی میان جشنواره‌های متوالی برقرار سازد.

■ **از نظر شما ناشر خوب، مؤلف خوب، و داور خوب کتاب‌های کمک‌آموزشی چه خصوصیتی دارد؟**

■ دبیرخانه جشنواره با تهیه راهنما، ویژگی‌هایی را باید برای تولید کتاب‌های آموزشی در هر یک از موضوعات درسی رعایت کرد؛ در

دکتر چوبینه: این جشنواره، علاوه بر ارزیابی کتاب‌های آموزشی، دانشکده‌ای است برای تربیت داوران طراز اول علمی و آموزشی؛ نباید آن را به میدانی برای کسب تجربه برخی از فرصت‌طلبان تبدیل کنیم

انحراف از انتظارات جامعه مخاطبان شوند. این امری طبیعی است که سرمایه‌گذاران در این بخش زمانی که مطالبه مستمری نبینند یا بازخوردی از فعالیت‌هایشان دریافت نکنند، دچار رکود در خلاقیت و نوآوری شوند و در جهت صرفه‌جویی در سرمایه یا اندوختن سود، از هر گونه تغییری بپرهیزند. جشنواره سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی در شرایط حاضر نقش سیستم کنترل کیفیت و ارتقای همه‌جانبه را برای جامعه ناشران و مؤلفان ایفا می‌کند و صدالبته خود دبیرخانه جشنواره نیز نباید از ارتقا و اعتلای خود غافل بماند. حضور مستمر در نمایشگاه‌های بین‌المللی داخلی و خارجی، بخشی از نیازهای به‌روز شدن جشنواره را برای خودپالایی تأمین می‌سازد.

■ نقش جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد در تحقق اهدافی مانند خلاقیت، کسب تجارب تربیتی در مدرسه، و تربیت نیروی انسانی مولد و کارآفرینی که در سند تحول مورد تأکید قرار گرفته است، چیست؟

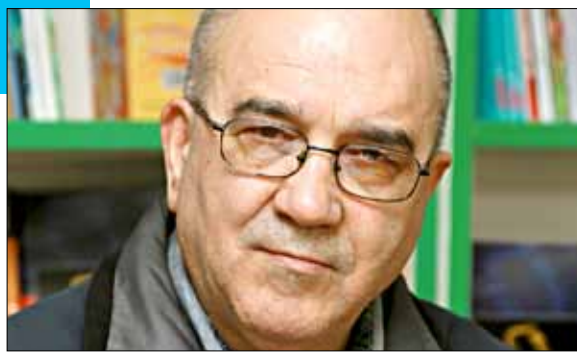
□ چنین نقشی را می‌توان مشابه تأثیر نقش کتاب‌های درسی دانست. اگرچه چنین انتظاری را صرفاً نباید از جشنواره داشت، اما می‌توان بخشی از سهم تأمین و تحقق اهداف مورد نظر را با برپایی جشنواره برآورده کرد. توجه و تأکید بر روند رو به گسترش این جشنواره به نوبه خود قادر به تحقق اهداف خواهد بود، مشروط بر آنکه هم‌پای سایر بخش‌ها و ارکان مؤثر در تحقق اهداف سند مورد اشاره، امکانات، اعتبارات و تسهیلات لازم برای برپایی آن فراهم شود. اتفاقاً با توجه به تنگناها و محدودیت‌های موجود در محتوای کتاب‌های درسی، محتوای کتاب‌های آموزشی از امتیاز بیشتری برخوردارند و از این نظر، ارتقای جشنواره سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی، به تأمین اهداف مغفول مانده در سند تحول نیز منجر خواهد شد.

■ به‌نظر شما از چه امکاناتی در جهت آشنایی بیشتر جشنواره با مخاطبانش می‌توان سود برد؟

□ در پاسخ سؤالات قبلی تلویحاً اشاره شد که بعد از پایان هر جشنواره، فعالیت‌های دبیرخانه آن ظاهراً کاهش می‌یابد و تا نزدیک شدن به زمان برگزاری جشنواره بعدی فعالیت پررنگی دیده نمی‌شود. در حالی که اغلب دست‌اندرکاران آن در تمام طول سال مشغله مستمری دارند. این شرایط به چشم مخاطبان جشنواره مشهود نیست و صرفاً از طریق فصل‌نامه یا ویژه‌نامه‌ای به نمایش

گذاشته می‌شود. یا معرفی منابع آموزشی انتهایی کتاب‌های درسی، غالباً با این سؤال روبه‌رو می‌شود که از چه مرجعی می‌توان آن‌ها را تهیه کرد. به‌نظر می‌رسد دبیرخانه دائمی جشنواره به فضا و امکانات بیشتری برای معرفی خود نیاز دارد و طبعاً از این طریق تأثیر بیشتری خواهد داشت. در حال حاضر مکان مناسبی در مجاورت سازمان وجود دارد که با صدور مجوزی از سوی هیئت امنای سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، می‌توان آن را به عنوان محلی برای نمایشگاه دائمی آثار برگزیده جشنواره در نظر گرفت. به‌طور طبیعی ممکن است موانعی بر سر راه برپایی این نمایشگاه وجود داشته باشد که غیرقابل حل نخواهد بود؛ اما ارزش وجودی آن غیرقابل انکار است. به مصداق گفته «دو صد گفته چون نیم کردار نیست»، برپایی این نمایشگاه می‌تواند بحث‌ها و ادعاهای نظری این جشنواره را جامعه عمل ببوشاند و مخاطبان آن راه اعم از دانش‌آموزان، معلمان، والدین، مدیران مدارس، برنامه‌ریزان درسی، مؤلفان و ناشران حوزه کتاب‌های آموزشی، از عزم و اراده جدی این جشنواره برای تحقق اهداف آموزشی مطمئن سازد.

**ناشران، مؤلفان و داوران واجد شرایط را شناسایی کنید
دبیرخانه جشنواره باید یک ماشین جست‌وجوگر
هوشمند باشد**

عبدالمجید خاکی صدیقی (۱۳۲۴، خرم‌آباد)

کارشناس برنامه‌ریزی و رئیس گروه صنعت در دفتر تألیف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش است. سابقه ممتدی در امور صنعتی و فنی و حرفه‌ای دارد. سرپرست آزمایشگاه عملیات حرارتی و مکانیکی در ذوب آهن اصفهان، مدیرکل سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای استان همدان،

مهندس خاکی: داوران باید در مقابل مؤلفان صد درصد مسئول و پاسخگو باشند. ضمن اینکه در قبول یا رد کتابها توجیه قابل قبول ارائه دهند. همچنین، نظرات و پیشنهادهای اصلاحی خودشان را برای ارزیابی بهتر در جشنواره بعدی به دبیرخانه جشنواره عرضه دارند

مدیرکل پژوهش و تحقیق سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور، مدیرکل پژوهش و تحقیق و نیز معاون مدیریت برنامه‌ریزی سازمان مذکور از سوابق ایشان است.

■ آقای مهندس خاکی، شما نقش و جایگاه جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد را در سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی چگونه می‌بینید؟ به عبارت دیگر، مهم‌ترین کارکرد جشنواره چیست و به نظر شما روی کدام گروه از مخاطبان تأثیر مستقیم می‌گذارد؟

■ آسان ساختن دسترسی به منابع آموزشی و تربیتی مطمئن، غنی‌سازی منابع برای مطالعه و تحقیق در راستای دانش‌افزایی و بسترسازی برای پژوهش دانش‌آموزان و مطالعه آزاد.

- فراهم کردن امکان دسترسی معلمان به منابع کمک‌درسی برای مطالعه و دانش‌افزایی و معرفی این منابع به دانش‌آموزان.

- ترغیب ناشران برای مشارکت بیشتر و ارائه تولیدات آموزشی و تربیتی در دوره‌های گوناگون تحصیلی و گسترش زمینه‌ها.

- فراهم کردن زمینه مسئولیت‌پذیری بیشتر ناشران و مؤلفان در قبال اهداف و انتظارات سازمان پژوهش.

گذشته از این مواردی که فهرست‌وار بیان شد، دفتر انتشارات تکنولوژی آموزشی و دبیرخانه جشنواره به‌عنوان یک ماشین جست‌وجوگر هوشمند می‌تواند نقش مؤثری در ارتباط با ناشران،

مؤلفان حقوقی و داوران واجد شرایط در طرح سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی ایفا کند. همچنین، به نظر می‌رسد بیشترین مخاطبان آن دانش‌آموزان دوره‌های مختلف تحصیلی، به‌ویژه متوسطه هستند و معلمان به دلیل تولید محدودتر منابع آموزشی و تربیتی مناسب برای معلمان، در محدوده کمتری، مخاطب جشنواره محسوب می‌شوند.

■ به نظر شما با اضافه کردن چه بخش‌هایی یا چه کارهایی به برنامه‌های جشنواره، این حرکت می‌تواند مؤثرتر باشد؟

■ - اضافه کردن تولیدات کتاب‌های داستانی و رمان‌های مرتبط با محتوای درسی و تربیتی به نحوی که این تولیدات درک و فهم

دانش‌آموزان را در یادگیری ارتقاء دهند.

- ارجاع امر بررسی منابع تولید شده خاص معلمان در سطح کشور در زمینه روش تدریس، مدیریت کلاس و مدرسه و سایر موارد در ارتباط با امور آموزشی و تربیتی به بخشی از جشنواره به‌صورت مجزا و مستقل با معیارهای ارزیابی ویژه.

- ارزیابی کتاب‌های خارجی ترجمه شده و کتاب‌های تألیفی، به‌صورت مجزا و با شاخص‌های خاص هر بخش.

■ شما چه فعالیت‌هایی را برای بعد از جشنواره پیشنهاد می‌دهید؟ به بیان دیگر، چه کارهایی لازم است انجام گیرد تا تأثیرات جشنواره ماندگار شود؟

■ بررسی نقاط قوت و ضعف جشنواره بعد از پایان برگزاری به‌منظور ارتقای سطح کیفی و کمی تولیدات منابع آموزشی و تربیتی برای برگزاری بهتر جشنواره بعدی.

- برگزاری جلساتی با ناشران، مؤلفان، داوران و مترجمان برای توجیه آنان در جهت شناسایی اهداف جشنواره و سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی و دستیابی به راهکارهای قابل اجرا به‌منظور ترغیب و ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان برای بهره‌مندی از این منابع.

- غنی‌سازی کتابخانه‌های مدارس از طریق اطلاع‌رسانی و ایجاد تسهیلات برای خرید تولیدات توسط استان‌ها و دانش‌آموزان.

- بسترسازی برای آنکه بخش خصوصی تولیدات خود را به سمت نیازهای دانش‌آموزان و معلمان سوق دهد.

- اطلاع‌رسانی به موقع و وسیع در مورد برگزاری جشنواره توسط سازمان پژوهش.

■ از نظر شما ناشر خوب، مؤلف خوب، و داور خوب کتاب‌های کمک‌آموزشی چه خصوصیات دارد؟

■ مؤلف خوب مؤلفی است که با تحقیق و پژوهش در زمینه برنامه‌درسی و آگاهی از اهداف و انتظارات سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، سطح کیفی تولیدات خود را ارتقا دهد.

- ناشر خوب ناشری است که هوشمندانه و آگاهانه تولیدات خود برای ارائه به جشنواره انتخاب کند تا رقابت سالم ناشران در جهت بالا بردن کیفیت محتوا و نگارش، به‌عنوان یک اهرم مثبت، عمل کند.

- داوران باید به کمک اهل فن و قلم، نسبت به قضاوت و ارزیابی تولیدات مطابق با فرایند ارزیابی عمل کنند و در مقابل

مؤلفان صد درصد مسئول و پاسخ‌گو باشند. ضمن اینکه در قبول یا رد کتاب‌ها توجه قابل قبول ارائه دهند. همچنین، نظرات و پیشنهادهای اصلاحی خودشان را برای ارزیابی بهتر در جشنواره بعدی به دبیرخانه جشنواره عرضه دارند.

■ جشنواره چه نقشی می‌تواند در هدایت ناشران و مؤلفان کتاب‌های کمک‌آموزشی به سمت تولید کتاب‌های خلاقیت‌برانگیز ایفا کند؟

□ کمک به دانش‌آموزان پژوهشگر برای تکمیل اطلاعات مورد علاقه خود و بهره‌برداری از آن در خلق ابتکارات و کسب تجارب دیگران و کارآفرینان.

- ارتقای سطح دانش معلمان در خصوص کسب تجارب تربیتی، آموزشی و مدیریتی.

- تربیت نیروی انسانی و توسعه منابع انسانی در زمینه مؤلف، مترجم ناشر توانا.

- ایجاد زمینه کارآفرینی در جامعه در بخش تولیدات آموزشی و تربیتی.

- کسب تجارب آموزشی و تربیتی سایر کشورها به واسطه ارائه تولیدات ترجمه شده در این بخش برای محققان و پژوهشگران جوان و مؤلفان.

جشنواره باید همه‌ساله خود را نو کند

پس از جشنواره، گردهمایی مشورتی برپا کنید

غلامرضا عمرانی (۱۳۲۶، زابل)

کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی، نویسنده، پژوهشگر ادبیات سیستمی. دبیر سابق دبیرستان‌های مشهد و کارشناس پیشین دفتر

برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی، گروه ادبیات، است. در تألیف حدود ۲۰ جلد کتاب درسی فارسی و بیش از ۳۰ جلد کتاب‌های کمک‌آموزشی مشارکت داشته و خود نیز حدود ۱۰ تألیف دارد که از آن جمله است. تا قاف با عشق (سفرنامه حج) رخساره خورشید، گویش سیستمی (تاکنون ۵ مجلد آن انتشار یافته است)

■ جناب آقای عمرانی شما، نقش و جایگاه جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد را در سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی چگونه می‌بینید؟ به عبارت دیگر، مهم‌ترین کارکرد جشنواره چیست و به نظر شما روی کدام گروه از مخاطبان تأثیر مستقیم می‌گذارد؟

□ نتایج جشنواره بر دو گروه تأثیرگذار است: تولیدکننده و مصرف‌کننده. منظورم از تولیدکننده، ناشر و مؤلف است و از مصرف‌کننده، خریدار و خواننده. خواننده را هم که می‌شناسیم. خریداران هم دو گروه عمده هستند: پدر و مادرها و گردانندگان نهادها و سازمان‌هایی که با مطالعه سروکار دارند. با این تعریف مخاطب طیفی گسترده را دربرمی‌گیرد و روشن است که کار جشنواره به همه سود می‌رساند؛ سود هم شامل منافع مادی و معنوی هر دو گروه است.

روشن است که تأثیری چنین گسترده، میدانی بی‌نظیر است که باید در جهت منافع همه طبقات از آن استفاده کرد و فعلاً تنها همین جشنواره است که چنین ابزاری در اختیار دارد و می‌تواند جریان سالمی را میان دو گروه بزرگ تولیدکننده و مصرف‌کننده به راه بیندازد و منافع هر دو را نیز تأمین و تضمین کند.

در این میان، نهادها و سازمان‌های خریدار کتاب کمتر به رأی و نظر خودشان و پیرامونیانشان توجه می‌کنند و بیشینه توجه آن‌ها به نتایج همین جشنواره است. یعنی به زبان دیگر، تکلیف را از خودشان ساقط می‌کنند. پس جشنواره به منزله چشم و گوش خیل عظیمی در خواهد آمد.

■ شما چه فعالیت‌هایی را برای بعد از جشنواره پیشنهاد می‌دهید؟ به بیان دیگر، چه کارهایی لازم است سازمان پژوهش انجام دهد تا تأثیرات جشنواره ماندگار شود؟

غلامرضا عمرانی: داوری دشوارترین کاری است که در دنیا ممکن است به آن برخورد. ایمان، وجدان، تعهد، علم و آشنایی گسترده با اهداف جشنواره و آشنایی با جزئیات موضوعی که کتاب مورد نظر در آن حوزه قرار دارد، همه و همه برعهده اوست

غلامرضا عمرانی: بپذیریم
که گاهی ممکن است دنیای
کسی به اندازه کتابش
باشد. بیهوده برکشیدن یا
فروکشیدن آن، معادله‌های
دنیای او را برهم می‌زند و
تمام تبعات آن بر دوش
داور است. داور ممکن است
با گزینش یا عدم گزینش
خود، مخاطبی را از موهبتی
محروم یا به او چیزی را
تحویل کند که روا نباشد

□ سازمان پژوهش اگر مهارت‌چنین کاروانی را به دست گرفته و مصمم است که آن را به منزل مقصود برساند، باید بسیار مسئولانه عمل کند. فقط کافی است برای پی بردن به عمق آنچه می‌گوییم، ناظر بی‌طرفی از کتابخانه‌های مدرسه‌هایمان بازدید کند. در آنجا، یعنی در کتابخانه‌های تمام سطوح مدارس از ابتدایی تا پایان، کتاب‌هایی را مشاهده خواهد کرد که حتی یک بار هم از قفسه جابه‌جا نشده و هیچ خواستاری نداشته‌اند و نخواهند داشت؛ کتاب‌هایی که برای نوشتنشان هیچ‌گونه خلاقیتی و هیچ نوع جذابیت بصری، علمی و ... به کار نرفته است. این کتاب‌ها برای ابد در همین قفسه‌های کتاب خاک خواهند خورد. پرسش اینجاست که چنین کتاب‌هایی از کدام مسیر و با کدام توصیه و دستور خریداری شده‌اند؟ شاید همین کتاب‌ها برای جای دیگری، مناسب باشند، ولی نگهداری آن‌ها در قفسه‌های کتابخانه مدرسه با مخاطبانی که سن و سال و علائق و سلائقشان را می‌شناسیم، ظلم آشکار به این کتاب‌ها نیست؟ مبادا که جشنواره بر خاسته از سازمان نیز چنین راهی بپیماید!

■ از نظر شما ناشر خوب، مؤلف خوب، و داور خوب کتاب‌های آموزشی چه خصوصیاتی دارند؟

□ ناشر و مؤلف اگر هر دو در یک راستای غیرکاسب‌کارانه عمل کنند، خوب‌اند. منظورم را از «راستا» با یک نمونه روشن‌تر خواهم کرد. کتابی را که همکاری نوشته بود و انصافاً برای توانمندسازی معلم بسی مناسب بود، به ناشر محترمی پیشنهاد و دقت علمی و سلامت هدف‌های آن را تضمین کردم. ناشر محترم پس از بررسی دقیق کتاب فرمودند با نظر شما موافقم. این کتاب واقعاً معلم را توانمند می‌سازد و از زحمت مطالعه بسیاری کتاب‌ها و از دغدغه‌های بی‌شمار در کلاس‌داری نجاتش می‌دهد. اما به مؤلف توصیه کنید، همین کتاب را برای دانش‌آموز بنویسد تا با کمال میل چاپش کنم. باز گلی به جمالش که منظورش را از این پیشنهاد رو راست و بی‌افتادن در پیچ و خم الفاظ به صراحت فرمود که مگر تعداد معلمانی که این کتاب را خواهند خرید، چند نفر است؟ مقایسه کنید با تعداد دانش‌آموزانی که می‌توان با توصیه همان معلم این کتاب خوب را به آنان فروخت! بالاخره

ما هم باید حساب سود و زیانمان را بکنیم. بر این بیفزاییم که هم مؤلف و هم آن ناشر محترم، هر دو نظر مرا نسبت به کتاب خوب آموزشی و کمک‌آموزشی به روشنی می‌دانستند. پیش از آن بارها با هم گفت‌وگو کرده بودیم که اگر بشود، با تألیف کتاب‌های مناسب برای معلم، او را برای کلاس‌داری توانمند ساخت، دیگر لزومی ندارد این همه بار بر گرده دانش‌آموز بگذاریم و او را به کارِ گل واداریم.

و اما داور خوب کسی است که به این نکته واقف باشد که داوری دشوارترین کاری است که در دنیا ممکن است به آن برخورد. ایمان، وجدان، تعهد، علم و آشنایی گسترده با اهداف جشنواره و آشنایی با جزئیات موضوعی که کتاب مورد نظر در آن حوزه قرار دارد، همه و همه برعهده اوست و بعدها باید بتواند جواب‌گوی هرگونه بدداوری و پیشداوری باشد. در این میدان تنها یک کتاب و یک نویسنده یا ناشر نیست که با گزینش احتمالاً نادرست وی، بی‌استحقاق برکشیده یا فروکشیده می‌شود. گاهی بپذیریم که ممکن است دنیای کسی به همان اندازه کتابش باشد. بیهوده برکشیدن یا فروکشیدن آن، معادله‌های دنیای آن کس را برهم می‌زند و تمام تبعات آن بر دوش داور است. از سوی دیگر، به این هم همواره بیندیشد که ممکن است با گزینش یا عدم گزینش خود، مخاطبی را از موهبتی محروم کند یا به او چیزی را تحویل کند که روا نباشد.

■ جشنواره چه نقشی می‌تواند در هدایت ناشران و مؤلفان کتاب‌های کمک‌آموزشی به سمت تولید کتاب‌های خلاقیت‌برانگیز ایفا کند؟

□ کافی است جشنواره و هرچه بدان وابسته است، همه‌ساله خود را نو کند. اندکی هم به دنیا توجه کند، از تجربه معلمان جهان نترسد و خود را با بررسی نتایج پژوهش‌های بی‌طرفانه - نه فرمایشی - توانمند سازد. به علاوه، میدان تحقیقی برای گرفتن بازخورد از اعمال و رفتارهای گذشته و جاری‌اش بگشاید و برای بررسی عملکرد هر ساله خودش هم درست مثل جشنواره، گردهمایی‌های مسئولانه و بی‌طرفانه‌ای برپا کند. از دست‌اندرکاران - منظورم مؤلف، ناشر، ناظر و مخاطبان کتاب است - درخواست کند در گردهمایی‌های مشورتی جشنواره، پس از پایان، شرکت کنند، و نقد و نظر و رهنمود بدهند. جشنواره نباید مبدل به گردابی در درون خودش بشود.

باید به تألیف بهای بیشتری بدهیم

محمود معافی (۱۳۳۱، تویسرکان)

پیش از این کارشناس ارشد برنامه‌ریزی درسی و کارشناس مسئول گروه مطالعات اجتماعی در دفتر برنامه‌ریزی و تألیف بوده است و همچنان با این دفتر همکاری دارد. او دکترای برنامه‌ریزی درسی از دانشگاه دهلی دارد. معافی دارای پژوهش‌ها و تألیفات زیادی است. از جمله مطالعه تطبیقی در آموزش حرفه‌وفن در آموزش‌های عمومی، آموزش جغرافیا در کشورهای جهان، مقایسه تطبیقی فرایند تدوین برنامه درسی ملی در کشورهای جهان، و مطالعه تطبیقی آموزش پیشگیری از اعتیاد. تألیفات او شامل روش آموزش جغرافیا، مهارت‌های جغرافیایی، آموزش تفکر، مبانی و اصول علمی تألیف کتاب‌های درسی، تفکر و سبک زندگی پایه هفتم متوسطه و نزدیک به ۱۱۵ مقاله علمی است که در مجلات مختلف چاپ شده است.

■ آقای دکتر معافی شما نقش و جایگاه جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد را در سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی چگونه می‌بینید؟ به عبارت دیگر، مهم‌ترین کار جشنواره چیست و به نظر شما روی کدام گروه از مخاطبان تأثیر مستقیم می‌گذارد؟ □ همان‌طور که می‌دانید، هدف جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد، تقدیر از مؤلفان و یا ناشرانی است که تلاش کرده‌اند، کتاب‌های آموزشی و کمک‌درسی را با توجه به معیارهای تربیتی وارد بازار و چرخه یادگیری مدارس کنند. بنده که در طول ۱۲ سال گذشته داور کتاب‌های آموزشی بوده‌ام، احساس می‌کنم کتاب‌هایی که در حال حاضر تألیف و وارد چرخه داوری می‌شوند، به لحاظ کیفی تغییرات ماهوی زیادی در مقایسه با کتاب‌های سال‌های قبل پیدا کرده‌اند. البته در ابتدای کار برخی از ناشران مخالفت‌هایی می‌کردند و تصور آن‌ها بر این بود که هدف سامان‌دهی حذف برخی از ناشران است و به دنبال سخت‌گیری‌های بی‌جاست. اما هدف اصلی این بود که

ناشران با توجه به اینکه سرمایه‌گذاری آموزشی می‌کنند و زحماتی را متقبل می‌شوند، با رعایت یک سلسله از شاخص‌ها، کیفیت کار خود را بالا ببرند و بار تربیتی کتاب‌هایشان را افزایش دهند. خوش‌بختانه کیفیت کتاب‌ها با گذشت زمان بهتر شده است. ناشران سعی دارند که این شاخص‌ها را در تألیف کتاب‌های خود مورد توجه قرار دهند. مهم‌ترین کار دیگری که این جشنواره انجام می‌دهد، شناسایی خلأها و کمبودهاست. اگر شما به بیانیه داوران توجه کنید، متوجه می‌شوید که اغلب آن‌ها به این خلأها اشاره کرده‌اند. از جمله نکاتی

که در این بررسی‌ها آشکار شده است، غلبه کتاب‌های ترجمه‌ای بر کتاب‌های تألیفی است. درست است که برخی از کتاب‌های ترجمه‌ای از کیفیت خوبی برخوردارند، اما به اعتقاد من ما باید به تألیف بهای بیشتری بدهیم. از طرف دیگر، ما در تألیف تنها نباید به انتقال اطلاعات بسنده کنیم. بلکه دانش، مهارت، فعالیت عملی، فضیلت، اندیشه‌ها و نیازهای فراگیرنده، انتخاب زبان مناسب با توجه به نوع محتوا، جذابیت و هم‌سویی با اهداف حوزه‌های یادگیری نیز باید مورد توجه قرار گیرد.

در ارتباط با این سؤال که جشنواره روی کدام گروه از مخاطبان تأثیر می‌گذارد، در یک کلمه، پاسخ من ذی‌نفعان است. یعنی مؤلف، ناشر، دانش‌آموزان، معلمان و در آخر خانواده‌ها هستند که از انتشار کتاب‌های دارای کیفیت بالا سود می‌برند.

■ به نظر شما، با اضافه کردن چه بخش‌هایی یا چه کارهایی به برنامه‌های جشنواره این حرکت می‌تواند مؤثرتر باشد؟ □ به نظر می‌رسد قدردانی از ناشران، گرافیک‌ها، نقاشان و صفحه‌آراییان کتاب‌های تألیفی در کنار مؤلفان کار خوبی باشد و ما نباید به قدردانی از مؤلف یا مترجم بسنده کنیم. بلکه افراد دیگری نیز هستند که باید تشویق شوند، زیرا کار آن‌ها در کیفیت‌بخشی به کتاب مؤثر است.

■ شما چه فعالیت‌هایی را برای بعد از جشنواره پیشنهاد می‌دهید؟ به بیان دیگر، چه کارهایی لازم است سازمان پژوهش انجام دهد تا تأثیرات جشنواره ماندگار شود؟ □ درخصوص ماندگاری تأثیرات جشنواره لازم است مجموعه

دکتر معافی: ما باید به تألیف بهای بیشتری بدهیم. از طرف دیگر، ما در تألیف تنها نباید به انتقال اطلاعات بسنده کنیم. بلکه دانش، مهارت، فعالیت عملی، فضیلت، اندیشه‌ها و نیازهای فراگیرنده، انتخاب زبان مناسب با توجه به نوع محتوا، جذابیت و هم‌سویی با اهداف حوزه‌های یادگیری نیز باید مورد توجه قرار گیرد

خلاقیت برانگیز ایفا کند؟

□ لازم است عرض کنم که حساسیت ناشر و مؤلف در مورد کتاب‌های کمک‌آموزشی و اهمیت آن‌ها موجب بهبود کیفیت این نوع از کتاب‌ها خواهد شد. خوش‌بختانه بیشتر ناشران امروزه متوجه شده‌اند که تألیف کتاب کاری تخصصی است و ماندگاری کتاب و اثرگذاری آن روی مخاطب با عنایت به نیاز فراگیرنده، انتخاب زبان مناسب برای محتوا با توجه به ماهیت آن، جذابیت و اثرگذاری محتوا، علاقه‌های فراگیرنده، و مهم‌تر از همه، پیوند آن با اهداف برنامه‌های درسی و تربیتی تحقق می‌یابد. برگزاری این جشنواره‌ها موجب می‌شود که ناشران و مؤلفان تنها به بسط محتوا و افزودن اطلاعات مخاطبان بسنده نکنند، بلکه در انتخاب و سازمان‌دهی محتوا از طریق رعایت شاخص‌های تربیتی به صورت غیرمستقیم به تحقق اهداف تعلیم و تربیت و برنامه‌های درسی کمک کنند.

■ نقش جشنواره کتاب‌های کمک‌آموزشی در تحقق اهدافی مانند خلاقیت، کسب تجارب تربیتی در مدرسه، و تربیت نیروی انسانی مولد و کارآفرین که در سند تحول مورد تأکید قرار گرفته است، چیست؟

□ در خصوص نقش جشنواره کتاب‌های کمک‌آموزشی در تحقق اهدافی مانند خلاقیت و سایر ملاحظات که مطرح کردید باید عرض کنم، خلاقیت یعنی واگرا اندیشیدن، جانبی فکر کردن، پویایی، انعطاف، سبالت، روانی و ابتکار و سایر ملاحظات که متخصصان آموزش تفکر خلاق مطرح کرده‌اند. پس لازم است مؤلفان ابتدا با تفکر خلاق و دیدگاه‌های تربیتی آشنا شوند. اما مولد بودن و کارآفرینی با خلاقیت رابطه تنگاتنگ دارند. یعنی ابتدا باید فکر تازه‌ای به ذهن خطور کند و این فکر تازه بروز و ظهور یابد. بعد که به مرحله تولید رسید و احساس شد که بازار خود را دارد، به‌طور طبیعی کارآفرینی هم به‌وجود می‌آید. با عنایت به این ملاحظات لازم است که بخشی از تولیدات ناشران به این سمت هدایت شود.

شاخص‌هایی که در ارزشیابی کتاب‌های کمک‌آموزشی مورد استفاده قرار گرفته‌اند، چکیده بیانیه‌ها، نتایج ارزشیابی جشنواره، و نیز انتظارات از ناشران و مؤلفان پس از برگزاری هر جشنواره به اطلاع ناشران برسد. ارسال یک مجموعه از کتاب‌های برگزیده و تقدیری برای ناشران نیز کار مثبتی خواهد بود. شاید بتوان با ارسال یک «سی‌دی» از موضوعات فوق و مجموعه کتاب‌های برگزیده، این کار را انجام داد.

■ از نظر شما، ناشر خوب، مؤلف خوب، و داور خوب کتاب‌های کمک‌آموزشی چه خصوصیتی دارد؟

□ از نظر من، ناشر خوب کسی است که کتاب‌های کمک‌آموزشی خوب را انتخاب می‌کند، اهداف برنامه‌های درسی را می‌شناسد، مؤلف مطلع را انتخاب می‌کند، به معیارهای داور در مورد کتاب اعتقاد دارد و به مؤلف خود توصیه می‌کند که آن‌ها را در تألیف به کار گیرد و تلاش می‌کند در انتخاب کاغذ، کیفیت تصویر، صفحه‌آرایی و به‌طور کلی هنر تایپوگرافی یا آرایش نوشته و تصویر، دقت لازم را به خرج دهد. مؤلف خود نیز باید علاوه بر صلاحیت علمی، از دانش روز، ویژگی‌های مخاطب، هنر نوشتن و ملاحظاتی که در انتخاب و سازمان‌دهی محتوا باید رعایت کند، مطلع باشد و هنر به‌کارگیری آن‌ها را در عمل نیز داشته باشد. مطالعه کتاب‌های تقدیری و برگزیده برای مؤلفان در این زمینه راهگشا خواهد بود. آگاهی از اهداف حوزه‌های درسی و محتوای برنامه نیز عمیقاً باید دنبال شود. داور خوب فردی است مطلع در حوزه مربوطه، اهل قلم و صاحب تولید، آگاه از معیارهای انتخاب و سازمان‌دهی محتوا. مخاطب و نیازهای او را می‌شناسد و به اهداف برنامه درسی و محتوای کتاب‌ها مسلط است. بی‌طرف بودن و عادل بودن یکی از مهم‌ترین خصیصه‌های داور است.

■ جشنواره چه نقشی می‌تواند در هدایت ناشران و مؤلفان کتاب‌های کمک‌آموزشی به سمت تولید کتاب‌های

طرح: سعید رزاقی

نقد کتاب انشا، درس رویدن در خود

انشا، فرصتی برای تمرین آزادی، مدارا و خلاقیت

جعفر ربانی

نام کتاب: انشا، درس رویدن در خود

نویسنده: دکتر علی رووف

ناشر: نشر آبیژ، ۲۰۰ صفحه، چاپ اول، ۱۳۹۰

قیمت: ۹۰۰۰ تومان

مقدمه

در جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد امسال (۱۳۹۲)، سه کتاب انشا به‌عنوان نامزد کتاب‌های برتر معرفی شدند، یکی کتاب حاضر: **انشا، درس رویدن در خود** و دو دیگر مجموعه‌ای از آثار آقای **حسین فرخ‌مهر**. گرچه همه مفیدند، اما نگارنده از این میان کتاب اول را مورد بررسی و نقد قرار می‌دهد؛ بیشتر به‌دلیل آنکه این کتاب کار یک نفر نیست، بلکه حاصل کار مشارکتی و گروهی جمعی از معلمان است.

در سال ۱۳۷۴، در تهران همایشی به‌نام «بهبود کیفیت آموزش عمومی» به ابتکار «اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران» برگزار شد که در آن مقالات بسیاری قرائت

شدند و سپس مجموعه آن‌ها به‌صورت کتابی انتشار یافت. در کنار همین همایش، «کارگاه درس انشا» نیز با اجرای نویسنده کتاب، دکتر **علی رووف**، برگزار شد که در آن جمعی از معلمان حضور یافتند. دکتر رووف بعداً با استفاده از فعالیت‌های معلمان در کارگاه مذکور و همچنین براساس تجربه‌های قبلی خود در کارگاه‌های دیگری که برگزار کرده بود، به تألیف کتاب حاضر دست زد. از همین‌روست که در مقدمه می‌نویسد: «کتاب انشا، درس رویدن در خود محصول همین کارگاه‌های اجرا شده است.»

حال ببینیم این کتاب حاصل چه دستاوردهایی برای معلمان است. قبل از ورود به بحث کتاب لازم است اشاره کنیم که از گذشته تا امروز در میان درس‌های مدرسه، «انشا» درسی منحصربه‌فرد بوده است؛ بدین معنا که برخلاف درس‌های دیگر که حوزه آموزش در چارچوب یک کتاب درسی معین محدود می‌شود و معلم و دانش‌آموز تکلیف خود را می‌دانند، درس انشا از این محدودیت فارغ است: به‌عبارت دیگر کلاس انشا با آزادی معلم و دانش‌آموز ملازمه دارد

و تنها درسی است که معلم و دانش‌آموز آزادند، خارج از قواعد و مقررات حاکم بر درس‌های دیگر درباره آن تصمیم بگیرند. به طوری که اگر از نگارنده بپرسید در کدام یک از درس‌ها می‌توان بیش از همه، مهارت‌های آزادی، آزاد فکری، مدارا و خلاقیت را تمرین کرد، مسلماً پاسخی جز درس انشا نخواهد داشت. بر همین اساس بود که شادروان **جلال آل احمد** توصیه می‌کرد که هرگز برای درس انشا کتاب درسی نوشته نشود، مبادا که این آزادی از معلم و دانش‌آموز سلب شود.

باری، کتاب انشا، درس رویدن در خود کتابی است برای معلمان، و به‌ویژه از این جهت ممتاز است که بیش از آنکه دستورالعملی برای نوشتن باشد، توصیفی از تجربه‌های متفاوت معلمان است. لذا کتاب را باید نه یک کتاب راهنمای اشنانویسی، که فراوان دیده‌ایم، بلکه کتابی در حوزه مهارت‌های بیانی - که اشنانویسی هم یکی از آن‌هاست - بدانیم. کتاب دارای چهار بخش به این شرح است:

بخش اول: رویش ذهن و پرورش استعدادها

بخش دوم: شیوه‌های شناخته شده (مهارت‌های آغازین)

بخش سوم: پنجره‌های باز

بخش چهارم: یادگارهای ذهنی پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌ها

بخش اول که صفحات نسبتاً کمی (۱۵ صفحه) را دربرمی‌گیرد، بیشتر به مقدمه و دستگرمی می‌ماند و شامل کلیاتی است درباره تعریف ادبیات، هدف درس انشا، سواد دیداری، سواد شنیداری، سواد گفتاری و...

بخش دوم عمدتاً به تشریح مهارت‌های آغازین، یعنی مهارت‌های دیداری، مهارت‌های شنیداری، و مهارت‌های گفتاری می‌پردازد و ذیل هر یک، روش‌ها و شیوه‌های مناسب را بیان می‌کند؛ برای مثال، داستان‌گویی از روی یک تصویر، گوش سپردن به صداهای گوناگون، تمام کردن یک قصه ناتمام، توصیف ضرب‌المثل‌ها و اشاره‌ها، داستان‌نویسی از روی یک تصویر، خاطره و...

بخش سوم شامل هشت قسمت یا هشت پنجره است با این عنوان‌ها: ۱. تمرین بارش مغزی؛ ۲. تمرین پرورش تخیل و خلاقیت؛ ۳. تمرین نوشتن یک خاطره؛ ۴. تمرین نوشتن یک قصه خیالی یا واقعه؛ ۵. تمرین نامه‌نگاری؛ ۶. آزمایشگاه درس انشا؛ ۷. تمرین‌های ابتکاری معلم؛ ۸. تمرین‌های ابتکاری دانش‌آموز.

و بالاخره بخش چهارم شامل دو قسمت است: پیشینه‌های نظری در درس انشا؛ و بینش‌های معلمان - آموزه‌های عمل. لازم می‌دانیم درباره این بخش توضیح بیشتری بدهیم.

در سطور قبل اشاره کردیم که این کتاب بیش از آنکه دستورالعملی برای نوشتن باشد، توصیفی از تجربه‌های متفاوت معلمان است. اکنون می‌گوییم قسمت اول بخش چهارم را باید

از این نظر استثنا کرد، زیرا شامل مطالبی است که ظاهراً بعد از کارگاه، به‌طور مستقل توسط نویسنده تهیه و ترجمه شده است. این قسمت، یعنی پیشینه‌های نظری درس انشا، ترجمه و اقتباس از کتابی است به قلم دکتر **ل. هیل** که از سوی «انتشارات دانشگاه آکسفورد» (لندن) با نام «انشای آزاد» انتشار یافته است. در این قسمت ۳۵ نکته اساسی در زمینه‌های متفاوت انشا آمده است که البته دکتر رؤوف آن‌ها را متناسب با فرهنگ آموزش در ایران، انتخاب و ترجمه کرده است.

برای مثال نکته شماره ۱۲ چنین است: «قبل از اینکه به دانش‌آموزان بگویید درباره فلان موضوع صحبت کنند یا بنویسند، باید مطمئن شده باشید که آن‌ها موضوع را به اندازه کافی می‌شناسند و درباره آن اطلاعاتی به‌دست آورده‌اند و نیز توان به‌کارگیری زبان مادری‌شان تا آنجاست که بتوانند موضوع را بیان کنند. در غیر این صورت هرگز موفق نخواهند شد انشای مطلوب و پسندیده‌ای تولید کنند.»

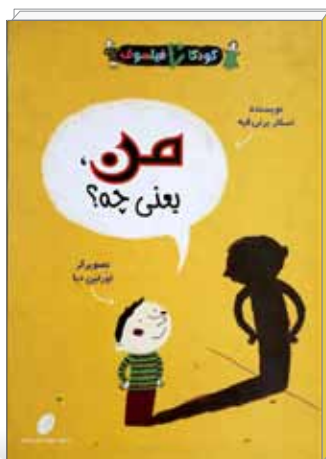
در ادامه این بخش ۷۲ عنوان موضوع انشا مطرح و درباره هر یک از دو تا چند سطر توضیح داده شده است که می‌تواند الگوی خوبی برای انتخاب موضوع انشا از سوی معلمان انشا باشد.

سخن آخر

کتاب «انشا، درس رویدن در خود» کتابی

است برای معلمان و نه برای دانش‌آموزان، به شرط اینکه با تأمل و دقت مطالعه یا خوانده شود و چه بهتر که به‌صورت گروهی مطالعه گردد و به‌ویژه چه بهتر که به‌صورت کارگاه آموزشی به اجرا درآید تا معلمان در ضمن فعالیت و در مواجهه با مشکلات و مسائلی که در کلاس‌های خود با آن‌ها روبه‌رویند، به راهکارهای تازه‌ای برای آموزش بهتر دانش‌آموزان دست یابند. در عین حال، باید بگوییم این کتاب مفید از دو ویژگی بی‌بهره است: یکی چگونگی صحیح نوشتن براساس اصول دستور زبان فارسی، و دیگری طرح نکردن نوشته‌های برجسته و درجه اول نثر فارسی و آثار نویسندگان نام‌آور ایران و جهان. در واقع اگرچه دکتر رؤوف در صفحه ۹ کتاب می‌نویسد: «درس نویسندگی فرایند متفاوتی با درس انشا دارد، و [نویسنده‌گی] تمرینی است که باید در کارگاه‌های ویژه توسط استادان و نویسندگان زبده و زبردست به اجرا گذاشته شود.» و این سخن البته بیراه نیست، اما از آنجا که عالی‌ترین تجلی‌گاه نوشتن همانا هنر نویسندگی است که در وجود نویسندگان و مترجمان نامدار و آثارشان تجسم پیدا می‌کند، هیچ کتاب انشایی نمی‌تواند بدون توجه به این مقوله، و درست‌تر بگوییم، این چشم‌انداز، از غنا و اعتبار لازم برخوردار باشد.

جلال آل احمد توصیه می‌کرد که هرگز برای درس انشا کتاب درسی نوشته نشود، مبادا که این آزادی از معلم و دانش‌آموز سلب شود

نقد کتاب کودکان فیلسوف

پرسش‌های دقیق برای تفکر عمیق

دکتر میترا دانشور

جذاب و بیان‌کننده محتوای داستان هستند.

عناوین کتاب‌های کودکان فیلسوف

● شناخت یعنی چه؟

● من یعنی چه؟

● خوب و بد یعنی چه؟

نویسنده: اسکار برنی فیه

مترجم: آرزو نیراحمدی

ناشر: انتشارات شهرتاش

نقاط قوت این مجموعه را می‌توان به شرح زیر بیان کرد:

شکل ظاهری کتاب‌ها

کتاب‌ها از کیفیت چاپ و استحکام مناسبی برخوردارند. قطع کتاب‌ها، طرح روی جلد و جنس کاغذ آن‌ها متناسب با علاقه‌های مخاطبان است. به عبارت دیگر، شکل ظاهری کتاب‌ها به گونه‌ای است که مخاطب را جذب و او را به مطالعه محتوا ترغیب می‌کند. استفاده از رسم‌الخط و اندازه حروف مناسب از ویژگی‌های نوشتاری این کتاب‌هاست.

استفاده از برانگیزاننده‌های بصری در رنگ زمینه، تنوع رنگ، هارمونی و تضاد رنگ‌ها، استفاده از رنگ در جداسازی فصل‌ها و صفحه‌آرایی مناسب عناصر بصری در یک صفحه، باعث جلب توجه مخاطب و خستگی کمتر او می‌شود. تصویرها ساده و در عین حال

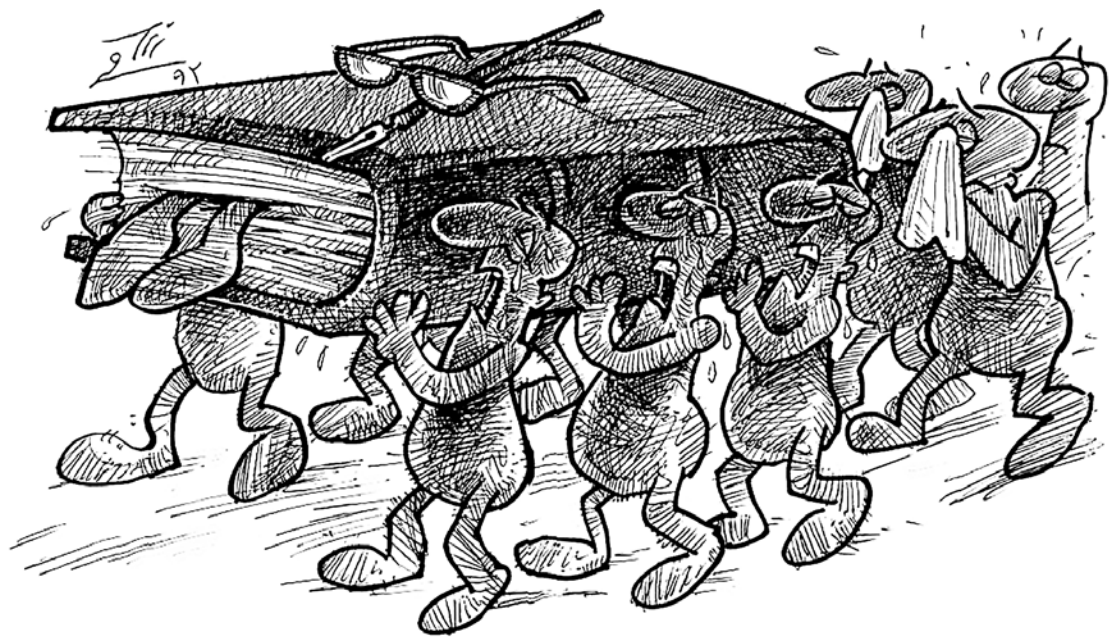
محتوای کتاب‌ها

محتوای کتاب‌ها شامل طرح یک موضوع و بررسی جنبه‌های مختلف آن است که به رشد تفکر فلسفی می‌انجامد و با عنوان کلی مجموعه کودکان فیلسوف سازگاری دارد. نویسنده سؤالات دقیقی را برای پرورش تفکر مطرح کرده است و انتخاب چنین مجموعه‌ای از سوی ناشر یا مترجم نشان از درایت در انتخاب کتاب دارد.

محتوای کتاب‌ها برای هدایت مباحثات گروهی یا فردبه‌فرد، توسط یک بزرگ‌سال (معلم یا والدین) مناسب است. محتوا سؤالات مناسبی برای به چالش کشیدن آرا و ایده‌ها در اختیار قرار می‌دهد. توجه به مضامینی درباره من (خود)، شناخت، و خوب و بد فرصتی فراهم می‌کند تا مخاطبان در مورد موضوعات چالش‌برانگیز فکر کنند، و در صورت هدایت مناسب، آمادگی لازم را برای صلاحیت‌های سطح بالاتر تفکر، نظیر تفکر سیستمی و قضاوت براساس نظام معیار کسب کنند؛ گرچه در کتاب به آن‌ها اشاره‌ای نشده است.

ترجمه کتاب‌ها

ترجمه کتاب‌ها بسیار روان، سلیس، دقیق و مناسب انجام گرفته است.

طرح: سعید رزاقی

نقد کتاب بازسازی و تکنولوژی بدنه خودرو

فناوری به روز

مهندس داود نجف‌زاده

مؤلف: شهرام امینیان / عالیه امینیان / حمیدرضا ثابت‌نژاد
ناشر: سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور
سال انتشار: ۱۳۹۱ - نوبت اول

الف) مقدمه و معرفی کتاب

اتاق و بدنهٔ خودرو به دلیل اهمیت و جایگاه ویژهٔ آن در صنعت خودروسازی، از مناظر متفاوتی مانند: ایمنی (درونی - بیرونی)، قابلیت‌ها و ویژگی‌ها، جلوهٔ ظاهری، هزینه‌های ساخت و تولید، نگهداری و بازسازی و... مورد توجه تولیدکننده‌ها و مصرف‌کننده‌ها قرار دارد. به عبارت دیگر، می‌توان گفت که خصوصیات استاتیکی و دینامیکی و رفتار خودرو هنگام برخورد و تصادف، از مؤلفه‌های اولویت‌دار و مورد انتظار از ساختار اتاق خودرو را تشکیل می‌دهد.

آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در حوزهٔ مکانیک خودرو همواره در راستای تحقق رشد و تعالی منابع انسانی نیازمند برخورداری از اطلاعات علمی و فنی معتبر به منظور تقویت و ارتقای دانش، مهارت‌ها و تخصص‌ها در امر سرویس و نگهداری و بازسازی بخش‌های گوناگون خودرو مطابق با استانداردهای جهانی خودروسازی است و تولید کتاب‌های کمک‌آموزشی و مرجع مناسب، می‌تواند در تحقق این امر بستر مناسبی را فراهم آورد.

کتاب «بازسازی و تکنولوژی بدنه خودرو» در ۱۲ فصل و ۳۵۷ صفحه تألیف شده است که در ارتباط با موضوعات زیر با مخاطب

خود ارتباط برقرار می‌کند:

- خودرو و اتاق‌سازی؛
- ساختار فنی اتاق خودرو؛
- خصوصیات اتاق خودرو؛
- مواد به کار رفته در ساخت اتاق خودرو؛
- فناوری‌های ساخت اتاق خودرو؛
- ایمنی سرنشین؛
- تجزیه و تحلیل آسیب‌های اتاق خودرو؛
- آسیب‌های جزئی اتاق خودرو؛
- آسیب‌های ساختاری اتاق خودرو؛
- تعویض قطعات اتاق خودرو؛
- مواد مصنوعی در خودرو؛
- شیشه‌های خودرو.

ب) ویژگی‌ها

ویژگی‌های کتاب را می‌توان از دو منظر ساختار و محتوای علمی آن مورد توجه قرار داد. آنچه که از بررسی اجمالی ساختار کتاب مشهود است و می‌تواند نشانگر هم‌سویی با کتاب درسی در آموزش رسمی کشور باشد، به صورت زیر قابل ذکر است که این خود جذابیت مطالعهٔ محتوای کتاب را برای هنرجویان ۱ فراهم می‌آورد:

■ تدوین هدف کلی و هدف‌های رفتاری مورد انتظار از آموزش محتوای هر فصل از کتاب؛

■ فونت مناسب عنوان‌ها و متن کتاب؛

■ صفحه‌آرایی قابل قبول؛

■ ارتباط افقی موضوعات در هر فصل کتاب؛

■ انتخاب تصویرهای گویا و رنگی بودن تصویرها؛

■ ارتباط کامل و منطقی تصویرها و نمودارها با متن کتاب؛

■ آدرس‌دهی کامل تصویرها در متن کتاب؛

■ تنظیم واژه‌نامه در انتهای کتاب؛

■ مشخص کردن نکات ایمنی و ضرورت‌ها با پس‌زمینه رنگی در

صفحات کتاب؛

■ طرح سؤالات آزمون پایانی؛

■ تدوین خلاصه مطالب هر فصل.

در سایر قسمت‌های اتاق تدابیر دیگری چون:

(شکل ۶-۲) ص ۳۹

- حفاظت در برابر تصادفات عرضی؛

- حفاظت در برابر تصادفات طولی؛

- خط کمربند؛

- درها و قفل‌ها؛

- مخزن سوخت؛

- خطر زخمی شدن عابرین پیاده و

دوچرخه‌سواران؛

- اتاق‌های کامپوزیتی خودروهای ورزشی.

به کار برده شده‌اند.»

در نگاه کلی، کتاب مخاطبان خود را با

بهره‌گیری از تصویرهای مرتبط و گویا در ارتباط

با تکنولوژی انواع بدنه خودرو و متعلقات آن،

فرایند ساخت، فناوری‌ها و مواد به کار رفته در ساخت بدنه خودرو،

و ایمنی و آسیب‌های اتاق خودرو آموزش داده و با روند بازسازی و

تعویض قطعات آشنا ساخته است.

در کنار تلاش انجام یافته برای تولید این اثر، توجه به موارد زیر

به دلیل تحقق اهداف ارائه شده در مقدمه کتاب احساس می‌شود که

می‌تواند در ویرایش کتاب مدنظر قرار گیرد:

■ در محتوای علمی کتاب، تجزیه و تحلیل مطالب و مفاهیم به

منظور آسان شدن فهم آن‌ها کمرنگ به‌نظر می‌رسد.

■ به گویا و روان بودن جملات در متن کتاب توجه کافی نشده

است و مخاطب با مطالعه کامل کتاب نیاز به ویرایش ادبی متن را

احساس می‌کند؛ به عنوان مثال: صفحه ۶۰: المان‌های اسفنجی؛

صفحه ۶۱: گلگیرها؛ صفحه ۹۸: متن ردیف ۱۳.

■ توضیح اصطلاحات در پاورقی فرصتی است که اگر به آن توجه

شود، مخاطبان را در فراگیری مفاهیم کمک و یاری می‌کند.

پی‌نوشت

۱. در شاخه تحصیلی فنی‌وحرفه‌ای و کاردانش، «دانش‌آموز» با عنوان «هنرجو»

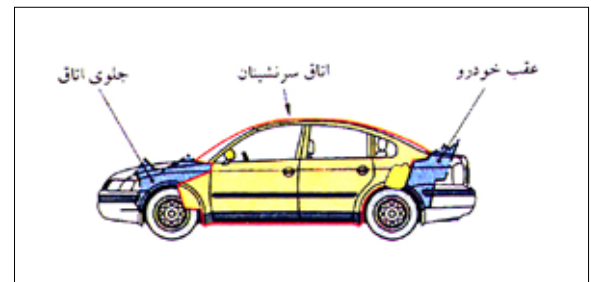
شناخته می‌شود.

از نظر محتوا، کتاب را به دلیل به‌روز بودن فناوری ارائه شده در

آن، می‌توان مثبت ارزیابی کرد. زیرا اکثر مباحث کتاب مرتبط با

فناوری‌های موجود در صنعت خودروسازی هستند. در صفحه ۳۸

(فصل دوم) زیر عنوان «اتاق ایمن» چنین می‌خوانیم:

(شکل ۵-۲)

«این نوع اتاق را می‌توان به قسمت‌های زیر تقسیم کرد:

- قسمت جلوی اتاق

- قسمت سرنشینان

- قسمت عقب اتاق

اتاق ایمن از یک قسمت مقاوم برای سرنشینان، و دو قسمت

ضربه‌گیر قابل چروک خوردن در جلو و عقب تشکیل شده است

(شکل ۵-۲). در حوادث رانندگی شدید، قسمت سرنشینان شکل

خود را از دست نمی‌دهد و سبب حفظ جان سرنشینان می‌شود.

در محدوده مناطق چروک خورده، تیرهای طولی یا عرضی کار

گذاشته می‌شود. برای مثال در تصادف از جلو، محدوده پائینی و

جلوی اتاق به دلیل تا شدن فانوسی (چروک خوردن) که از قبل

محل آن تعیین شده است، تغییر شکل لازم را پیدا می‌کند. در

این نوع اتاق‌ها، در تصادف‌های بسیار شدید از محدوده عقب

خودرو نیز برای جذب انرژی استفاده می‌شود. در شکل (۶-۲)

وضعیت چروک خوردن یک سرشاسی در تصادف نشان داده

شده است.

کتاب مخاطبان خود را با بهره‌گیری از تصویرهای مرتبط و گویا در ارتباط با تکنولوژی انواع بدنه خودرو و متعلقات آن، فرایند ساخت، فناوری‌ها و مواد به کار رفته در ساخت بدنه خودرو، و ایمنی و آسیب‌های اتاق خودرو آموزش داده و با روند بازسازی و تعویض قطعات آشنا ساخته است

نقد کتاب ۱۰۰۱ اختراع، میراث مسلمانان در جهان ما

کوششی برای پرکردن یک حفره هزار ساله

ناهید بربری

ولی حق موضوع آن چنان که باید ادا نشده است. در غرب نه تنها سوءتعبیرها و درک‌های نادرست زیادی درباره ماهیت اسلام وجود دارد، مواردی هم از بی‌اعتنایی و نادیده گرفتن دینی که فرهنگ و تمدن جهان اسلام بر گردن فرهنگ و تمدن جهان دارد، مشاهده می‌شود.

تاریخ اروپا به سه دوره تقسیم شده است: تاریخ قدیم؛ قرون وسطا؛ دوره جدید که تاریخ جدید از رنسانس شروع می‌شود. رنسانس یا دوره نوزایی، جنبش فرهنگی مهمی بود که آغازگر دورانی از انقلاب علمی و اصلاحات مذهبی و پیشرفت هنری در اروپا شد. **ایان باربور** در کتاب «علم و دین» می‌گوید: «برآمدن و بالا گرفتن علم جدید یک پدیده پیچیده اجتماعی است که چندین قرن به طول انجامیده و از عوامل متعددی تأثیر پذیرفته است... تعیین عوامل و کسانی که باعث به‌وجود آمدن رنسانس شدند، کاری است که مشکل، اما یکی از این عوامل را جنگ‌های صلیبی می‌دانند که بین مسیحیان و مسلمانان به مدت ۲۰۰ سال درگرفت. این جنگ‌ها گرچه به شکست مسیحیان انجامید، ولی موجب آشنایی آنان با علوم

کتاب «۱۰۰۱ اختراع، میراث مسلمانان در جهان ما»، تألیف پروفیسور **سلیم الحسینی**، شامل هفت بخش کلی در موضوعات خانه، مدرسه، بازار، بیمارستان، شهر، دنیای پیرامون، جهان و نیز یک بخش شامل مراجع است. این کتاب توسط «نشر طلایی» و با همکاری مترجمانی چون دکتر سیاوش شایان، دکتر سعید علی تاجر، دکتر محمد کرام‌الدینی، منصور ملک‌عباسی، و افسانه حجتی طباطبایی منتشر شده و در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفته است.

این کتاب در گروه کتاب‌های مرجع، همراه با ۱۴ اثر دیگر در جشنواره دهم مورد مطالعه، بررسی و ارزیابی قرار گرفت و از جمله آثاری است که می‌کوشد تا حدود زیادی از تاریخ دهه‌های میانه و دوران تاریک تمدن غرب پرده بردارد و سهم عظیم فرهنگ و تمدن اسلامی را در میراث علمی و فرهنگی جهان امروز آشکار سازد. در اکثر آثاری که غربیان درباره تاریخ علم نوشته‌اند، نقش و سهم فرهنگ تمدن اسلامی در پایه‌گذاری و پیشرفت علوم گوناگون تا حدود زیادی مغفول مانده است. البته در بعضی از دایرةالمعارف‌هایی که به موضوع تاریخ علم پرداخته‌اند، اشاراتی به این موضوع شده،

و معارف مشرق‌زمین و مسلمانان شد و پیامدهای بزرگی را برای آنان به همراه داشت.»

مقدمه کتاب ۱۰۰۱ اختراع، میراث مسلمانان در جهان ما، به «دوران سیاه»، یعنی دورانی که هزار سال از تاریخ مهندسی علم گم شده است، اشاره می‌کند؛ این دوره که از سال ۴۵۰ تا سال ۱۴۹۲ میلادی طول کشیده، هیچ‌گاه و در هیچ‌جا مورد بحث قرار نگرفته است. جهان اسلام در سده‌های میانه که از آسیای مرکزی تا کناره‌های اقیانوس اطلس گسترده بود، جهانی بود که در آن تنها متفکران، اندیشمندان و اهل علم به موفقیت و اوج رشد و شکوفایی دست می‌یافتند. اما از آنجا که اسلام را دشمن غرب می‌دانند و آن را یک فرهنگ، جامعه و نظام تفکر بیگانه و مخالف تلقی می‌کنند، نادیده می‌انگارندش و ارتباط آن را با تمدن خود حذف می‌کنند.

پیوستگی و تداوم، اصلی اساسی و مهم، به‌ویژه در پیدایش و بالندگی علوم است. هیچ علمی به‌طور اتفاقی و شانسی ظاهر نمی‌شود. آنچه بیش از هر عاملی تمدن‌ها را به پیش می‌برد، اختراعات و نوآوری‌ها، معماری‌ها، پزشکی، ریاضیات، شعر و اندیشه‌هاست. زمانی که سایر ملت‌ها از اندیشه و اندیشیدن می‌ترسیدند، تمدن اسلام با تکیه بر اندیشه و خرد، رشد و نمو پیدا کرد، اندیشیدن را زنده نگاه داشت و آن را به تمدن‌های دیگر منتقل کرد. در واقع، بدون همکاری و مشارکت ریاضی‌دانان مسلمان صنعت و فناوری امروز شکل نمی‌گرفت و به وجود نمی‌آمد. این پیشگامان مسلمان بودند که با فعالیت‌های علمی خود تأثیر مثبتی بر تمدن امروز به ویژه در عرصه‌های شیمی، پزشکی، زیست‌شناسی، جبر، مهندسی، معماری، هنر، کشاورزی و بسیاری از صنایع تولیدی گذاشتند.

پیشروان مسلمان در عرصه‌های علم و فناوری، ایمان و تعهد مذهبی خود را با انجام کارهای مفید و خدمت به جامعه، چه مسلمان و چه غیرمسلمان، نشان داده‌اند. سخنرانی‌هایی که توسط مؤلف و دیگران پس از حادثه ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ میلادی (۲۰ شهریور ۱۳۸۰ هجری شمسی) - که به ویرانی مرکز تجارت جهانی و برج‌های دوقلوی آمریکا انجامید - در بریتانیا و سایر کشورها ترتیب داده شد، توجه شمار زیادی از مردم را از طبقات مختلف اجتماعی به موضوع

نقش عظیم مسلمانان در پیشرفت و توسعه تمدن بشری، جلب کرد. **سلیم‌الحسنی** در تألیف این کتاب، با تحقیق و تتبع در تاریخ کشورهای اسلامی و با استفاده از منابع زیادی که در دست داشته، همگان را با میراث حقیقی مسلمانان آشنا کرده است. او کوشیده است ارائه فهرستی از منابع و نسخ خطی مسلمانان، وظیفه خطیر و ارزشمند خود را در بیان واقعیات تاریخی و آشنا ساختن مردم به‌ویژه نوجوانان و جوانان با نقش و سهم فرهنگ و تمدن مسلمانان در تمدن عظیم بشری، ادا کند.

این کتاب که در اصل به زبان عربی تألیف شده است، فهرستی از منابع و نسخ خطی مسلمانان را که اغلب به فارسی ترجمه نشده‌اند و در دسترس فارسی‌زبانان نیستند، معرفی کرده است. به همین دلیل فهرستی از کتاب‌های ترجمه شده توسط ناشر به جای فهرست یادشده که در کتاب فروشی‌ها و کتابخانه‌های ایران قابل دسترس هستند، ارائه شده است.

پروفیسور سلیم‌الحسنی هدف از تألیف این کتاب را بالا بردن آگاهی مردم درباره میراث هزارساله مسلمانان (از قرن ۷ تا ۱۷ میلادی / قرن اول تا ۱۱ هجری قمری)، برانگیختن جوانان به الهام گرفتن از پیشینیان - مسلمان و غیرمسلمان - برای پیدا کردن سرمشق‌های

مناسب حرفه‌ای در حوزه‌های علم و مهندسی، تشویق و ترویج، ابداع و نوآوری فناورانه و علمی به‌عنوان روشی سازنده و مثبت برای بیان باورهای فردی، به‌عنوان جایگزینی برای انزوای مذهبی و افراطی‌گری، پل زدن بین درون‌مایه تاریخ علم، صنعت و هنر با پیشرفت‌های معاصر، ذکر کرده است.

امید است فرزندان برومند ایران‌زمین نیز با مساعی ارزشمند معلمان، نویسندگان، مترجمان و سایر دست‌اندرکاران کشورمان بتوانند گام‌های بلندی در پیشرفت و توسعه علمی - فناوری، در دستیابی به فناوری برتر روز دنیا بردارند و موجبات سربلندی، فخر و مباحات ملی میهنمان را فراهم کنند.

این پیشگامان مسلمان بودند که با فعالیت‌های علمی خود تأثیر مثبتی بر تمدن امروز به ویژه در عرصه‌های شیمی، پزشکی، زیست‌شناسی، جبر، مهندسی، معماری، هنر، کشاورزی و بسیاری از صنایع تولیدی گذاشتند

نگاهی اجمالی به کتاب دومین اطلس جغرافیایی دوره قاجار

کاین نقش که بر لوح ضمیر ماست

دکتر مهدی جویینه

بودند، اولین نقشه دارالخلافه تهران را تهیه و با چاپ سنگی به طبع برساند ...»

در ادامه این مقدمه که به قلم غلامرضا سحاب (از خانواده سحاب که چند نسل به کار تهیه و تولید نقشه پرداخته‌اند) است، نکات دیگری نیز آمده است که برای ذهن جویا و علاقه‌مند به جغرافیای تاریخی جذابی مضاعف دارد. وی تلاش ۲۶ ساله استاد **عبدالغفار نجم‌الدوله**، استاد علم جغرافیا و نجوم را که به تولید اولین اطلس جغرافیا منجر شد، برمی‌شمارد و به مبنای این کار که ترجمه اطلس‌های آن روزگار از کشور فرانسه بود، اشاره می‌کند.

اطلس جغرافیایی دوره قاجار دومین اطلس از مجموعه سه جلدی آن روزگار است که توسط محمدرضا مهندس تهیه شده است.

«دومین اطلس جغرافیایی دوره قاجار» به همت دکتر **جواد صفی‌نژاد**، مهندس **غلامرضا سحاب** و مهندس **سعید بختیاری**، توسط انتشارات «دنیای جغرافیای سحاب» به زیور طبع آراسته شد. این اطلس توسط **محمدرضا مهندس** (مهندس‌الملک) در ۱۳۱۹ هـ.ق (۱۹۰۱ م، ۱۲۸۰ هـ. ش) تألیف شده است. در مقدمه آن آمده است: «**مسیو کرشیش** (کرزیر)، معلم توپخانه و مهندسی در کلاس‌های درس مدرسه دارالفنون، با کمک مترجم دانشمند خود، **میرزا ذکی مازندرانی**، اول بار محصلان دارالفنون را با رموز فن نقشه‌برداری آشنا ساخت.

کرشیش در سال ۱۲۷۵ هـ. ق (۱۸۵۸ م) موفق گردید با دستیاری **ذوالفقار بیگ** و **محمدتقی‌خان** که از شاگردان مدرسه دارالفنون

در مقدمه کتاب، چاپ اولین و سومین جلد به ارزیابی استقبال از اطلس حاضر موقوف شده و در دیباچه این اطلس شرح مسوطی از هر سه اطلس ارائه شده است. همچنین، بیوگرافی میرزا رضاخان مهندس، فرزند **محمدباقرخان**، چگونگی پیوستن این شاگرد نمونه دارالفنون به جمع معلمان آن مدرسه و چگونگی تهیه نقشه‌های اولیه آن اطلس، در جای خود ارزش علمی بسیار برای مطالعات تطبیقی دارد. از جمله مزایای دیگر این دیباچه وجود تصاویر منحصر به فرد از شخصیت‌های علمی و نماهایی از مدرسه دارالفنون به همراه نقشه موقعیت مدرسه در دارالخلافه تهران است. سایر اطلاعات این بخش به لحاظ سندیت و صحت بسیار ذی‌قیمت است.

در ادامه شرح مفصلی از اطلس دوم به همراه نحوه تعیین نصف‌النهار صفر درجه آمده و موقعیت جغرافیایی ایران را به مطالب جغرافیایی کشورهای انگلستان، فرانسه، آلمان و روسیه اضافه کرده است. در این بخش چنین می‌خوانیم: «اطلس میرزا رضای مهندس با نقشه‌های مربوط به ایران و جهان، در ۱۶ برگ مزین شده است. در برگ نخست نام اطلس و معرفی ترسیم‌کننده آن که معلم مدرسه مبارکه دارالفنون بوده است، ثبت و با مهر امام رضا مهور شده است. در برگ دوم، مقدمه‌ای از معرفی مؤلف اطلس با امضای وزیر علوم وقت، به همراه مطالبی درباره اطلس مشهور **عبدالغفار نجم‌الدوله** که از پنجاه برگ تشکیل شده است، و شرح حالی از نامبرده را مشاهده می‌کنیم و با چهارده نقشه رنگی اطلس میرزا رضا که مورد تأیید و با مهوریت نجم‌الدوله است، پایان می‌یابد.»

همه نقشه‌های این اطلس به صورت دستی رنگ‌آمیزی شده‌اند و تمامی آن‌ها دارای طول و عرض جغرافیایی هستند که مبدأ صفر درجه، نصف‌النهار پاریس محاسبه شده است. این توضیح را هم آورده است که پیش از سال ۱۸۸۴ میلادی، هر کشوری که به تهیه نقشه خود همت می‌کرد، نصف‌النهار مبدأ را پایتخت خود در نظر می‌گرفت.

آن‌گاه، بنا به علتی که مشخص نیست، به یکباره به محمدرضای مهندس (معمدالسلطان) اشاره می‌کند و فهرستی از کتاب‌های تألیف شده توسط وی را از منابعی که معرفی کرده است، ارائه می‌دهد. اگرچه این فهرست بدون مقدمه و بدون ربط با سبک و سیاق اطلس آمده است اما از دو جنبه حائز اهمیت است: اولاً در کنار هم قرار گرفتن کتاب‌های حساب، جبر، هندسه اعم از مخروطاتی و فضاییه و کتاب‌های جغرافیا و نقشه‌جات، حکایت از ارتباط این علوم با یکدیگر دارد؛ امری که در حال حاضر چندان توجهی به آن نمی‌شود و اغلب دانشجویان و فارغ‌التحصیلان جغرافیا به دلیل کمتر آشنا بودن با این علوم، از درک محاسبات مربوط به نقشه و مسائل آن قاصرند. ثانیاً گنگ بودن توضیحات در باب دو اسم میرزا رضاخان مهندس‌الملک و محمدرضای مهندس (معمدالسلطان) خواننده را دچار سردرگمی می‌کند و نمی‌تواند در وهله اول تشخیص دهد که آیا این دو یک

نفرند یا افراد متفاوتی هستند و تشابه اسمی به وجود آمده است. البته نویسنده مقدمه این اطلس در صفحه ۲۴ به این نکته اشاره کرده است. او با استناد به جلد ششم کتاب شرح حال رجال ایران، در این باره توضیح می‌دهد که هر دوی این نام‌ها به یک نفر متعلق بوده‌اند. محمدرضا قبل از مفتخر شدن به لقب «مهندس‌الملک» به لقب «معمدالسلطان» شهرت داشته است و نتیجه می‌گیرد که لقب میرزا رضاخان از زمان تهیه اطلس تا سال ۱۳۲۴ ه. ق معمداالسلطان بوده است و پس از آن به مهندس‌الملک ملقب می‌شود. برای اطمینان از این حدس، نویسنده دست به یک بررسی کروئولوژیک زده است. او براساس مقایسه شناسنامه کتاب «جغرافیای مقدماتی»، اصول علم جغرافیای دوره ابتدایی، که نام مؤلفش میرزا رضاخان مهندس‌الملک بوده و در سال ۱۳۳۷ ه. ق (۱۲۹۷ م) به چاپ رسیده، با شناسنامه چاپ نخست همان کتاب در سال ۱۳۲۹ ه. ق که پنج سال پس از چاپ نقشه ایران برده است، نتیجه می‌گیرد که این میرزا رضا همان میرزا رضای مؤلف اطلس مورد نظر است، با این تفاوت که در اطلس نوشته شده است: «میرزا رضاخان مهندس

(معمدالسلطان)» ولی در این کتاب جغرافیایی آمده است: «میرزا رضاخان مهندس‌الملک». این توضیح نه تنها گره‌ای از کار فروبسته خواننده باز نمی‌کند که بر ابهام و تردید وی می‌افزاید. در ادامه، این دیباچه شرحی در مورد اطلس سوم دارد. آن را به **احمدبن سلیمان** نسبت می‌دهد و به نام «اطلس سلیمان‌خان» معرفی می‌کند. در این بخش سه نقشه‌ای را که به ایران متعلق و عبارت است از نقشه پهنه ایران، نقشه دهات و آبادی‌های معروف اطراف تهران با مقیاس خطی به واحد فرسنگ و نصف‌النهار پاریس، و نقشه تهران و نواحی اطراف آن، توضیح

می‌دهد. اما نکته جالب این است که پس از ارائه سه نقشه مزبور، نقشه چهارمی را عرضه می‌کند که بر نصف‌النهار صفر درجه از مبدأ تهران تأکید دارد؛ بدون هیچ مقدمه‌ای و ربط وثیقی و بدون آنکه به مبث این فصل ارتباط داشته باشد. چنین بی‌نظمی‌هایی در مجموعه این اطلس، از ارزش‌های آن می‌کاهد و سندیت آن را مخدوش می‌سازد. از صفحه ۳۱ به بعد، دومین اطلس جغرافیایی دوره قاجار به همان شکل که در چاپ اول آن عرضه شده، آمده است. اشکال بحث هیئت (جغرافیای ریاضی و زمین در فضا)، جهات اصلی، مدارات و نصف‌النهارات، نقشه جهان نما، نقشه پراکندگی کوچ‌نشین‌ها و نژادهای عمده انسان‌ها در شکل دو نیمکره شرقی و غربی، و نقشه‌های آسیا، ایران، سلسله جبال البرز و اطراف تهران، تقسیمات استانی ایران، اروپا، آفریقا، آمریکای شمالی، آمریکای جنوبی، تنگه پانام، بعضی از جبال و بحیرات (دریاچه‌ها) مشهور ایران، شامل کوه سولان (سبلان)، دریاچه

کتاب دومین اطلس جغرافیایی دوره قاجار، کتاب نفیس و باارزشی است که هر کتابخانه معتبری قطعاً یک جلد از آن را در اختیار خواهد داشت. کیفیت کاغذ آن علاوه بر مرغوبیت با موضوع قدمت آن هم خوانی دارد که این از امتیازات دیگر آن است. جلد و طراحی آن نیز کمترین نقص را دارد

خواننده بخش مقدماتی این اطلس نوعی سردرگمی برای وی به همراه دارد. به نحوی که مدام می‌باید به عقب برگردد و آنچه را می‌خواند، با متن قبلی مقایسه کند تا به درک روشنی برسد.

■ اگر گنگی نام مؤلف این اطلس به عمد هم بوده باشد، اما در کل یک اطلس ۴۸ صفحه‌ای، زمانی این نکته بر خواننده روشن می‌شود که نیمی از آن را طی کرده باشد (صفحه ۲۴). اگر توضیح کوتاهی در این زمینه در دیباچه آن داده شود، قدر و قیمت آن افزون‌تر خواهد شد.

■ حتی اگر رعایت امانت‌داری چاپ اولیه این اطلس نیز اقتضا می‌کرد که به همان صورت اصلی به چاپ برسد، در حال حاضر این ترتیب قرار گرفتن نقشه‌ها در ذهن خواننده ماندگاری کمتری دارد. چرا که زمانی ترتیب و توالی یک اطلس قابل دفاع خواهد بود که یا به شیوه‌ای قیاسی از یک کلیت به جزئیات برسد، یعنی از نقشه کیهان و کهکشان به نقشه جهان‌نما و سپس به ایران و بعد ایالات و ولایات برسد، و یا بر مبنای استقرایی عکس حالت قبل باشد. انتظار می‌رفت در مقدمه این اطلس به این نکته اشاره می‌شد.

ارومیه، کوه سهند، دریای خزر، تخت سلیمان، کوه دماوند، دریاچه نیریز، کوه الوند و سد اهواز، مجموعه نقشه‌های این اطلس هستند که علاوه بر رنگ‌آمیزی از تکنیک استمپاژ نیز در ترسیم آن‌ها استفاده شده است.

در مجموع می‌توان گفت، کتاب دومین اطلس جغرافیایی دوره قاجار، کتاب نفیس و باارزشی است که هر کتابخانه معتبری قطعاً یک جلد از آن را در اختیار خواهد داشت. کیفیت کاغذ آن علاوه بر مرغوبیت با موضوع قدمت آن هم‌خوانی دارد که این از امتیازات دیگر آن است. جلد و طراحی آن نیز کمترین نقص را دارد.

اما جدای از محاسن آن، چند نکته در این سند معتبر وجود دارد که امید می‌رود در چاپ‌های بعدی و یا تجدید چاپ کتاب‌ها و اطلس‌های مشابه مورد توجه قرار گیرد. اشاره به آن‌ها هم با هدف بهبود این کتاب است؛ از جمله اینکه:

■ به نظر می‌رسد اگرچه استاد فرهیخته جغرافیا، جناب آقای دکتر جواد صفی‌نژاد، بر بازیابی و چاپ آن دقت و همت داشته‌اند، اما از منظر

نقد کتاب به دنبال کاغذ اخبار

سرگذشت مطبوعات برای دانش آموزان

مسعود جوادیان

به دنبال کاغذ اخبار

لیلی فرهادپور

تهران، ققنوس، ۱۳۹۰

می‌توان گفت موضوعی تخصصی است که شمار اندکی حوصله مطالعه آن را دارند؛ چه رسد به دانش‌آموزان! تهیه مطلبی در این باب برای دانش‌آموزان - احتمالاً ابتدایی - آن گونه که حوصله کنند و آن را بخوانند، کاری است بس صعب و ظریف که **فرهادپور** به خوبی از عهده آن برآمده است.

نویسنده در این کتاب، چگونگی شکل‌گیری «کاغذ اخبار» را بیان کرده است. سپس به زبانی ساده و شبه‌داستانی، دست خواننده را می‌گیرد و از کوجه‌های پریپچ و خم‌دنیای نشریات عبور می‌دهد. کار جالب دیگر نویسنده این است که اصطلاحاتی همچون «مطبوعات»، «نشریات» و یا ویژگی‌های «خبر» را لابه‌لای مطالب، برای مخاطب تشریح کرده است.

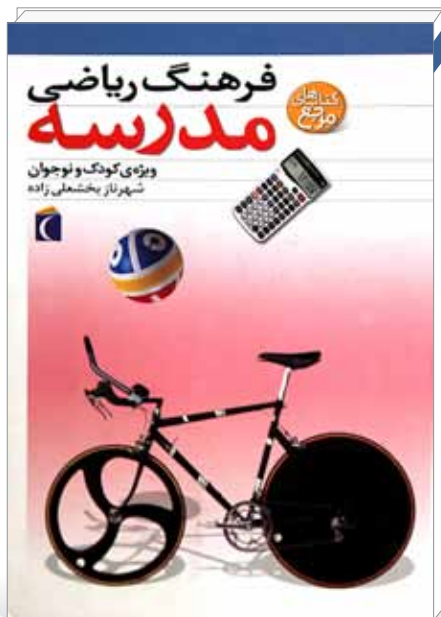
نیز در فواصل مطالب اصلی که پرده به پرده نگاشته شده، اطلاعاتی ضمنی و فرعی را لحاظ کرده و همراه با تصویر، به خواننده ارائه داده است.

سولماز شبانی برای هر قسمت از مباحث کتاب، تصویرسازی کرده است. تصویرسازی نسبتاً یکدست و مرتبط با متن است که البته می‌شد بهتر هم باشد. اگر نویسنده محترم سال‌های قمری را به شمسی تبدیل می‌کرد، مخاطب خردسال را در فهم و درک بهتر مباحث یاری رسانده بود.

اگر امروزه از مقابل یکی از دکه‌های روزنامه‌فروشی - که البته دیگر فقط روزنامه نمی‌فروشند - عبور کنید، از کثرت انواع نشریات شگفت‌زده می‌شوید؛ از روزنامه‌ها گرفته تا فصل‌نامه‌ها و از نشریات هنری گرفته تا سیاسی، ورزشی، ادبی و...! تازه مجلات الکترونیکی خود داستان دیگری دارند.

چنین است امروز و چنین نبود آن روزگار! روزگاری در حتی پایتخت کشور، یک نشریه برای اطلاع‌رسانی و نشر اندیشه‌ها وجود نداشت. تا اینکه از «کاغذ اخبار» شروع شد و به نشریه جدی‌تر و ماندگارتر «وقایع اتفاقیه» رسید. از آن پس شاهد افزایش انواع روزنامه‌ها، هفته‌نامه‌ها، نشریات کودکان و غیره بوده‌ایم. کتاب «به دنبال کاغذ اخبار» شرح این ماجراست و البته برای سنین پایین. در این کتاب، درباره **عباس یمینی شریف و جبار باغچه‌بان** مطالب جالبی ارائه شده است؛ هرچند جای تصویر مجله «بازی کودکان» که مرحوم یمینی آن را چاپ می‌کرد، در آن خالی است.

داستان مطبوعات و سرگذشت آن را عموم مردم نمی‌خوانند و

نقد کتاب فرهنگ ریاضی مدرسه

فرهنگِ فرهنگِ خوانی

خسرو داودی

مقدمه

می‌کنیم. برای درک عمیق‌تر مفاهیم علمی ابتدا باید فهم درستی از واژگان آن علم داشته باشیم. فرهنگ‌ها و لغت‌نامه‌ها به منظور تشریح و تبیین معانی واژه‌ها و اصطلاحات علمی تدوین و منتشر می‌شوند. در آموزش ریاضی نیز برای عمیق‌تر شدن درک مفاهیم نیازمند فهمیدن معنای واژه‌های به کار رفته در علم ریاضیات هستیم. نحوه ارائه معانی واژه‌های علمی با توجه به مخاطب آن‌ها یک فرهنگ یا واژه‌نامه، می‌تواند سهم زیادی در آموزش و یادگیری آن علم داشته باشد.

جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد فرصتی است تا مجموعه تولیدات و آثار آموزشی در کنار یکدیگر بررسی و تعداد محدودی از آن‌ها به‌عنوان کتاب‌های تقدیری یا برگزیده به جامعه آموزشی معرفی شوند. در جشنواره سال ۱۳۹۲ کتاب «فرهنگ ریاضی مدرسه»، تألیف خانم شهرناز بخشعلی‌زاده، از سوی هیئت داوران به‌عنوان نامزد دریافت جایزه معرفی شده است. در این نوشتار کوتاه، ضمن بررسی و نقد این کتاب، به تأثیر چنین آثاری در یادگیری و آموزش کودکان و نوجوانان می‌پردازیم.

ویژگی‌های فرهنگ ریاضی مدرسه

در همین راستا، فرهنگ ریاضی مدرسه برای دانش‌آموزان دوره ابتدایی به‌منظور ایجاد درک عمیق‌تری از مفاهیم ریاضی از طریق برقراری ارتباط با زندگی روزمره، سایر مفاهیم ریاضی و تصویرسازی ذهنی تألیف شده است. این اثر ویژگی‌های مثبت فراوانی دارد که

فرهنگ‌نامه و آموزش

زبان واسطه درک و فهم اندیشه‌ها و برقراری ارتباط است. ما برای درک و فهم بهتر موضوعات و مفاهیم مختلف از واژه‌ها، عبارت و جمله‌ها به‌عنوان عامل ایجاد فهم در برقراری ارتباط استفاده

فهرست‌وار آن‌ها را برمی‌شماریم:

■ مشابه این اثر در قالب ترجمه آثار کشورهای دیگر، در بازار کتاب یافت می‌شود. تألیفی بودن این اثر و انتخاب مداخل فرهنگ در این کتاب درسی ریاضی ابتدایی، بر مبنای برنامه درسی بودن آن و نگاه به آینده از مهم‌ترین ویژگی کتاب محسوب می‌شود.

■ ارائه مشروح نحوه استفاده از کتاب و قسمت‌های گوناگون آن در مقدمه، ضمن راهنمایی مخاطب برای استفاده مطلوب‌تر، به تقویت فرهنگ مراجعه به مراجع و منابع کمک می‌کند و آموزش پنهانی در آن وجود دارد.

■ توصیف واژه‌ها و بیان معانی آن‌ها با نثری ساده، روان و قابل فهم ارائه شده است.

■ همراه با تعریف‌ها و توصیف‌ها، از مثال‌های متنوعی برای درک بهتر استفاده شده است. در پاره‌ای موارد و سؤال‌هایی نیز مطرح شده است تا به خواننده نقش فعال‌تری بدهد و بیشتر در متن درگیرش کند.

■ شرح معنای هر واژه با تصویرها و طراحی‌های گوناگونی همراه شده است، تا علاوه بر جذابیت بصری، به درک بهتر نیز کمک کند و از مفاهیم تصویرهای ذهنی بسازد.

■ ساختار فیزیکی کتاب، از جمله جلد سخت، ورق گلاس، چاپ رنگی، صفحه‌آرایی مناسب، توجه به سفیدخوانی و رعایت ویژگی‌های بصری و هنری به توفیق این اثر کمک شایانی کرده است.

بهتر می‌شد اگر...

این اثر علی‌رغم تمام ویژگی‌های مثبت خود، می‌توانست بهتر از این باشد، اگر در بیان تعاریف ریاضی و نوشتن جملات دقت بیشتری می‌شد. در واقع، با توجه به مخاطب این اثر، نویسنده بین

تعریف جامع و مانع و توصیف روان، شیوا و ساده مردد بوده است. لذا از منظر یک متخصص علم ریاضی، در مواردی ضعف و کاستی‌هایی در ارائه محتوا مشاهده می‌شود.

همچنین، این اثر می‌توانست به جنبه‌های فرهنگی بیشتر توجه کند تا عنوان فرهنگ بیشتر براننده آن باشد. از جمله جای مباحث تاریخی، معرفی دانشمندان و ریاضی‌دانان، به‌خصوص در فرهنگ اسلامی و ملی، و کاربرد ریاضی در صنعت خالی است.

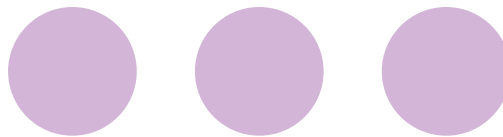
با توجه به اینکه این اثر به‌عنوان مرجع مورد استفاده دانش‌آموزان و معلمان دوره ابتدایی قرار می‌گیرد، توصیه می‌شود نویسنده یک بار دیگر متن‌ها را بازبینی کند و چاپ بعدی اثر همراه با ویرایش علمی مجدد ارائه شود.

نکته پایانی

از نقد و بررسی این اثر که بگذریم، باید به این سؤال اساسی پاسخ دهیم که: آیا دانش‌آموزان و معلمان ما به چنین منابعی مراجعه می‌کنند یا نه؟ به عبارت دیگر، آیا فرهنگ فرهنگ خواندن بین یادگیرندگان و یاددهندگان رایج شده است؟ اگر پاسخ به این سؤال منفی است و اگر

به تأثیر چنین آثاری در یادگیری ایمان داریم، باید به فکر اشاعه آن باشیم. امیدواریم برگزاری چنین جشنواره‌هایی و معرفی آثار برگزیده آن به ترویج مطالعه کمک کند. لازم است معلمان محترم و دست‌اندرکاران آموزش شرایطی را فراهم کنند که جست‌وجوی برای یافتن سؤال‌ها و ابهام‌های ذهنی از طریق مراجعه به منابع فرهنگ به کاری روزمره برای دانش‌آموزان تبدیل شود. در این صورت، نقش و تأثیر انتشار فرهنگ‌ها، واژه‌نامه‌ها و سایر کتاب‌های مرجع بیش از پیش اهمیت پیدا خواهد کرد.

لازم است معلمان محترم و دست‌اندرکاران آموزش شرایطی را فراهم کنند که جست‌وجوی برای یافتن سؤال‌ها و ابهام‌های ذهنی از طریق مراجعه به منابع فرهنگ به کاری روزمره برای دانش‌آموزان تبدیل شود

گفت‌وگو با مرتضی طاهری، سرگروه داوران پیش‌دبستانی

تأکید بر سواد شفاهی در دوره پیش‌دبستانی

گفت‌وگو با داوران: سمانه آزاد

کردن نیازهای علمی دانش‌آموزان است، ولی دوره پیش‌دبستانی دوره اجتماعی شدن و انتقال کودک از خانه به محیط اجتماع است که یکی از عناصر اجتماعی مدرسه است. دوره پیش‌دبستانی یک کلاس یا پایه پیش از ابتدایی محسوب نمی‌شود، بلکه این دوره طبق اساس‌نامه، دوره‌ای دوساله‌ای است که کودکان از چهارسالگی وارد آن می‌شوند. اما معمولاً به دلیل کمبود امکانات و برخی مشکلات، کودکان یک سال این دوره را تجربه می‌کنند. لذا دوره پیش‌دبستانی دوره‌ای کاملاً منطبق بر دوره‌های تحصیلی دیگر نیست، بلکه دوره تربیت اجتماعی و آمادگی برای ارتباطات و مسئولیت‌پذیری و دیگر عناصر تربیتی است. لذا اطلاق کتاب کمک‌آموزشی به کتاب‌های این دوره چندان صحیح به نظر نمی‌رسد. بلکه در حقیقت این کتاب‌ها مجموعه‌ای از مطالبی هستند که اولیا و مربیان را راهنمایی می‌کنند یا به‌عنوان کتاب کار کودک، تحقق اهداف دوره پیش‌دبستانی را آسان می‌سازند.

اشاره

مرتضی طاهری، عضو هیئت داوران گروه پیش‌دبستانی است. وی در گفت‌وگویی که پیش‌رو دارید، از فرایند داوری کتاب‌های این حوزه گفته است. او تأکید کرد که در دوره پیش‌دبستانی تأکید بر سواد شفاهی است نه سواد کتبی. به همین دلیل آثاری که در این حوزه به موضوعاتی مانند ریاضیات محض یا حروف‌آموزی پرداخته بودند، دور از راهنمای برنامه دوره پیش‌دبستانی تشخیص داده شدند.

■ آقای طاهری، تفاوت آثار دوره پیش‌دبستانی با دیگر دوره‌های تحصیلی در چیست؟

□ دوره پیش‌دبستانی با سایر دوره‌ها یک تفاوت اصولی دارد. در دوره‌های دیگر تحصیلی، هدف کتاب‌ها انتقال اطلاعات و برطرف

اکنون سندی در حال چاپ است به نام «راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی پیش‌دبستانی» که در حقیقت معیارهای کتاب‌های حوزه پیش‌دبستانی را شرح می‌دهد. این معیارها در جدول‌های دقیقی، اهداف این دوره و کتاب‌های مطابق با این اهداف را تعریف کرده‌اند. این راهنما ناشران را از ملاحظه و مراجعه به راهنمای اصلی برنامه بی‌نیاز می‌کند و از سوی دیگر، آن‌ها را بیشتر با این معیارها آشنا می‌سازد.

ناشران تا حدودی هم به بازار اقتصادی و نیز دیدگاه اولیا که می‌خواهند هرچه زودتر فرزندشان را عالم و دانشمند و دانشگاهی بار بیاورند، توجه دارند. در حقیقت بیشتر می‌خواهند به تقاضای عامیانه و غیرعلمی اولیا پاسخ دهند تا به اهدافی که ما ترسیم کردیم. ولی در کل به‌نظر می‌رسد کتاب‌ها طی سال‌های گذشته روند رو به رشدی را طی کرده‌اند و امیدواریم که در آینده از این هم بهتر شوند.

■ فکر می‌کنید جشنواره تا چه حد به هدف اصلی خود که همان سامان‌دهی منابع آموزشی است، نزدیک شده است؟

□ مسلماً جشنواره فارغ از برنامه‌های ظاهری هدف مهم‌تری را دنبال می‌کند که همان رساندن پیامی غیرمستقیم درباره سامان‌دهی منابع آموزشی و معیارهای آن است. در این میان تشویق و تقدیر هدف نیست، بلکه وسیله‌ای است برای رساندن این پیام. به‌نظر می‌رسد جشنواره توانسته است این پیام را به مخاطبان برساند.

■ حال از کتاب‌هایی که در این دوره از جشنواره در حوزه پیش‌دبستانی بررسی کردید، بگویید.

□ در این دوره حدود ۹۰۰ عنوان کتاب مناسب وجود داشت که مشتمل بر آثاری پیرامون فعالیت‌های گوناگون کودکان، اعم از شعر، قصه، نقاشی، کاردستی، مشاهده و فعالیت‌های علمی بود. در میان آن‌ها، کتاب‌های راهنمای مربیان و دانش‌افزایی برای آن‌ها هم وجود داشت. این کتاب‌ها در چندمرحله توسط داوران بررسی و نهایتاً ۵۰ عنوان کتاب که تا حدودی با راهنمای برنامه درسی منطبق و بیشتر به سواد شفاهی پرداخته بودند، انتخاب شدند. چرا که تأکید ما در دوره پیش‌دبستانی بر سواد شفاهی است. ما در این دوره به دنبال سواد کتبی، یعنی خواندن و نوشتن نیستیم، بلکه خوب شنیدن و خوب گفتن برای تربیت اجتماعی مورد تأکید است. لذا کتاب‌هایی که به حروف‌آموزی و یا ریاضیات محض پرداخته بودند را دور از برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی تشخیص دادیم.

در مرحله بعدی از این ۵۰ عنوان، ۱۲ عنوان به مرحله آخر داوری رسیدند که آثار تقدیری و برگزیده از میان آن‌ها انتخاب شدند.

■ تحلیل‌تان از کتاب‌های این حوزه چیست؟

□ متأسفانه اغلب کتاب‌ها از چارچوب راهنمای برنامه دوره پیش‌دبستانی که مصوبه «شورای عالی آموزش و پرورش» است و نیز از اهداف این دوره (یازده هدف کلی و ۱۲۵ زیر هدف) دور بودند. البته شاید این فاصله ناشی از آن است که ناشران محترم از جزئیات راهنمای برنامه بی‌اطلاع یا کم‌اطلاع هستند؛ هرچند این جزئیات هم در سایت و هم به‌طور مستقل در کتابچه‌ای منتشر شده‌اند. البته

تأکید ما در دوره پیش‌دبستانی بر سواد شفاهی است. ما در این دوره به دنبال سواد کتبی، یعنی خواندن و نوشتن نیستیم، بلکه خوب شنیدن و خوب گفتن برای تربیت اجتماعی مورد تأکید است. لذا کتاب‌هایی که به حروف‌آموزی و یا ریاضیات محض پرداخته بودند را دور از برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی تشخیص دادیم

سرگروه داوران حوزه طراحی و نقاشی معتقد است:

از نگاه نو خبری نیست!

اشاره

همایون موسوی، سرگروه داوران حوزه طراحی و نقاشی عقیده دارد: با وجود اینکه در بازار کتاب و خارج از جشنواره آثار متعدد و متنوعی در حوزه طراحی و نقاشی وجود دارند، اما ناشران کمی کتاب‌های خود را در جشنواره شرکت می‌دهند. او می‌گوید: کتاب برگزیده سال گذشته نگاه نویی به تاریخ هنر معاصر ایران داشت و دلیل برگزیده شدنش هم همین بود. اما امسال از این نگاه نو در آثار خبری نیست.

داشتند و به‌خصوص، از وقتی که مبحث کنکور کم‌رنگ‌تر شده، بیشتر کتاب‌ها به‌سوی دانش‌افزایی حرکت کرده‌اند. بخشی از کتاب‌ها هم به تکنیک‌های نقاشی و طراحی پرداخته‌اند و آن‌ها را آموزش می‌دهند. سال‌هاست که کتاب‌های آموزش تکنیک‌های نقاشی و طراحی با همان روش‌های قدیمی تکرار می‌شوند و حتی ناشران جدید هم به انتشار این کتاب‌ها با تکنیک‌های قدیمی دست می‌زنند. گرچه این آثار بازار دارند، اما پیشنهاد می‌کنم که ناشران و مؤلفان آموزش این تکنیک‌ها را با روش‌های خلاقانه‌تری پیگیری کنند.

■ تحلیل‌تان از کتاب‌هایی که امسال در حوزه طراحی و نقاشی بررسی کردید، چیست؟

□ به‌نظر می‌رسد ناشران خیلی کم در حوزه هنر شرکت کرده بودند. با وجود اینکه در بازار و نمایشگاه‌های کتاب شاهد کتاب‌های متنوع و متعددی در حوزه طراحی و نقاشی هستیم، اما آثار کمی در این حوزه وارد شده بود. در نتیجه دایره انتخاب‌های ما محدود بود. البته خوش‌بختانه در میان آن‌ها باز هم آثار قابل‌اعتنایی وجود

■ با این توصیف متوجه چه کمبود دیگری در این حوزه شده‌اید؟

□ نکته دیگر غلبه ترجمه بر تألیف در میان کتاب‌ها بود. البته گروه ما یک کتاب تألیفی را به‌دلیل پرداخت عمیق و گسترده به موضوع به‌عنوان کتاب برگزیده انتخاب کرد. در حوزه هنر کتاب‌های زیادی به زبان‌های دیگر در اختیار ما قرار

دارند که مترجمان به راحتی می‌توانند آن‌ها را ترجمه کنند؛ به‌ویژه که ما حق «کپی‌رایت» را هم پرداخت نمی‌کنیم. البته این به معنای راحت بودن کار مترجمان نیست، اما مؤلفان برای تألیف یک کتاب باید مدت‌ها تحقیق کنند. از سوی دیگر، به‌دلیل عدم برگشت مالی، بسیاری از افراد به‌سوی تألیف نمی‌روند.

■ این بدان معناست که آثار ترجمه شده نیاز جامعه هنری ما را تأمین می‌کند؟

□ مسلماً خیر، چون این کتاب‌ها بومی کشورهای دیگر هستند. خصوصاً در مورد کتاب‌های آموزشی این موضوع نمود بیشتری دارد. مثلاً در بسیاری از کتاب‌های آموزش تکنیک‌های گوناگون، موادی به کار رفته‌اند که در محیط ما وجود ندارند.

■ به‌طور کلی فکر می‌کنید کتاب‌ها، نسبت به دوره قبل چه تفاوتی داشته‌اند؟

□ کتاب برگزیده سال گذشته به‌دلیل نگاه نویی که به تاریخ هنر معاصر داشت برگزیده شد. اما امسال این نوع نگاه را در کتاب‌ها نمی‌بینیم. امسال بیشتر به فرهنگ‌نامه‌ها پرداخته شده بود و بقیه کتاب‌ها در سطح معمول هر سال قرار داشتند.

■ کتاب‌ها تا چه حد برنامه درسی را حمایت می‌کردند؟

□ نمی‌توان گفت به‌طور مستقیم در راستای برنامه درسی بودند، اما مرتبط بودند. مثلاً یکی از کتاب‌ها به یکی از تکنیک‌های یکی از درس‌های رشته نقاشی پرداخته بود و اتفاقاً تکنیکی را مدنظر قرار داده بود که حتی آموزگاران هم در آن مشکل دارند. اما با روش خوبی این تکنیک را آموزش داده بود، به‌همین دلیل این

کتاب می‌تواند به‌عنوان کتاب کمک‌آموزشی هم برای معلمان و هم دانش‌آموزان مفید باشد.

■ آقای موسوی! فکر می‌کنید جشنواره رشد تا چه حد در سامان‌دهی منابع آموزشی تأثیر داشته است؟

□ اهداف و عملکرد جشنواره روی کاغذ خوب است، اما آنچه در عمل اتفاق می‌افتد متفاوت است. ما باید نتیجه جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد را در واحدهای آموزشی که مخاطبان اصلی ما هستند، ببینیم. مثلاً کتاب‌نامه رشد برای انتخاب کتاب دانش‌آموزان منبع مطرحی است اما متأسفانه مدارس برای تأمین کتاب بیشتر به همکاران خود که در این زمینه فعال هستند، اعتماد می‌کنند. درحالی‌که باید معلمان را بیشتر با کتاب‌نامه و در نهایت جشنواره آشنا کرد.

■ در ابتدای صحبت‌هایتان گفتید که

ناشران کمی در حوزه هنر در جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد شرکت کرده‌اند. فکر می‌کنید برای تشویق ناشران چه باید کرد؟

□ شاید اگر «دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی» کار خود را از طریق ادارات کل استان‌ها پیگیری کند، نتیجه بهتری به‌دست آید. می‌توان این ادارات را به خرید کتاب‌های برگزیده و تقدیری تشویق کرد، تا این آثار مورد استقبال بیشتری قرار گیرند. در نتیجه این استقبال از آثار برگزیده و تقدیری در مدارس و تجهیز کتابخانه به این آثار، ناشران نیز به حرکت در راستای معیارهای جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد تشویق می‌شوند.

سال‌هاست که کتاب‌های آموزش تکنیک‌های نقاشی و طراحی با همان روش‌های قدیمی تکرار می‌شوند و حتی ناشران جدید هم به انتشار این کتاب‌ها که دارای تکنیک‌های قدیمی هستند، دست‌می‌زنند

کاوه تیموری، سرگروه داوران حوزه هنر عمومی

افزایش تألیفات معلمان مؤلف

اشاره

کاوه تیموری، سردبیر مجله «رشد آموزش هنر» امسال مسئولیت سرگروهی داوران حوزه هنر عمومی را به عهده داشت؛ حوزه‌ای که امسال جایزه‌اش را دو کتاب به صورت مشترک تصاحب کرده‌اند. وی برجسته شدن پژوهش هنر و نیز افزایش تألیفات معلمان مؤلف را از نکات مثبت کتاب‌های این دوره از جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد دانست؛ گرچه بیشتر آثار، مخاطبان عام را هدف قرار داده بودند تا دانش‌آموزان و آموزگاران را. گفت‌وگوی ما با وی را می‌خوانید.

■ داوری کتاب‌های حوزه هنر عمومی چه‌طور بود؟

□ مطابق هر سال، کارشناسان دفتر «انتشارات و تکنولوژی آموزشی» کتاب‌هایی را که در حوزه هنر عمومی به دفتر می‌رسند و با معیارها تناسب دارند، گزینش می‌کنند. این کتاب‌ها از چندین مرحله می‌گذرند و به ما می‌رسند. امسال ما در گروه داوری این حوزه نهایتاً ۱۷ کتاب را بررسی کردیم. این بررسی

در دو سطح عمومی ۸۰ نمره‌ای و اختصاصی ۱۲۰ نمره‌ای انجام شد که طی آن، تمام مختصات کتاب از ظاهر تا محتوا مدنظر قرار گرفت. در یک گردش کار، اعضای گروه همه آثار را مورد بررسی قرار دادند. در نهایت براساس نمرات کسب شده توسط هر کتاب، چهار اثر باقی ماند. گروه، طی دو جلسه کارشناسی دوباره این کتاب‌ها را بررسی کرد. در میان این چهار کتاب، دو کتاب با اختلاف اندکی کنار هم قرار گرفتند که هر دو به پیکره هنر تعلیم و تربیت نزدیک بودند. از این رو ما هر دو اثر را به طور مشترک به عنوان اثر برگزیده انتخاب کردیم. یکی از نکات مثبت دو اثر انتخابی این بود که ما با انتخاب آن‌ها، هنرهای موجود در برنامه کتاب هنر و برنامه‌ریزی درسی منهای خوش‌نویسی را - که معیارهای لازم را نداشت - پوشش دادیم.

■ نقطه قوت کتاب‌های این دوره چه بود؟

□ برجسته شدن پژوهش هنر یکی از فرازهای قابل اعتنا در

ساختار جدید آموزش و پرورش می‌تواند تنها روی یک پایه یا دوره تمرکز کنند. مثلاً در دوره متوسطه اول که هنوز نگاه انتزاعی در دانش‌آموز شکل نگرفته است می‌توان تمرکز کرد و براساس آن آثار هنری را آماده ساخت.

■ **به نظر شما آیا جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد توانسته است در سامان‌دهی منابع آموزشی تأثیرگذار باشد؟**
□ سیاست دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی سامان‌دهی کتاب‌های کمک‌آموزشی است. ظرفیت عظیمی که در

جمعیت دانش‌آموزی کشور وجود دارد، نیروهای فرهنگی را به تولید کتاب آموزشی تشویق می‌کند. به این ترتیب ما در کنار مدرسه‌های مرئی مدرسه‌های نامرئی داریم که دست‌اندرکاران آن جماعتی از اهل فرهنگ‌اند که هم به جریان آموزش و هم به اقتصاد نشر کمک می‌کنند. این ظرفیت عظیم به سامان‌دهی نیاز دارد. به سؤال شما

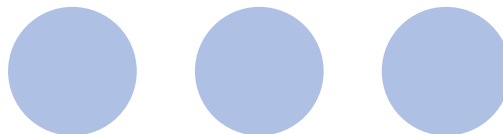
نمی‌توان تنها با بله و خیر پاسخ داد. قطعاً جشنواره تأثیرگذار بوده و ناشران هم یقین پیدا کرده‌اند که آثارشان از زیر ذره‌بین کارشناسان دفتر عبور می‌کند. با توجه به اینکه دامنه آثار هنری در آموزش و پرورش مشخص است، ناشران باید بدانند کتابی می‌تواند در این جشنواره موفق شود که با معیارهای آن هماهنگی داشته باشد. همین که بسیاری از ناشران می‌کوشند طبق معیارهای جشنواره عمل کنند، خود نشان‌دهنده این است که جشنواره بی‌توفیق نبوده است.

کتاب‌های امسال بود. علاوه بر این، نکته بسیار خوبی که شاهد آن بودیم، رسیدن تألیفات معلمان به مراحل نهایی داوری بود. مثلاً معلمی که دو دهه به‌عنوان معلم هنر فعالیت کرده و موفق شده است نمایش‌نامه‌های دانش‌آموزی بنویسد. یا معلمی که با تحلیل نقاشی‌های دانش‌آموزان به بینش هنری خوبی دست یافته بود که نتیجه آن را می‌توان در کتابش دید. همچنین در این دوره آثاری داشتیم که ترکیب و تلفیق چند هنر را ارائه داده بودند؛ هنرهایی مانند صنایع دستی، موسیقی، طراحی و نقاشی که تأثیرگذاری کتاب را بیشتر می‌کنند.

■ **در این میان، ضعفی هم در کتاب‌ها وجود داشت؟**
□ ببینید، ما در آغاز راه نزدیک شدن کتاب‌های آموزشی به

کتاب‌های درسی هستیم. چرا که در این سال‌ها کتاب‌های درسی متحول شده‌اند. البته رگه‌هایی از ایجاد هماهنگی با کتاب‌های آموزش و پرورش دیده می‌شوند که مغتنم است، اما به نظر می‌رسد که ناشران باید خود را به حلقه برنامه‌ریزی درسی وصل کنند. این امر مستلزم آن است که مؤلفان کتاب درسی باب مفاهم‌های را با دست‌اندرکاران نشر که در حوزه هنر فعالیت دارند، باز کنند. ما نیازمند شماری از تولیدات هنری در پشت‌سر کتاب درسی هستیم که معلم را توانمند کند. در کتاب کمک‌آموزشی، موضوعات درسی جذاب‌تر و با مثال‌های بیشتری ارائه می‌شوند از این‌رو ناشران باید چارچوب کتاب درسی و برنامه‌ریزی درسی را درک کنند. مثلاً یکی از مواردی که در کتاب‌ها دیده می‌شد، عام بودن مخاطب بود. پیشنهاد ما این است که ناشران در انتشار کتاب، مخاطبان را طبقه‌بندی کنند؛ به‌خصوص که با

در کنار مدرسه‌های مرئی
مدرسه‌های نامرئی داریم که
دست‌اندرکاران آن جماعتی
از اهل فرهنگ‌اند که هم
به جریان آموزش و هم به
اقتصاد نشر کمک می‌کنند

محمود صموتی، سرگروه داوران رشته برق:

عمق دهی به آموزش، مهم ترین معیار انتخاب کتاب در جشنواره

■ کتابهایی که امسال داوری کردید، با کتابهای دوره قبل چه تفاوتی داشتند؟

□ به نظر من کتابها از کیفیت بهتری برخوردار بودند. حجم کتابهای تست و نکته محدودتر شده بود و کتابها بیشتر در حوزه دانش افزایی بودند. از سوی دیگر، ظاهر کتابها هم تغییر پیدا کرده بود و این نشان می دهد که ناشران به این موضوع هم توجه نشان می دهند. البته هنوز با شرایط آرمانی در حوزه کتابهای رشته برق فاصله داریم.

■ منظورتان از شرایط آرمانی چیست؟

□ شرایط آرمانی این است که وقتی وارد بازار کتاب می شویم، قدرت انتخاب کتابهای متعدد را داشته باشیم، اما هنوز در رشته برق این طور نیست. مثلاً یکی از نیازها ما در این رشته، کتابهای مرجع هستند که بسیار محدودند و در این بخش محدود هم اشتباه علمی و حتی نگارشی دیده می شود. این یکی از معضلاتی است که در بازار کتاب رشته برق با آن روبه رو هستیم.

اشاره

سرگروه داوران رشته برق، محمد صموتی معتقد است: مهم ترین معیار برای انتخاب کتاب مناسب در جشنواره رشد، عمق دهی به آموزش است. وی در مصاحبه ای که پیش رو دارید، از برخی مشکلات حوزه نشر، مانند کمبود کتابهای مرجع در حوزه برق و نیز اقبال ناشران به تولید کتابهای تست و حل المسائل گفت. به اعتقاد این داور، ایجاد معیارهای جدید و متفاوت برای بررسی کتابها در جشنواره کتابهای آموزشی رشد، ضرورتی است که باید به آن توجه داشت.

■ آقای صموتی! از داوری کتابهای حوزه برق در این دوره از جشنواره بگویید.

□ در طول سال، کارشناسان دفتر کتابهایی را در این حوزه بررسی کردند و از میان آنها، ۱۲ کتاب را که معیارهای اولیه را داشتند، انتخاب کردند و در اختیار ما گذاشتند. ما هم از بین آنها، اثری را که تلفیقی از ترجمه و تألیف بود، به عنوان کتاب برگزیده انتخاب کردیم. در این کتاب هم نوآوری دیده می شد و هم به فناوریهای جدید اشاره شده بود.

■ **با این تفاسیر و با توجه به نتیجه بررسی کتاب‌ها در جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد، فکر می‌کنید با چه کمبودی در این زمینه مواجهیم؟**

□ کتاب‌های فنی عموماً آثار ترجمه شده‌اند، اما از آنجا که تنها آثار ترجمه جواب‌گویی ما نیستند، شاهد آثار تلفیقی هستیم. به این ترتیب که بخش‌هایی از کتاب ترجمه است و بخش‌هایی را هم مؤلف اضافه می‌کند. در این دوره از جشنواره شاهد چنین کتاب‌هایی بودیم. علاوه بر این‌ها، بازار نشر ما دچار مشکلاتی است که تنها به کتاب‌های رشته برق محدود نمی‌شود.

■ چه مشکلاتی؟

□ یکی از مشکلات ریشه‌ای که با آن مواجهیم، این است که بازار کتاب در زمینه‌های گوناگون علمی دچار بیماری تست و نکته و حل المسائل شده است. این بیماری مسری به خانواده‌ها هم سرایت کرده است. نتیجه استفاده از این کتاب‌ها، از بین رفتن زمینه‌های تفکر و خلاقیت است. وقتی کتاب درسی را در چند صفحه و تحت عنوان تست و نکته خلاصه می‌کنیم، آموزش واقعی اتفاق نخواهد افتاد. گرچه ممکن است این کتاب‌ها فایده‌هایی هم داشته باشند، اما نباید به فرایند جاری نظام آموزشی کشور تبدیل شود. یکی از مهم‌ترین معیارهای جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد برای انتخاب کتاب نیز عمق‌دهی به آموزش است.

کتاب‌های دانش‌افزایی دامنه گسترده‌ای دارند و می‌توانند تا سطوح بالای دانشگاهی را هم پوشش دهند. اما در سطح هنرستان باید کتاب‌هایی وجود داشته باشند که زمینه خلاقیت در دانش‌آموز و معلم را افزایش دهند. گرچه برخی از ناشران وارد این حوزه شده‌اند، اما عموماً به دنبال کتاب‌های بازارپسند هستند که خود مشکل دیگری است. مشکل نشر کتاب و گرانی کاغذ هم از سوی دیگر دست ناشران را بسته است.

■ فکر می‌کنید برای حل این مشکلات باید چه کرد؟

□ حل بخشی از این مشکلات به «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» مربوط است، اما قسمت اعظم آن به مدیران کشور برمی‌گردد که باید برای کتاب جایگاهی در خانواده‌ها ایجاد کنند. مثلاً سازمان می‌تواند زمینه توزیع کتاب‌های خوب و برگزیده را فراهم کند تا بهتر به دست مخاطبان برسد.

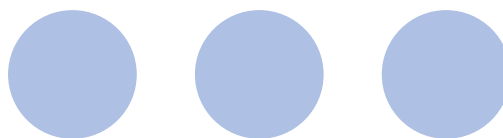
■ **آقای صموتی فکر می‌کنید جشنواره تا چه حد توانسته است به سامان‌دهی منابع آموزشی کمک کند؟**

□ مطمئناً تأثیرگذار بوده است. می‌توان گفت روند جشنواره امسال نسبت به سال‌های گذشته بهتر هم شده است. به خصوص

که داوری کتاب‌ها از سال گذشته شروع شده و تصمیم‌گیری درباره آن‌ها عجولانه نبوده است. اما در زمینه ارتباط با ناشران و اطلاع‌رسانی برای شرکت در جشنواره، هنوز جای کار دارد. نکته‌ای که باید در جشنواره به آن توجه داشت، معیارهای ارزشیابی است. به این ترتیب که هریک از کتاب‌های ترجمه یا تألیف یا تلفیق به معیارهای ارزشیابی خاص خود نیاز دارند. در کتاب‌های ترجمه، محتوا آماده است و مترجم باید با حفظ امانت‌داری و اشراف به موضوع، کتاب را به فارسی برگرداند. در اثر تألیفی موضوع به شکل

دیگری است و مؤلف باید میان مطالب الفتی ایجاد کند که خود هنری است. اما برخی آثار در حوزه خلق اثر قرار می‌گیرند که در حوزه برق کمتر دیده می‌شوند. می‌توان در این زمینه اثری خلق کرد که کاملاً نو باشد. مثلاً طی یک داستان یکی از مسائل علمی را بیان کرد. چنین آثاری ماهیت علمی دارند و از سوی دیگر خلق نیز محسوب می‌شوند. هر یک از این گروه‌ها نیازمند فهرست‌وارسی مخصوصی هستند و نمی‌توان همه آن‌ها را با معیارها و شاخص‌های مشترک بررسی کرد. این نکته‌ای است که در بررسی کتاب‌های جشنواره باید به آن توجه داشت.

بازار کتاب در زمینه‌های گوناگون علمی دچار بیماری تست و نکته و حل المسائل شده است. این بیماری مسری به خانواده‌ها هم سرایت کرده است. نتیجه استفاده از این کتاب‌ها، از بین رفتن زمینه‌های تفکر و خلاقیت است

دکتر سیاوش شایان از حضور آثار سازمان‌های جغرافیایی در جشنواره خبر داد

دیگر جشنواره رشد نامی نا آشنا نیست

از تعداد آثار تألیفی بود؛ گرچه برخی از کتاب‌های تألیفی جنبه کار و تمرین داشتند. کتاب‌های بسیار خوبی هم در بخش ترجمه و هم در بخش تألیف وجود دارند که انتظار داشتیم در جشنواره حضور داشته باشند، اما این‌گونه نبود. ما مترجمان خوبان را تشویق می‌کنیم که کتاب‌های مفیدی را که می‌توانند به نیازهای مخاطبان جامعه پاسخ دهند، ترجمه کنند.

■ چه ویژگی خاصی امسال در کتاب‌ها به چشم می‌خورد؟

□ حضور کتاب‌هایی که توسط سازمان‌های جغرافیایی منتشر شده‌اند، در این دوره چشم‌گیر بود. امسال سازمان‌هایی که خود در زمینه جغرافیا فعالیت دارند، دست به انتشار کتاب زده و آثارشان را به جشنواره رشد فرستاده بودند که نکته مهمی است. البته تا حدی این سازمان‌ها هم تحت تأثیر هزینه‌های سنگین انتشار کتاب‌ها قرار گرفته‌اند. از این‌رو، هم این سازمان‌ها و هم ناشران دیگر از ما راه انتشار الکترونیکی کتاب را می‌پرسیدند تا بتوانند کتاب‌ها را با هزینه کمتری به دست مخاطبان برسانند. دقیقاً به دلیل همین هزینه‌های سنگین چاپ، بسیاری از ناشران نتوانستند آثار خود را برای حضور در جشنواره آماده کنند.

■ فکر می‌کنید جشنواره تا چه حد به هدف خود که

سامان‌دهی منابع آموزشی است، دست یافته است؟
□ رسیدن به هدف جشنواره مستلزم تلاش و کوشش بیشتر و نیز ورود ناشران و دست‌اندرکاران فرهنگی کشور به این حوزه است. در این صورت است که جشنواره به هدف خود نزدیک‌تر می‌شود. البته باید به این نکته اذعان کرد که اکنون هم بسیاری از ناشران سعی دارند آثار خود را با معیارهای جشنواره هماهنگ و هم‌گام با سامان‌دهی منابع آموزشی حرکت کنند. دیگر جشنواره رشد نامی نا آشنا برای ناشران نیست، اما مطمئناً هنوز راهی طولانی در پیش است.

اشاره

به گفته سیاوش شایان، سرگروه داوران حوزه جغرافیا در دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد، حضور آثار سازمان‌های جغرافیایی چشم‌گیر بوده است. سردبیر مجله «رشد آموزش جغرافیا» همچنین از اقبال بسیاری از ناشران به تولید کتاب الکترونیکی خبر داده و اظهار امیدواری کرده است باب بررسی این کتاب‌ها نیز در دبیرخانه سامان‌دهی باز شود. او گفته گرچه راهی طولانی در پیش است، اما دیگر جشنواره برای ناشران نامی نا آشنا نیست.

■ داوری کتاب‌های حوزه جغرافیا در این دوره از جشنواره

چگونه بود؟

□ کتاب‌های حوزه جغرافیا در چند مرحله غربالگری شدند که

در نهایت ۱۰ عنوان کتاب باقی ماندند. گرچه ما انتظار داشتیم که تعداد بیشتری از کتاب‌ها به دست ما برسند، اما شاید کم‌اطلاعی ناشران یا اطلاع‌رسانی اندک باعث شد تا ناشران و مؤلفان کمتری حضور داشته باشند.

هر یک از داوران آثار را بررسی و براساس فرم ارزشیابی به آن‌ها امتیاز دادند. در انتها و با توجه

به امتیازات، آثار برگزیده و تقدیری را انتخاب کردیم. از آنجا که ما امتیاز ویژه‌ای برای تألیف کتاب در نظر گرفته بودیم، کتابی را که برای مخاطب دانش‌آموز تألیف شده بود، به‌عنوان اثر برگزیده انتخاب کردیم.

امسال سازمان‌هایی که خود در زمینه جغرافیا فعالیت دارند، آثارشان را به جشنواره رشد فرستاده بودند که نکته مهمی است

■ تحلیل‌تان از کتاب‌های این حوزه در این دوره از جشنواره

چیست؟ کیفیت کتاب‌ها چگونه بود؟

□ کتاب‌ها بیشتر به برنامه درسی و آموزشی دوره متوسطه نزدیک بودند. نکته جالب اینجاست که تعداد آثار ترجمه شده کمتر

گفت‌وگو با حشمت‌الله سلیمی، داور گروه تاریخ

کتاب‌ها باید به نیازهای دانش‌آموزان پاسخ دهند

اشاره

تاریخ ایران باستان، مصر، هند و یونان، و نیز شخصیت‌های تاریخی و اجتماعی از جمله موضوعاتی بودند که در کتاب‌های حوزه تاریخ این دوره از جشنواره به چشم می‌خوردند. حشمت‌الله سلیمی، عضو گروه داوری حوزه تاریخ در گفت‌وگویی که پیش‌رو دارید، درباره این کتاب‌ها، نقاط قوت و ضعف و نیز روند داوری آن‌ها سخن گفته است.

در نگارش یا ترجمه یک اثر باید گنجینه لغات دانش‌آموزان را در نظر گرفت و در حد درک آن‌ها نوشت.

یکی دیگر از نکاتی که در آثار دیده می‌شد، کمرنگ بودن موضوع ویرایش است که نباید به آن بی‌توجه بود. بسیاری از کتاب‌ها حتی نمایه هم نداشتند. وجود نمایه به مخاطب به خصوص مخاطب دانش‌آموز کمک می‌کند تا راحت‌تر مطالب را در کتاب پیدا کند. همچنین انتظار می‌رود مؤلف یا مترجم در مقدمه کتاب به موضوع، اهمیت و نیز مخاطبان آن اشاره کند، اما این هم موضوعی بود که در بیشتر کتاب‌ها به آن توجه نشده بود.

از فرایند داوری کتاب‌های حوزه تاریخ در جشنواره چه

خبر؟

کتاب‌های زیادی در حوزه تاریخ به دبیرخانه جشنواره رسیده بود. گروه داوری این کتاب‌ها را که بیشتر مناسب دوره متوسطه بودند، بررسی کرد. تاریخ ایران باستان، مصر، یونان و هند باستان، تحولات دنیا در رنسانس و عصر خردورزی در اروپا، اتفاقات تاریخی و اجتماعی مانند جنگ‌های جهانی اول و دوم و نیز شخصیت‌های تأثیرگذار تاریخی، سیاسی و اجتماعی از جمله موضوعاتی بودند که در این کتاب‌ها به آن‌ها توجه شده بود.

نقطه قوت کتاب‌ها چه بود؟

به‌نظر می‌رسد در این سال‌ها کتاب‌ها به سطح دانش‌آموزان و برنامه درسی نزدیک‌تر شده‌اند، اما باز هم با نقطه ایده‌آل فاصله دارند. البته تغییرات کتاب‌های درسی به‌تازگی صورت گرفته‌اند و مدتی زمان لازم است تا بتوان کتاب‌هایی در راستای آن‌ها نوشت یا ترجمه کرد.

آقای سلیمی! محتوای کتاب‌ها را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

کتاب‌های ترجمه شده طیف خاصی داشتند و متأسفانه کمتر در راستای نیازهای دانش‌آموزان و معلمان بودند. ما انتظار داریم کتاب‌ها با برنامه درسی هم‌خوانی داشته باشند و به محتوای کتاب درسی و نیاز دانش‌آموزان توجه کنند.

فکر می‌کنید جشنواره تا چه حد توانسته است به هدف اصلی خود که همان سامان‌دهی منابع آموزشی است نزدیک شود؟

قطعاً جشنواره در راستای این هدف حرکت کرده و در سال‌های گذشته تأثیر آن بیشتر هم بوده است. در کل به‌نظرم روند جشنواره مثبت بوده، هرچند مانند هر جشنواره‌ای دچار افت و خیز شده است. اما در کل به روند جشنواره خوش‌بین هستم، چرا که معتقدم مشوق خوبی برای ناشران، مؤلفان، مترجمان و حتی تصویرگران است.

برخی از کتاب‌هایی که بررسی شدند، ویژگی ظاهری کتاب را در نظر نگرفته بودند. مصور بودن کتاب ویژگی مثبت آن است، اما باید به کیفیت تصویرها و جای‌گذاری آن‌ها هم توجه داشت. همچنین، متن برخی آثار برای مخاطب دانش‌آموز روان و مناسب نبود. در واقع

ما انتظار داریم کتاب‌های آموزشی با برنامه درسی هم‌خوانی داشته باشند و به محتوای کتاب درسی و نیاز دانش‌آموزان توجه کنند

مریم یگانه، داور گروه نمایش، سینما و انیمیشن:

جای تئاتر خالی بود!

اشاره

وقتی قرار باشد در یک گروه کتاب‌های سه حوزه نمایش، سینما و انیمیشن بررسی شوند، انتظار می‌رود که تعداد آثار قابل توجه باشد. اما به گفتهٔ مریم یگانه این‌گونه نبوده است. این داور گروه نمایش، سینما و انیمیشن همچنین از جای خالی آثاری در حوزه نمایش و تئاتر خبر داد. این در حالی است که در بازار کتاب نمونه‌های این آثار وجود دارند. با یگانه دربارهٔ روند داوری آثار این حوزه و کم‌وکاستی‌ها و نقاط قوت آن گفت‌وگو کرده‌ایم.

متأسفانه همگی مانند هم بودند و با مترجمان متفاوت.

■ تاکنون برخی از انیمیشن‌های ایرانی نشان داده‌اند که می‌توانند موفق باشند و مخاطب را جذب کنند. پس چرا کسی به فکر مستند کردن تجربه‌های خود نیست؟

□ در ایران یا استادکار تجربی پرورش می‌یابد و یا تئوریسین علمی. در دانشگاه‌ها هم معمولاً دانشجویان به سمت کارهای کارگاهی و عملی می‌روند. به‌طور کلی به کارهای نظری اهمیتی داده نمی‌شود. از سوی دیگر، کسی هم که درس تاریخ هنر می‌خواند، دیگر معمولاً به سمت کارهای عملی نمی‌رود. بنابراین ما در این حوزه ضعیف هستیم. کسی هم که تجربه‌ای در این زمینه دارد، ترجیح می‌دهد تجربه‌اش را به‌صورت عملی نشان دهد و مثلاً انیمیشن بسازد تا اینکه آن را در کتاب به دیگران منتقل کند. زحمت مکتوب کردن تجربیات کمتر از ساختن انیمیشن نیست. به هر حال، کتاب یک سند علمی مکتوب است که نویسنده باید در مقابل هر جملهٔ آن پاسخ‌گو باشد.

■ خانم یگانه داوری کتاب‌های حوزه نمایش، سینما و انیمیشن چطور بود؟ تحلیل‌تان از کتاب‌های این سه حوزه چیست؟

□ در مرحلهٔ نهایی کتاب‌هایی به دستمان رسید که نیمی از آن‌ها دربارهٔ سینما بودند و بقیه در حوزه انیمیشن قرار داشتند. یعنی متأسفانه هیچ اثری در حوزه تئاتر و نمایش وجود نداشت. از سوی دیگر، بیشتر آثار حوزه انیمیشن شبیه به هم بودند. گروه هم با بررسی دقیق همهٔ کتاب‌ها به این نتیجه رسید که نمی‌توان اثری را به‌عنوان برگزیده انتخاب کرد و تنها یک اثر در حوزه سینما را به‌عنوان تقدیری معرفی کردیم.

■ کتاب‌هایی که بررسی کردید تا چه حد برنامهٔ درسی را پوشش می‌دادند؟

□ می‌توان گفت کتاب‌ها برنامهٔ درسی را پوشش می‌دادند، اما در سطوح مختلف. همین که عده‌ای کار ترجمه در حوزه انیمیشن را شروع کرده و آن را پایه‌گذاری کرده‌اند، جای امیدواری دارد. این‌ها نخستین پله است. گذراندن این پله باعث می‌شود که دیگران خود دست به تألیف بزنند تا شاهد کارهای بهتری در این زمینه باشیم.

ما می‌دانستیم کتاب‌های زیادی در بازار کتاب وجود دارند، اما متأسفانه در جشنواره شرکت نکرده بودند. مثلاً در حوزه تئاتر و نمایش برخی ناشران کتاب‌های بسیار خوبی تولید کرده‌اند، اما آثارشان را در جشنواره شرکت نداده بودند.

■ فکر می‌کنید جشنوارهٔ رشد تا چه حد توانسته است در سامان‌دهی منابع آموزشی‌مان در حوزه سینما، انیمیشن و نمایش تأثیرگذار باشد؟

□ حتماً تأثیرگذار بوده است، اما هنوز ناشران اطلاع درستی از جشنواره ندارند. از این‌رو به‌نظر می‌رسد باید اطلاع‌رسانی بهتری در این زمینه صورت بگیرد.

■ وضعیت کتاب‌ها در حوزه انیمیشن چگونه بود؟

□ ببینید ما چیزی حدود ۱۵ سال در حوزه انیمیشن دچار رکود بودیم. یعنی انیمیشن نه در دانشگاه‌ها تدریس می‌شد و نه در استودیوهای خصوصی در این زمینه کاری صورت می‌گرفت. این بدان معناست که انیمیشن اکنون دورهٔ نوجوانی را در ایران می‌گذراند. کتاب‌هایی هم که در این حوزه به دستمان رسیده بودند،

در حوزه تئاتر و نمایش برخی ناشران کتاب‌های بسیار خوبی تولید کرده‌اند، اما آثارشان را در جشنواره شرکت نداده بودند

گفت‌وگو با لیلی محمدحسین، از داوران گروه علوم تربیتی

گروهی که برگزیده نداشت

اشاره

غلبه آثار ترجمه بر تألیف یکی از ضعف‌هایی بود که در گروه علوم تربیتی جشنواره امسال دیده می‌شد. لیلی محمدحسین، از داوران این گروه، با بیان این نکته از نبود اثر برگزیده در این گروه خبر داد که شاید بتوان آن را زنگ هشدار برای دست‌اندرکاران حوزه علوم تربیتی دانست.

■ بررسی و داوری کتاب‌ها در جشنواره چگونه بود؟

در طول سال، حدود ۱۵۸ کتاب در این حوزه از چرخه بررسی‌ها گذشته و به‌عنوان کتاب مناسب شناخته شده بود. از آن میان هم ۱۴ کتاب که بالاترین امتیاز را کسب کرده بودند، در اختیار ما قرار گرفت. از ۱۴ کتاب مزبور ۱۳ کتاب ترجمه یا تلفیقی از ترجمه و تألیف بودند. یعنی تنها یک کتاب تألیفی بود. متأسفانه بقیه کتاب‌ها همگی ترجمه شده بودند. از این رو گروه ما کتابی را به‌عنوان کتاب برگزیده انتخاب نکرد. کتابی هم که به‌عنوان اثر تقدیری انتخاب شد، ترجمه شده بود؛ اما مترجم مثال‌های آن را بومی کرده بود. به این ترتیب، اثر برای مخاطب ایرانی قابل لمس شده بود. من به همه معلمان دوره دبستان که با مقوله ارزشیابی توصیفی سروکار دارند توصیه می‌کنم، حتماً این کتاب را مطالعه کنند.

■ فکر می‌کنید چرا در این حوزه ترجمه بر تألیف غلبه دارد؟ و برای تشویق ناشران چه می‌توان کرد؟

ناشران و مؤلفان باید تشویق شوند. نباید به کارهای بومی بی‌توجهی کرد، بلکه باید از تولید فکر و پژوهش حمایت کرد. پیشنهاد من این است که کتاب‌های تألیفی در جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد امتیاز ویژه‌ای داشته باشند تا بین ناشران رقابت ایجاد شود.

■ به‌جز غلبه ترجمه بر تألیف، چه کمبود دیگری در این

گروه دیده می‌شد؟

ببینید، ما با مشکلات نشر آشنایی داریم؛ اما واقعاً برخی از کتاب‌ها که بررسی شدند، تألیفی نبودند؛ بلکه ترجمه‌های ناقصی بودند. در حالی که ما نیازمند ثبت تجربه‌های معلمان هستیم. محققان و معلمان باید با هم پیوند داشته باشند تا بتوان نتایج مطلوب را کسب کرد. جشنواره رشد هم باید برای آثار تألیفی و پژوهشی امتیاز خاصی در نظر بگیرد. مثلاً اینکه مقام کتاب برگزیده را تنها به اثر تألیفی بدهد. در این صورت مؤلفان هم تشویق می‌شوند. البته آثار ترجمه‌ای هم قطعاً برای معلمان

مفیدند، اما به اثر بومی هم احتیاج داریم. در مورد آثار ترجمه‌ای، خوب است اگر تولید فکر نداریم، حداقل تولید فکر دیگران را تا جایی که ممکن است، بومی کنیم.

علاوه بر این مخاطبان بیشتر آثار معلمان بودند و تنها مخاطب یکی از کتاب‌ها دانش‌آموزان بود. باید در این زمینه هم فعالیت بیشتری داشته باشیم.

■ فکر می‌کنید جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد چه قدر

توانسته است، در سامان‌دهی منابع آموزشی تأثیرگذار باشد؟

قطعاً تأثیرگذار بوده است، اما فکر می‌کنم معیارهای کتاب‌های مناسب از نظر جشنواره خیلی علنی نیستند و میزان تبلیغات جشنواره هم کم است. شاید خیلی از ناشران اصلاً با این معیارها آشنایی ندارند و باید آن‌ها را بیشتر با معیارهای جشنواره آشنا کرد. از سوی دیگر، آموزش و پرورش باید بخش خصوصی را به کار گیرد. یعنی نیازهایش را اعلام کند تا بخش خصوصی آن‌ها را تأمین کند. به این ترتیب هم جشنواره رونق بیشتری خواهد گرفت و هم از تولید فکر حمایت می‌شود.

باید کتاب‌های تألیفی در جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد امتیاز ویژه‌ای داشته باشند تا بین ناشران رقابت ایجاد شود

خسرو داودی، سرگروه داوران حوزه درسی ریاضی

تأثیرگذاری جشنواره در گرو تحول در نظام ارزشیابی است

اشاره

خسرو داودی، سرگروه داوران حوزه درسی ریاضی است. به اعتقاد او که خود از مؤلفان کتاب‌های درسی نیز هست، اگر قرار است در حوزه کتاب‌های کمک آموزشی تحولی مطابق با معیارهای جشنواره رشد بیفتد، باید در نظام ارزشیابی، درس‌ها در مدرسه تحولی جدی صورت بگیرد. داودی همچنین از راهیابی یک کتاب تمرین و کار ریاضی به مرحله آخر داوری برای اولین بار طی دوران برگزاری جشنواره خبر داد. با او درباره داوری کتاب‌ها در این دوره از جشنواره گفت‌وگو کرده‌ایم.

کتاب‌ها را از گردونه بررسی و داوری خارج کردند و خود در گروه ماندند و به داوری ادامه دادند. در ادامه، همه داوران همه کتاب‌ها را بررسی و براساس فرم‌هایی به آن‌ها امتیاز دادند. در آخر حدود هشت کتاب باقی ماندند که امتیازات بسیار نزدیک به هم داشتند. در جلسه نهایی که جلسه اقصای و توجیهی بود، داوران به بررسی نهایی کتاب‌ها پرداختند تا در نهایت پنج کتاب نامزد شدند. از میان آن‌ها نیز دو اثر برگزیده و تقدیری انتخاب کردیم.

■ تحلیل شما از وضعیت کتاب‌های کمک آموزشی این

حوزه چیست؟

■ ما در بیانیه داوران به تحلیل خود اشاره کرده‌ایم اما شاید بهتر باشد نکته‌ای را نیز اینجا بگوییم. ما هر سال در بیانیه هیئت داوران به ناشران و معلمان توصیه‌هایی می‌کردیم، اما امسال مخاطب توصیه ما آموزش و پرورش است. مشکلی که ما در زمینه کتاب‌های کمک آموزشی مشاهده می‌کنیم، این است که آن دسته از آثاری که کتاب‌نامه رشد یا جشنواره انتخاب می‌کنند، در بازار کتاب آثار پرفروشی نیستند. از سوی دیگر، کتاب‌های پرفروش بازار

■ از روند داوری کتاب‌های حوزه درسی ریاضی در این دوره از جشنواره برایمان بگویید.

■ پس از بررسی کتاب‌هایی که به دبیرخانه رسیده بودند، در نهایت ۲۰ کتاب که با معیارها و سیاست‌های جشنواره هم‌خوانی داشتند، انتخاب شدند. در میان این کتاب‌ها، اثر یکی از اعضای پیشنهاد شده برای گروه داوری نیز بود، لذا ایشان از گروه خارج شدند. سه تن دیگر از داوران هم آثاری را در این گروه داشتند که

با معیارهای سامان‌دهی کتاب‌های کمک آموزشی و جشنواره رشد هماهنگی ندارند! این دسته از کتاب‌ها با استقبال بیشتری از سوی دانش‌آموزان و خانواده‌ها روبه‌رو می‌شوند، چرا که در نتیجه مطالعه آن‌ها، دانش‌آموزان در امتحانات خود موفقیت کسب می‌کنند. اکنون کتاب‌هایی که سؤالات نهایی سال‌های قبل را جمع‌آوری کرده‌اند، بیشتر مورد توجه دانش‌آموزان قرار می‌گیرند. چرا که در نتیجه مطالعه آن نمره خوبی در امتحانات کسب می‌کنند. ما نه می‌توانیم دانش‌آموز را از خرید این نوع کتاب‌ها منع کنیم و نه ناشر را از تولید آن‌ها. بنابراین اگر می‌خواهیم در نظام آموزشی و آموزش‌وپرورش تحولی به‌وجود آوریم، باید آن را از نظام ارزشیابی آغاز کنیم. یعنی اول باید نظام ارزشیابی ما متحول شود. در آن صورت می‌توان امیدوار بود که نتایج بهتری حاصل شود.

کتاب‌هایی که به جشنواره رسیده بودند و به دوره ابتدایی مربوط می‌شدند، هم با معیارهای جشنواره تطابق داشتند و هم فروش خوبی در بازار کتاب دارند. چرا که در این دوره ارزشیابی توصیفی است و دغدغه امتحانات وجود ندارد. از این‌رو به برنامه درسی نزدیک هستند. این موضوع نشان می‌دهد، در صورتی می‌توان این مشکل را حل کرد که از نظام نمره‌گرایی و امتحانات کلیشه‌ای دور شویم. ما در بیانیه خود به آموزش‌وپرورش خاطر نشان ساخته‌ایم که بدون تحول در ارزشیابی نمی‌توان به تحول در آموزش‌وپرورش دست یافت. ما نمی‌توانیم نتیجه دلخواه خود را از بررسی کتاب‌ها و جشنواره بگیریم، مگر اینکه در نظام ارزشیابی خود تغییر و تحول ایجاد کنیم.

■ با توجه به بررسی کتاب‌ها، به نظرتان در این حوزه درسی با چه کمبودهایی مواجه هستیم؟
مشکل اصلی غلبه آثار مناسب ترجمه شده بر تألیفی است. یعنی کتاب‌های خوبی که معیارهای ما را پوشش می‌دهند، بیشتر ترجمه شده‌اند. چیزی حدود ۹۰ درصد کتاب‌های این حوزه، کتاب‌های کار و تمرین هستند که بر موفقیت دانش‌آموزان در امتحانات تمرکز دارند و کمتر به موضوعی مانند دانش‌افزایی معلمان و دانش‌آموزان توجه می‌شود. از این‌رو، در همان ابتدا بیشتر کتاب‌ها از گردونه

بررسی و داوری خارج می‌شوند. کتاب‌های ترجمه شده لزوماً به فضای کتاب‌های درسی ما نزدیک نیستند، اما از آنجا که از حالت کتاب تمرین و کار دور هستند، شانس موفقیت بیشتری دارند. البته امسال برای اولین بار یک کتاب کار و تمرین جزو پنج نامزد نهایی انتخاب شد. دلیل انتخاب کتاب هم این بود که با نگاه ارزشیابی توصیفی نوشته شده و خود را به برنامه درسی دوره دبستان نزدیک کرده بود.

■ کتاب‌ها نسبت به سال گذشته چه تغییری کرده‌اند؟

□ به‌نظرم در وضعیت ظاهری و هنری کتاب‌ها تحولی رخ داده است. به یاد دارم که سال‌های گذشته به ظاهر کتاب کمتر توجه می‌شد. مثلاً در سال‌های اول برگزاری جشنواره، رنگی بودن کتاب ویژگی مثبت آن تلقی می‌شد، در حالی که اکنون سیاه و سفید بودن کتاب باعث خارج شدن آن از گردونه رقابت و بی‌توجهی مخاطب می‌شود. امسال خوش‌بختانه ناشران توجه بیشتری به جنبه هنری و ظاهری کتاب‌ها داشتند.

■ به‌نظر شما جشنواره کتاب‌های

آموزشی رشد چه تأثیری در رسیدن به

اهداف سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی داشته است؟

□ مجموع کار مثبت است، اما شناخته شده نیست. معلمان و خانواده‌ها سامان‌دهی و کتاب‌نامه رشد را نمی‌شناسند که این خود یک مشکل است. البته بی‌انصافی است اگر بگوییم هیچ تأثیری نداشته است. قطعاً تأثیرگذار بوده است. معیارهای جشنواره منتشر شده و به‌دست ناشران رسیده است. اکنون هم بسیاری از آن‌ها مشتاق انتشار کتاب‌هایی هستند که با این معیارها مطابقت داشته باشند که خود نکته مثبتی است. اما تأثیر عمیق‌تر و بزرگ‌تر زمانی اتفاق می‌افتد که نظام ارزشیابی ما متحول شود. در آن صورت است که سامان‌دهی کتاب‌های آموزشی و جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد می‌تواند تأثیر عمیق‌تری داشته باشند.

امسال برای اولین بار یک کتاب کار و تمرین جزو پنج نامزد نهایی انتخاب شد. دلیل انتخاب کتاب هم این بود که با نگاه ارزشیابی توصیفی نوشته شده و خود را به برنامه درسی دوره دبستان نزدیک کرده بود

منیره عزیزی، سرگروه داوران آموزش و پرورش استثنایی:

بچه‌های استثنایی دیده شدند

اشاره

امسال برای نخستین بار حوزه درسی آموزش و پرورش استثنایی به حوزه‌های جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد اضافه شد. منیره عزیزی، سرگروه داوران این حوزه، معتقد است بیشتر آثار گروه آموزش و پرورش استثنایی، کتاب‌های مرجعی بودند که معلمان را به عنوان گروه هدف و مخاطب انتخاب کرده و دانش‌آموزان استثنایی کمتر مدنظر قرار داده بودند. عزیزی که کارشناس برنامه‌ریزی دانش‌آموزان طیف «اوتیسم» نیز هست، علت این کمبود را ناآگاهی و عدم شناخت کافی ناشران و مؤلفان از آموزش و پرورش استثنایی می‌داند. گروه آموزش و پرورش استثنایی در این دوره از جشنواره یک اثر برگزیده و یک اثر تقدیری را انتخاب و معرفی کرده است.

بود. اما در نهایت کتابی تألیفی را به عنوان کتاب برگزیده انتخاب کردیم. بیشتر کتاب‌های این حوزه ترجمه بودند و مؤلفان داخلی نیز معمولاً مطالبی را از منابع گوناگون گردآوری کرده بودند. اما حسن کتاب برگزیده این است که دو نویسنده ایرانی و خارجی آن را نوشته‌اند که نگاه جامعی به موضوع داشته‌اند. آن‌ها در اثر خود به خانواده‌ها و روش‌های آموزشی نیز توجه کرده بودند، به طوری که کتاب حتی برای والدین هم کاربرد دارد. دومین کتاب تقدیری ما اثری ترجمه‌ای بود، اما کتابی را هم به هیئت محترم علمی جشنواره پیشنهاد دادیم که مورد توجه ویژه قرار دهد. این کتاب توسط یک نابینا نوشته شده است. نویسنده در این کتاب از تجربیات زندگی خود به عنوان یک نابینا یاد کرده است که می‌تواند برای دیگران مفید باشد.

■ فرایند داوری کتاب‌های حوزه آموزش و پرورش استثنایی

چگونه بود؟

□ از آنجا که برای نخستین بار گروه آموزش و پرورش استثنایی به جشنواره اضافه شده است، ما کتاب‌هایی را که از سال ۱۳۸۵ تا به حال در این زمینه منتشر شده و در کتاب‌نامه رشد نیز معرفی شده بودند، بررسی کردیم. از آن میان، ۲۷ کتاب انتخاب شدند که طی مرحله بعدی بررسی، ۱۴ اثر باقی ماندند. اکثر کتاب‌ها حجم سنگینی داشتند، از این رو کار داوران هم سخت

■ با توجه به اینکه نخستین بار است که گروه آموزش و پرورش استثنایی در جشنواره رشد شرکت داده می‌شود، تحلیل‌تان از وضعیت کتاب‌های این حوزه چیست؟
□ بیشتر کتاب‌های این حوزه، آثاری مرجع بودند که به معرفی ویژگی‌ها و طبقه‌بندی کودکان استثنایی پرداخته بودند و خیلی کم راهبردها و آموزش‌ها مورد توجه قرار گرفته بودند. البته شاید بتوان گفت به طور کلی در کشور به این موضوع کمتر پرداخته

توجه شود، نگاه ترحم‌آمیزی وجود دارد. با وجود این باید از «دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی» به‌خاطر دید و نگاهی که به این گروه دارد و نیز ناشرانی که در این حوزه قدم برمی‌دارند، تشکر کرد. چرا که می‌دانیم با وجود عدم صرفه اقتصادی این فعالیت را انجام می‌دهند.

■ **حال گمان می‌کنید جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد تا چه حد می‌تواند در سامان‌دهی منابع آموزشی تأثیرگذار باشد؟**

□ یکی از مهم‌ترین نکات مثبت جشنواره رشد ایجاد انعطاف در یادگیری است، به طوری که دنیای دانش‌آموزان را به کتاب درسی محدود نمی‌کند. اما اگر ناشران و مؤلفان با چارچوب سامان‌دهی منابع آموزشی آشنایی بیشتری داشته باشند، مطمئناً خیلی بهتر می‌تواند کتاب‌ها و دیگر منابع را برای دانش‌آموزان استثنایی آماده سازند.

می‌شود. همچنین، کتاب‌هایی که مخاطبشان دانش‌آموزان باشند، بسیار کم بودند و بیشتر آثار در حوزه دانش‌افزایی معلمان هستند. متأسفانه خود دانش‌آموزان استثنایی دیده نشده‌اند یا اگر دیده شده‌اند، در حد تبدیل داستان‌ها به خط بریل برای کودکان نابیناست. در میان کتاب‌هایی هم که مخاطبشان دانش‌آموزان بودند، به گروه نابینایان توجه بیشتری شده بود. به هر حال، پرداختن به این گروه از دانش‌آموزان نیازمند فعالیت بیشتری است. البته همین که کتاب‌نامه رشد و همچنین جشنواره رشد بخشی را به آموزش و پرورش استثنایی اختصاص داده است، جای امیدواری بسیاری دارد.

■ **فکر می‌کنید منشأ این کمبود کتاب برای دانش‌آموزان استثنایی چیست؟**

□ سطح شناخت و اطلاع عمومی جامعه نسبت به کودکان استثنایی کم است، به همین دلیل کمتر کسی به سراغ تألیف برای آن‌ها می‌رود. ناشران و مؤلفان خیلی کم با این حوزه آشنایی دارند. در جامعه ما به جای آنکه به نقاط قوت این گروه

سطح شناخت و اطلاع عمومی جامعه نسبت به کودکان استثنایی کم است، به همین دلیل کمتر کسی به سراغ تألیف برای آن‌ها می‌رود

خدیجه بختیاری، سرگروه داوران حوزه گرافیک و عکس:

هر سال بهتر از قبل

دانش‌افزایی نوشته شده بودند و کمتر به هنرجویان توجه شده بود. از سوی دیگر، برخی کتاب‌ها نیز خیلی تخصصی بودند، تا حدی که حتی برای معلمان ما هم کاربرد ندارند و مناسب سطوح دانشگاهی هستند. نکته دیگر این بود که در این حوزه ترجمه بر تألیف غلبه داشت و آثار تألیفی هم به معنی واقعی تألیفی نبودند؛ بلکه گردآوری بودند. ضمن اینکه ما انتظار کتاب‌های بیشتری را در این حوزه داشتیم، اما برخی از ناشران که آثار تألیفی خوبی هم در این حوزه دارند، حضور کم‌رنگی در جشنواره داشتند.

■ فکر می‌کنید باید چه کرد تا ناشران بیشتری از جشنواره استقبال کنند؟ آیا جشنواره توانسته است به هدف خود، یعنی سامان‌دهی منابع آموزشی، دست پیدا کند؟

□ من فکر می‌کنم باید راه‌های اطلاع‌رسانی را افزایش دهیم. حتی می‌توان از صداوسیما به‌عنوان رسانه ملی کمک گرفت تا انگیزه ناشران برای حضور در جشنواره افزایش پیدا کند.

درباره جشنواره و عملکرد آن هم باید گفت، به هر حال حرکت در مسیر برنامه درسی و تهیه و تدارک کتاب متناسب با آن، کار راحتی نیست. اما به‌نظر می‌رسد جشنواره هر سال بهتر از سال‌های گذشته عمل می‌کند. این را می‌توان از کتاب‌هایی که برای شرکت در دوره بعدی جشنواره دآوری می‌کنیم، متوجه شد.

اشاره

خدیجه بختیاری، سرگروه داوران حوزه گرافیک و عکس معتقد است، بیشتر کتاب‌های این حوزه که در این دوره از جشنواره بررسی شدند، فراتر و تخصصی‌تر از برنامه درسی بودند و شاید حتی برای آموزگاران نیز کاربرد نداشته باشند.

■ از روند داوری کتاب‌های حوزه گرافیک و عکس برایمان

بگویید.

□ در مرحله نهایی ۱۰ عنوان کتاب توسط گروه داوران بررسی شد. همه داوران کتاب‌ها را بررسی کردند و با تشریح مساعی و تعاملی که داشتیم، توانستیم آثار برگزیده را انتخاب کنیم. اثر برگزیده از دو جهت برای ما اهمیت پیدا کرد: نخست آنکه مؤلف آن هنرآموز بود و دوم اینکه تغییرات حوزه عکاسی را به‌خوبی

توضیح داده بود. تحولات فناوری طی سال‌های گذشته باعث تغییرات و تحولات بسیاری در حوزه عکاسی شده است. مؤلف در این کتاب به‌خوبی سیر این تحولات را توضیح داده بود.

■ کتاب‌ها را چه‌طور دیدید؟

□ مخاطبان بیشتر کتاب‌ها هنرآموزان بودند و با محوریت

ما انتظار کتاب‌های بیشتری را در این حوزه داشتیم، اما برخی از ناشران که آثار تألیفی خوبی هم در این حوزه دارند، حضور کم‌رنگی در جشنواره داشتند

طرح: سعید رزاقی

گزارشی از فهرست کتاب‌هایی که نامزد دریافت جایزه هستند

رقابت در دور آخر

بهبود رضایی

اشاره

ناشران، «مدرسه» با ۱۵ عنوان در صدر قرار داشت و «فاطمی» و «قدیانی» به ترتیب با ۱۲ و ۱۰ عنوان بر پله‌های بعدی ایستادند. رتبه بعد را «سوره مهر»، «عابد» و «محراب قلم» هر یک با ۷ نامزد در اختیار گرفتند. جایگاه بعدی را هم «طلایی» و «نسل نو اندیش» هر یک با ۶ عنوان به خود اختصاص دادند. و بالاخره پنج ناشر با هم جایگاه پنج‌تایی را اشغال کردند. «آوای نور»، «پنجره»، «پیام آزادی»، «دائرة» و «نوشته»، پنج ناشری بودند که توانستند با قرار گرفتن در این جایگاه، موقعیت خود را بین ناشران آموزشی برتر تثبیت کنند. باید افزود، ۲۳ ناشر بین ۲ تا ۴ و ۵۲ ناشر فقط یک عنوان کتاب نامزد شده داشتند.

تعداد نامزدهای هر گروه

تعداد نامزدها معمولاً با تعداد سهم هر گروه از جوایز ارتباط داشت. تعداد نامزدها برای یک سهم بین سه تا چهار نامزد و برای دو سهم بین چهار تا شش نامزد بود.

در تعداد کتاب‌هایی که به هر گروه داوری داده می‌شد، تعداد داوران هر گروه جزو ملاک‌های مهم بود. برای گروه داوری سه

معرفی نامزدهای دریافت جایزه، ضمن آنکه به داوران کمک می‌کند تا با تمرکز ذهنی بهتری انتخاب نهایی خود را انجام دهند، بر شور و هیجان منتظران می‌افزاید و به اصطلاح، به گرم‌تر شدن رقابت‌ها نیز دامن می‌زند. مهم‌تر از این، فرصتی برای دیده شدن رقیبان برتر فراهم می‌آورد. وقتی کتابی به عنوان نامزد دریافت جایزه معرفی می‌شود، در واقع به مخاطب می‌گوید این کتاب، حتی اگر کتاب برگزیده هم نباشد، کتاب خوبی هست و اگر فرصت یا شرایطی داری که مثلاً بیش از یک کتاب را در این موضوع خاص ببینی یا بخوانی، می‌توانی روی این کتاب حساب کنی. در گروه‌های ۳۵ گانه داوری، مجموعاً ۱۹۰ کتاب نامزد دریافت جایزه معرفی شدند. البته باید توضیح داد که در دبیرخانه سامان‌دهی معمولاً مبنای ثبت و محاسبه «شابک» است، در حالی که در روند داوری، بسیار دیده می‌شد که یک مجموعه کتاب، یک ردیف به حساب می‌آید.

سهم ناشران از نامزدهای معرفی شده

۸۸ ناشر در تولید آثار معرفی شده نقش ایفا کرده بودند. بین این

نفره که شامل اغلب گروه‌ها می‌شد، ۱۰ کتاب در نظر گرفته می‌شد. مبنای برای گروه‌های پنج نفره هم ۱۵ کتاب بود که عملاً این تعداد به بهانه‌های متفاوت افزایش می‌یافت. مثلاً برخورداری از امتیاز یکسان، گاهی موجب می‌شد سه چهار کتاب انتهایی جدول همه برای حضور در داوری انتخاب شوند.

چهار گروه بدون نامزد

گفتنی است از چهار گروه داوری، کتابی در این گزارش آورده نشده است: دو گروه زمین‌شناسی و شیمی، اساساً هیچ کتابی را شایسته معرفی نیافتند. بنابراین طبیعی است که کتاب برگزیده‌ای هم نخواهند داشت. دو گروه تربیت‌بدنی و فلسفه و منطق هم در صورت جلسه‌های خود فقط یک کتاب را مستحق معرفی یافته بودند که طبعاً معرفی یک کتاب، به این معنی است که امکان انتخاب فقط درباره یک کتاب وجود دارد و اعلام آن در این گزارش موجه نمی‌نمود.

گروه داوری آموزش و پرورش کودکان استثنایی

کتاب‌های حوزه آموزش و پرورش کودکان استثنایی گرچه چند سالی است که مورد توجه دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی و پرورشی قرار گرفته و حتی کتاب‌های مناسب گروه، در دو جلد کتاب‌نامه معرفی شده‌اند، اما برای نخستین بار در جشنواره دهم به داوری گذاشته شدند. از بین ۱۸۰ کتاب مناسب موجود در این حوزه، ۲۵ کتاب به مرحله دوم راه یافتند که پس از بررسی داوران، هشت عنوان نامزد دریافت جایزه شدند. از این هشت عنوان، چهار سهم به‌تنهایی به انتشارات دانژه اختصاص داشت که بنا به نظر گروه داوری، به دلیل توجه ویژه به مسائل کودکان استثنایی درخور تقدیر است.

■ **اختلالات طیف اتیسم؛** تألیف: سیدعلی صمدی و روی مک کنتگی (دوران، ۹۰)

■ **اختلال‌های یادگیری: مبانی، ویژگی‌ها و تدریس مؤثر؛** تألیف: دانیل بی. هالاهان و دیگران؛ ترجمه: قربان همتی علمدارلو، صدیقه رضایی دهنوبی، ستاره شجایی و حمید علیزاده (ارسباران، ۹۰)

■ **راهنمای درمان شناختی - رفتاری؛** تألیف: جین سیمونز و راشل گریفیتز؛ ترجمه: احمد برجلی و فرخ حق‌رنجبر (دانژه، ۹۰)

■ **روان‌شناسی و آموزش کودکان با کم‌توانی هوشی؛** تألیف: باقر غباری‌بناب و عباسعلی حسین‌خانزاده (دانژه، ۸۸)

■ **روان‌شناسی و آموزش کودکان ناشنوا؛** تألیف: سعید حسن زاده (سمت، ۸۸)

■ **فلج مغزی: نظریه‌ها، روش‌ها، درمان؛** تألیف: مهدی بی‌غم سوستانی (دانژه، ۸۵)

■ **کاربرد نظریه‌های مشاوره و روان‌درمانی در توان‌بخشی**

■ **معلولین؛** تألیف: آنهیتا خدابخشی کولانی (دانژه، ۹۰)

■ **نابینایی و زندگی مستقل؛** تألیف: مریم اصغری (آوای نور، ۹۱)

گروه داوری برق

از ۱۵ کتاب مناسب، ۱۲ کتاب در اختیار داوران گروه برق قرار گرفت. گروه برق پس از داوری، با آنکه نسبت به کتاب‌های این حوزه نظر مساعدی داشت و طبعاً می‌توانست تعداد بیشتری را به فهرست خود بیفزاید، تنها به معرفی دو عنوان کتاب بسنده کرد:

■ **میکروکنترلرهای dsPIC؛** تألیف: فرزاد مظاہریان، محمد مهدی پرتوی فر و مهدیه دهاقین (نص، ۹۰)

■ **نقشه‌های برق صنعتی مطابق با آخرین استاندارد اروپا - آلمان - ایران ENIIS-DIN؛** راهنمای نصب، نقشه‌خوانی، آخرین دستگاه‌های پیشرفته برق صنعتی درایوهای ...؛ تألیف: بهروز احمدی (ادبستان / آیلا، ۹۰)

گروه داوری بهداشت و کودکیاری

در این گروه مجموعاً ۱۴ کتاب مناسب وجود داشت که در نهایت همه کتاب‌ها در اختیار گروه گذاشته شدند. از آن میان، چهار کتاب فرصت رقابت در مرحله نهایی را به چنگ آوردند.

■ **بازی‌های پنج دقیقه‌ای: برای بچه‌های چهار سال به بالا؛** تألیف: بارتل آلموت؛ ترجمه: لی لا لفظی (صابرین، ۹۱)

■ **تغذیه کاربردی برای کودکان و نوجوانان؛** تألیف: نسرین امیدوار و آزاده امین‌پور (فاطمی، ۹۱)

■ **رشد و تقویت توانمندی‌های هوشی و شناختی کودکان؛** تألیف: میترا رواخواه؛ زیر نظر: احمد عابدی (نوشته، ۹۱)

■ **مهارت‌های مورد نیاز کودکان برای ورود به مدرسه؛** تألیف: احمد عابدی، آرزو شاه‌میوه اصفهانی، فرزانه مؤمنی، و یاسمن شاه‌میوه اصفهانی (نوشته، ۹۱)

همان‌گونه که دیده می‌شود، دو کتاب از این چهار کتاب به انتشارات نوشته تعلق دارند. نشر نوشته با آنکه ناشری شهرستانی است، اما با ثبت پنج نامزد به نام خود در جشنواره دهم و پیش از آن نسبت بالای کتاب‌های مناسب، نشان داده است که امکانات اندک، دوری از پایتخت و خصوصی بودن نشر، هیچ‌یک مانع بزرگی بر سر راه تولید کتاب‌های باکیفیت نیست. این امتیازات موجب شده است، موقعیت این ناشر در رده‌بندی کلی ناشران جشنواره دهم، تا رتبه یازدهم بالا بیاید.

گروه داوری پیش‌دبستانی

گروه داوری پیش‌دبستانی در بین گروه‌های دیگر از شرایط استثنایی برخوردار بود. وجود ۹۰۰ کتاب مناسب و گرایش‌های متعدد از یک سو، و سیاست‌های دبیرخانه جشنواره برای چاپ‌تر کردن

■ **پدر مهربان: خاطراتی از رفتار حضرت امام خمینی (س) با کودکان و نوجوانان؛** تألیف: احمد میریان (مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)) / وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی / ستاد بزرگداشت حضرت امام خمینی ره، ۹۰

■ **شهر سوخته از ایران چه می‌دانم؟؛** تألیف: منصور سیدسجادی (دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۹۰)

■ **مصریان باستان و همسایگان‌شان: همراه با فعالیت‌های آموزشی؛** تألیف: ماریان بروایدا؛ ترجمه: مینا علاء (ققنوس، ۹۰)

◀ گروه داوری تفکر، پژوهش و سبک زندگی

با توجه به تغییر نام گروه مهارت‌های زندگی به سبک زندگی در پایه اول متوسطه اول، نام گروه داوری ما نیز تغییر یافت. این گروه با توجه به دو سهمیه‌ای که از جایزه داشت، پنج کتاب را نامزد دریافت جایزه کرد که دو ردیف از آن‌ها متعلق به «انتشارات فنی ایران» هستند.

■ **بازیافت کودکان سبز؛** تألیف: نیل موریس؛ ترجمه: سعیده عاقلتر (به‌نشر، ۹۰)

■ **مجموعه کودکان فیلسوف (خوب و بد یعنی چه؟؛ شناخت یعنی چه؟؛ من یعنی چه؟)؛** تألیف: اسکار برنیفیه؛ ترجمه: آرزو نیراحمدی (شهرتاش، ۸۸)

■ **من دنیا را دوست دارم؛** تألیف: دان سیریت؛ ترجمه: آرام وحیدی (شرکت انتشارات فنی ایران، ۹۰)

■ **نوجوانان و رسانه‌ها؛** تألیف: گروه نویسندگان؛ ترجمه: لادن مقیمی اسکویی (شرکت انتشارات فنی ایران، ۹۱)

■ **یاد بگیر که چطور یاد بگیری؛** تألیف: ال. ران هوبارد؛ ترجمه: تینا فلاحتی‌نوبین / سعید صیادلو (ایران‌بان، ۸۹)

◀ گروه داوری جغرافیا

در گروه جغرافیا نیز به دلیل کوچ اجباری کتاب‌های آموزشی جغرافیا با مخاطب ابتدایی و متوسطه اول به حوزه مطالعات اجتماعی، فقط ۱۰ کتاب باقی ماندند که کل کتاب‌های مناسب این حوزه را تشکیل می‌دادند. به‌رحال گروه از آن میان چهار کتاب را برای دریافت جایزه نامزد کرد که دو کتاب آن توسط مؤسسه گیتاشناسی و هر دو زیر نظر سعید بختیاری منتشر شده‌اند. افزون بر این، همین نویسنده در انتشار کتاب سوم هم همکاری داشته است. حضور نام این نویسنده در تولید سه کتاب از چهار کتاب نامزد شده، طبعاً بخت او را برای دریافت جایزه این حوزه افزایش می‌دهد.

■ **اطلس جامع گیتاشناسی ۹۱-۹۰؛** راهنمای کامل جهان امروز؛ زیر نظر: سعید بختیاری (مؤسسه جغرافیایی و کارتوگرافی گیتاشناسی، ۹۰)

جشنواره و جلوگیری از بزرگ شدن غیرمعمول گروه داوری از سوی دیگر، موجب شد شکل داوری متفاوت از بقیه گروه‌ها باشد. تصمیم گرفته شد کتاب‌ها به پنج یا شش گرایش محدودتر تقسیم شوند. سپس با غربالگری کتاب‌ها توسط یک گروه از داوران - که اغلب داوران جشنواره هم بین آن‌ها حضور داشتند - ۵۰ کتاب مناسب بالا بیایند و در سید داوران جشنواره قرار گیرند. در مرحله بعد، هفت داور جشنواره ۱۱ کتاب را به‌عنوان کتاب‌های نامزد دریافت جایزه معرفی کردند که از این قرارند:

■ **با صدای زنبور؛** تألیف: سرور کتبی (مدرسه، ۸۱)

■ **بازی و تفریح (مدرسه، ۸۵) و بازی و ورزش (مدرسه، ۸۶)؛** تألیف: مؤسسه هیومن کینتیک آمریکا؛ ترجمه: جواد آزمون و ماندانا آجودان‌گرگانی

■ **پیر بیرون کوچولو؛** تألیف: نادین بران - کازم؛ ترجمه: شادی پزشکی‌نیا (نسل نو اندیش، ۹۰)

■ **بیبو بیبو؛** تألیف: لاله جعفری مؤسسه (نشر شهر، ۸۸)

■ **ترانه‌های نیایش؛** تألیف: مصطفی رحماندوست (افق، ۹۰)

■ **خانه زیبای من؛** تألیف: کیومرث سلطانی‌ابه‌ری و دیگران (نغمه نو اندیش، ۹۱)

■ **خروس کلاه‌مخملی؛** تألیف: شکوه قاسم‌نیا (کتاب‌های ارغوانی، ۸۷)

■ **رنگین‌کمان: انس با قرآن کریم در دوره پیش‌دبستان؛** تألیف: مسعود تهرانی‌فرجاد، الهه ستوده، غلام‌عباس سرشور خراسانی، منصوره سیدصالحی و مسعود وکیل (مدرسه، ۹۰)

■ **کفشای پولکی؛** تألیف: شکوه قاسم‌نیا (کتاب‌های ارغوانی، ۸۴)

■ **کلید کوچولو؛** تألیف: ابراهیم قدردان (کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۹۱)

■ **محلّه زیبای من؛** تألیف: کیومرث سلطانی‌ابه‌ری و دیگران (نغمه نو اندیش، ۹۱)

◀ گروه داوری تاریخ

گروه داوری تاریخ در این دوره از جشنواره فقط آن دسته از کتاب‌های تاریخ را بررسی کرد که با حوزه درسی تاریخ در سطح متوسطه مرتبط بود. کتاب‌هایی که با هدف مخاطب دوره‌های ابتدایی و دوره اول متوسطه نوشته شده بودند، می‌باید به گروه داوری مطالعات اجتماعی سپرده می‌شدند. با این وصف، ۴۹ کتاب مناسب باقی می‌ماند که ۱۰ کتاب دارای بالاترین امتیاز، راهی رقابت‌های این دوره شدند. اما در میان چهار کتاب نامزد شده، دو کتاب متعلق به «ققنوس» است که اتفاقاً موضوع هر دو علم و فعالیت‌های باستان‌شناسی است.

■ **باستان‌شناسی، کشف رازهای گذشته همراه با ۲۵ فعالیت و سرگرمی؛** تألیف: ریچارد پنچیک؛ ترجمه: ساقی نخعی‌زاده (ققنوس، ۹۰)

■ **اطلس راه‌های ایران ۱۳۹۱؛** تألیف: زیر نظر: سعید بختیاری (مؤسسه جغرافیایی و کارتوگرافی گیتاشناسی، ۹۱)

■ **دومین اطلس جغرافیایی دوره قاجار:** شامل نقشه‌های ایران، تهران و قاره‌های جهان در یک صدویست سال قبل، تألیف محمدرضا مهندس (مهندس الملک)؛ تألیف: جواد صفی‌نژاد، غلامرضا سحاب و سعید بختیاری (دنیای جغرافیای سحاب، ۹۱)

■ **سوئد؛** تألیف: لسلی ا. دوتمپل؛ ترجمه: فاطمه شاداب (ققنوس، ۹۰)

◀ **گروه داوری حسابداری، بازرگانی و اقتصاد**

گروه داوری حسابداری، بازرگانی و اقتصاد را می‌توان سریع‌ترین گروه داوری جشنوارهٔ دهم لقب داد؛ زیرا نخستین گروهی بود که کتاب‌های خود را بررسی و نتایج کار خود را اعلام کرد. البته این گروه کار خود را اندکی زودتر از دیگران آغاز کرده بود. علت مهم این اتفاق، سفری بود که سرگروه در پیش داشت. در دو حوزهٔ اقتصاد و «حسابداری و بازرگانی» فقط ۱۵ کتاب مناسب وجود داشت که این چهار عنوان بیشترین امتیاز را از بین آن‌ها به خود اختصاص دادند:

■ **کاربرد آمار در اقتصاد و مدیریت؛** تألیف: حمید سپهردوست (دانشگاه بوعلی سینا، ۹۰)

■ **مبانی مدیریت هتلداری؛** ساختمان، تجهیزات، سازمان و مدیریت؛ تألیف: ابراهیم شیوا و فرزین شوخ (ترمه، ۹۰)

■ **مدیریت چه چیز نیست؛** چگونه مدیریت نکنیم؟؛ تألیف: عبدالعظیم کریمی (عابد، ۹۰)

■ **نقشهٔ راه موفقیت در کارآفرینی؛** خودآموز تدوین طرح کسب و کار (مقدماتی)؛ تألیف: کامبیز طالبی و محمدرضا زارع‌یکتا (رشد فرهنگ، ۸۸)

◀ **گروه داوری دینی و قرآن**

در دو حوزهٔ دینی و قرآن مجموعاً ۱۳۶ عنوان کتاب مناسب دریافت شده بود که ۸۶ عنوان آن‌ها به دورهٔ ابتدایی اختصاص داشت. این گروه داوری که پنج داور در آن عضویت داشتند، از بین ۱۷ عنوان - مجموعه کتاب‌هایی که داوری کردند - این عناوین را شایستهٔ حضور در مرحلهٔ نهایی رقابت‌ها و کسب جایزه دانستند:

■ **دایرةالمعارف قرآن؛** تألیف: غلامرضا حیدری‌بهری (محراب قلم، ۸۹)

■ **سرود آسمانی: آموزش قرآن و زبان وحی؛** تألیف: حمیدرضا حیدری و دیگران (طلایی، ۹۱)

■ **قصه‌های شیرین از زندگی معصومین؛** تألیف: مسلم ناصری (به‌نشر، ۹۰)

■ **مجموعهٔ زندگانی معصومان؛** تألیف: محسن امین؛ ترجمه: علی چراغی، مصطفی گرگان‌بیک، علی ناظمیان و علی مرتضوی (پنج‌جره، ۹۱)

◀ **گروه داوری روان‌شناسی**

۹ کتاب از ۱۵ کتاب مناسب حوزهٔ روان‌شناسی برای داوری در اختیار این گروه قرار داده شدند. از این تعداد، پنج عنوان به «انتشارات آوای نور» تعلق داشت. بنابراین طبیعی است که از چهار کتاب نامزد این رشته، سه عنوان به این ناشر متعلق باشد:

■ **افسردگی از الف تا ی؛** تألیف: محمد کیاسالار (شبقره، ۹۰)

■ **روان‌شناسی بالینی کودک و نوجوان؛** تألیف: محمد خدایاری‌فرد و فرامرز سهرابی (آوای نور، ۹۰)

■ **روان‌درمانی کوتاه‌مدت؛** تألیف: آن ویلیامسون؛ ترجمه: لیلا محمدی و زهره قادری (آوای نور، ۹۱)

■ **مشاوره و روان‌درمانی گروهی با کودکان و نوجوانان؛** نظریه، پژوهش و عمل؛ تألیف: زیبورا شچمن؛ ترجمه: کیومرث فرح‌بخش، کاوه صیدمرادی و علیرضا نظری (آوای نور، ۹۱)

◀ **گروه داوری ریاضی**

در گروه ریاضی، چهار نفر از داوران پیشنهادی اولیه، خود از مؤلفان کتاب‌های آموزشی بودند. پس از بحث گفت‌وگو، سه نفر از داوران بزرگوارانه از شرکت دادن کتاب‌های خود در داوری چشم پوشیدند و تنها یکی از داوران که سه کتاب مناسب می‌توانست روی میز داوران قرار گیرد، از داوری کناره گرفت.

بین شش نامزد گروه ریاضی، تنها یک کتاب کار بالا آمده است که نشان می‌دهد کتاب باید ویژگی‌های منحصربه‌فردی داشته باشد. همچنین، مؤلف دو عنوان از کتاب‌های نامزد دریافت جایزه خانم **بخشعلی‌زاده** بود. در این گروه، ۱۴۵ کتاب مناسب در پشت خط شروع قرار داشتند که کتاب‌های ابتدایی با ۹۵ عنوان از بیشترین فراوانی برخوردار بودند.

■ **۱۲۲ نکتهٔ آموزشی برای تدریس ریاضیات؛** تألیف: آرتن، مایک؛ ترجمه: شهرناز بخشعلی‌زاده (قدیانی، ۹۰)

■ **بازی بازی، ریاضی؛** آموزشی مفاهیم ریاضی؛ تألیف: آذر کتابی (سرمشق، ۸۸)

■ **فرهنگ ریاضی مدرسه؛** تألیف: شهرناز بخشعلی‌زاده (محراب قلم، ۹۰)

■ **کتاب کار و تمرین ریاضی دوم ابتدایی؛** تألیف: مهین دخت برازش (گل‌واژه، ۹۱)

■ **کشف کن! همهٔ ما ریاضی‌دان هستیم!؛** تألیف: کریستین دال؛ ترجمه: مینا مهرورز (مدرسه، ۸۹)

■ **مثلثات؛** تألیف: حامد مولائیان (سایه گستر، ۹۱)

◀ گروه داوری زبان عربی

در گروه زبان عربی در مجموع ۲۹ کتاب مناسب فرصت رقابت داشتند که محاسبه دقیق امتیازها ۱۳ عنوان از آن‌ها را راهی دور بعدی کرد. گروه عربی از اینکه اغلب و شاید همه کتاب‌های این گروه از جنس کتاب کار و تمرین بودند، گله داشت. گروه امیدوار بود ناشران تلاش‌های بیشتری برای آشنایی مخاطبان خود با این زبان به کار ببندند. با اینکه قرار بود نویسنده در تنظیم این گزارش بی‌طرف باقی بماند، اما عملاً بیان موضع داوران محترم موجب شد، برای کسب عنوان برگزیده گروه زبان عربی جشنواره یازدهم، به ناشران محترم گرا دهد!

■ **آموزش کامل و مفهومی عربی ۳ (علوم انسانی)**؛ تألیف: مرتضی‌سادات مرتضوی (مشق شب، ۹۰)

■ **پرسش‌های طبقه‌بندی شده عربی (گام نو) سال سوم راهنمایی**: پرسش‌های امتحانی استخراج شده ...؛ تألیف: علی باقری (منشور دانش، ۹۱)

■ **عربی ۳ (سوم راهنمایی)**؛ تألیف: الهام قلعه‌قوند و سمیه کنعانی (بانک کتاب، ۹۰)

■ **کتاب کار عربی اول متوسطه**؛ تألیف: مجید عباسی شریف‌آبادی، فریبا امیدان، فاطمه تقی‌پور، محمود فروزان‌فر، سعید سرلک و علی‌رضا قلی‌وند (گردوی دانش، ۹۱)

◀ گروه داوری زبان و ادبیات فارسی

گروه زبان و ادبیات فارسی با داشتن ۳۶۴ کتاب مناسب، پس از پیش‌دستانی از بیشترین حجم کتاب مناسب برخوردار بود. با توجه به این موضوع، گروه ادبیات فارسی، سه سهم از ۵۱ سهم جوایز جشنواره دهم را به خود اختصاص داد: دو جایزه اول (برگزیده) و یک جایزه دوم (تقدیری). فقط در گوشی بگویم که گروه از جوایز خود تمام و کمال استفاده کرده است.

نکته جالب توجه در اسامی اعلام شده، فراوانی کتاب‌های با موضوع انشا در بین کتاب‌های نامزد دریافت جایزه است. به نظر می‌رسد این توجه ویژه به درس انشا با سخنان رئیس‌جمهور محترم در مراسم آغاز سال تحصیلی پیرامون اهمیت انشا بی‌ارتباط نباشد. البته زمانی می‌توان در این باره دقیق‌تر قضاوت کرد که سخنان اعضای گروه داوری را نیز شنید.

موضوع جالب توجه دیگر حضور پررنگ کتاب‌های آقای حسین فرخ‌مهر در بین عناوین نامزد شده است. او با چهار عنوان کتاب بیشترین کتاب‌ها را بین پدیدآوردگان این گروه دارد. دو کتاب او توسط انتشارات عابد و دو کتاب دیگرش توسط انتشارات نوشته منتشر شده‌اند.

با توجه به پنج نفره بودن این گروه داوری، تعداد کتاب‌هایی که در اختیار گروه داوران قرار داده شد، در مقایسه با گروه‌های دیگر

بیشتر بود:

■ **آموزش عروض و قافیه به زبان ساده**؛ تألیف: مصطفی طباطبایی (لوح زرین، ۸۹)

■ **انشا درس رویدن در خود**؛ تألیف: علی رؤوف (آبیژ، ۹۰)

■ **مجموعه به من بیاموزید**؛ تألیف: عبدالرحمان صفارپور (مدرسه، ۹۱) با عناوین آشنایی دیداری با نقش نمادهای نوشتاری؛ به یادسپاری نقش نمادهای نوشتاری؛ درک بصری چگونگی رسم نقش نمادهای نوشتاری

■ **مجموعه سه جلدی دفتر انشای من**: آموزش و تمرین نگارش سال اول راهنمایی / سال دوم راهنمایی / سال سوم راهنمایی؛ تألیف: جعفر خرازی، فاطمه حیدرنیاز و فتح‌الله فروغی (شورا، ۹۰)

■ **مجموعه کتاب‌های آقای حسین فرخ‌مهر** در موضوع انشا، شامل: **انشا و اندیشه برای سوم دبستان** (عابد، ۸۹)؛ **خیال انشا از خانه تا مدرسه**: برای دانش‌آموزان چهارم و پنجم دبستان (نوشته، ۸۹)؛ **زنگ انشای چهارم و پنجم دبستان** (عابد، ۸۹)؛ **کلاس انشا**: برای دانش‌آموزان دوره راهنمایی (نوشته، ۹۰)

◀ گروه داوری زبان‌های خارجی

از ۱۴۶ کتاب زبان انگلیسی مناسب که طی دو تا سه سال گذشته به ثبت رسیده بودند و ۱۰۶ عنوان آن‌ها به دوره راهنمایی تعلق داشت، در نهایت براساس امتیازهای کسب شده، ۱۲ عنوان روی میز داوران این گروه قرار گرفتند. این گروه نیز از آن میان، سه کتاب را نامزد دریافت جایزه اعلام کرد:

■ **کلیدهای یادگیری زبان‌های خارجی**: با این کلیدها ۱۹ زبان زنده جهان را آموختم؛ تألیف: علی پیرهانی (طلایی، ۹۱)

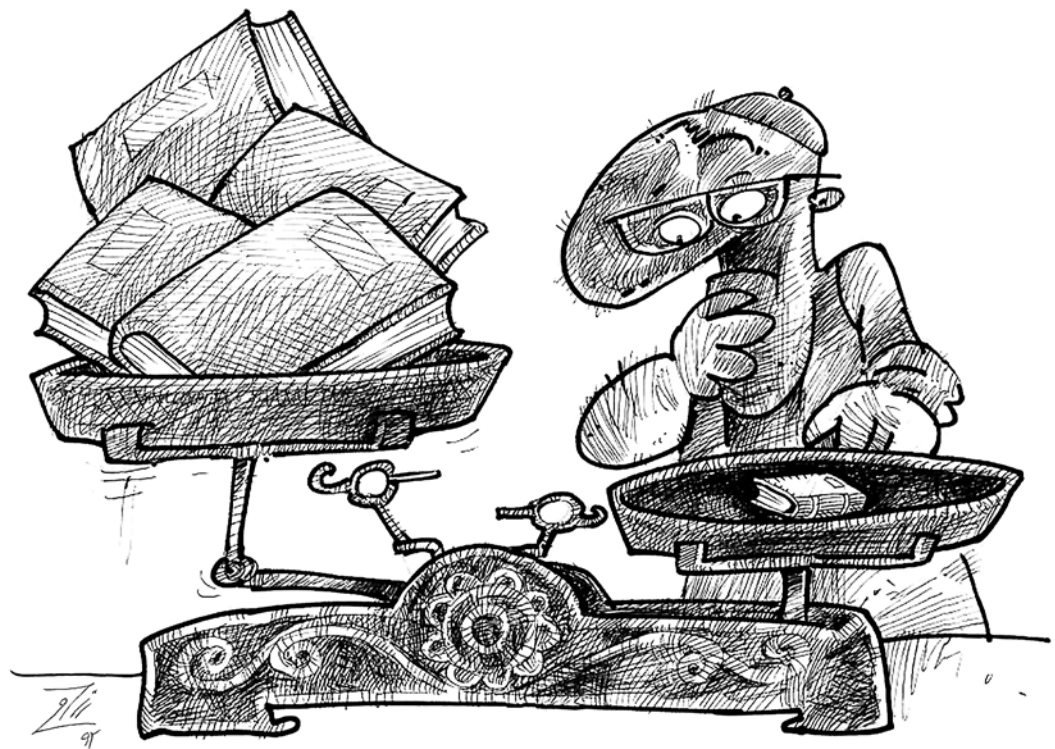
■ **Beyond the present methods and approaches to ELT/Education: The Crucial Need for a Radical Reform**

تألیف: محمدحسن حسینی (جنگل / جاودانه، ۹۱)

■ **Magic Phonics (Step ۱, Step ۲)**؛ تألیف: مهرداد مولوی (غزال جوان، ۹۱)

◀ گروه داوری زیست‌شناسی

گروه زیست‌شناسی بیش از ۱۱ کتاب برای داوری نداشت. این همه آن چیزی بود که در قفسه کتاب‌های مناسب زیست‌شناسی طی دو سال گذشته گرد آمده بود. با این حال آن طور که از سخنان داوران محترم گروه برمی‌آید، بحث‌های داغی پیرامون کتاب‌ها جریان داشته است. در هر حال، داوران به این نتیجه رسیده بودند که این چهار عنوان بیش از بقیه استحقاق رقابت در دور نهایی را دارند. از میان این چهار کتاب، دو عنوان به انتشارات فاطمی متعلق

گرفت. البته مجموعه نه جلدی «کارگاه نقاشی» با نظر کارشناسی داوران یک عنوان تلقی شد و الا تعداد کتابها را باید ۱۹ عنوان در نظر گرفت. در هر حال نتیجه کار معرفی این چهار عنوان بود. گذشته از مجموعه نه جلدی کارگاه نقاشی که توسط انتشارات قدیانی منتشر شدند، دو عنوان از کتابهای نامزد شده هم سهم «فرهنگسرای میردشتی» شده است:

■ **آبرنگ به روش ساده؛** تألیف: جو فرانسیس داودن؛ ترجمه: زیبا مغربی (فرهنگسرای میردشتی، ۹۰)

■ **تاریخچه نقاشی مدرن؛** تألیف: هربرت ادوارد رید؛ ترجمه: شریتا گل بابایی (فرهنگسرای میردشتی، ۹۰)

■ **مجموعه کارگاه نقاشی؛** ترجمه: سعید مادح خاکسار از انتشارات قدیانی به این ترتیب: آبرنگ: طراحی و ترکیب بندی؛ تألیف: دوین آر. لایت؛ (قدیانی، ۹۱) / آبرنگ: هشت اصل مهم؛ تألیف: برندا سونسون؛ (قدیانی، ۹۰) / پاستل؛ تألیف: مارلا باگتا؛ (قدیانی، ۹۱) / پرسپکتیو: مفاهیم پایه و تکنیکهای پیشرفته؛ تألیف: ویلیام اف. پاول؛ (قدیانی، ۹۰) / رنگ روغن: مفاهیم پایه

است. انتشارات فاطمی با ۱۱ عنوان کتاب در فهرست نامزدها پس از انتشارات مدرسه، بیشترین تعداد کتاب نامزد شده را دارد.

■ **فرهنگنامه بدن انسان:** راهنمای مصور ساختمان، کارکرد و بیماریهای بدن انسان؛ تألیف: استیو پارکر؛ ترجمه: احمد مختاریان (طلایی، ۹۱)

■ **کارگاه حل تمرین و فعالیت‌های تکمیلی علوم زیستی و بهداشت،** سال اول دبیرستان؛ تألیف: علی آل محمد و منیژه رحمانی (فاطمی، ۹۱)

■ **مبانی فیزیولوژی (جلد اول)؛** تألیف: کوشا پایداری و محمدحسین پورنبی (دانش پژوهان جوان، ۹۰)

■ **مبانی فیزیولوژی جانوری (جلد اول و دوم)؛** تألیف: کریستوفر د. و دیگران؛ ترجمه: آمنه رضایوف، آمنه زارع چاهوکی، زهرا شیرازی زند و سیدپیمان مقدسی (فاطمی، ۹۰)

◀ گروه داوری طراحی و نقاشی

از ۵۱ عنوان کتاب مناسب موجود، ۱۰ کتاب در اختیار گروه قرار

و تکنیک‌های پیشرفته؛ تألیف: فرانک سرانو؛ (قدیانی، ۹۰) / رنگ روغن: کار با کاردک؛ تألیف: ویلیام اف. پاول؛ (قدیانی، ۹۱) / مداد رنگی: از پیش طرح تا نقاشی کامل؛ تألیف: مورل وایز؛ (قدیانی، ۹۱) / مداد رنگی: سبک‌ها و تکنیک‌ها؛ تألیف: پت اوریل / سیلویستر هیکمون / کی. د. برایان؛ (قدیانی، ۹۰) / مداد مشکی؛ تألیف: جین فرانکس؛ (قدیانی، ۹۰)

■ **مواد و ابزار هنری ۲**؛ تألیف: عیسا امیری چولاندیم (کتاب آبان، ۹۰)

درایکورس، پرل کاسل و ایوا درایکورس فرگوسن؛ ترجمه: حمید عزیزاده و علی‌رضا روحی (رسش، ۸۸)

■ **رویکردهای یادگیری**: رهنمودی برای معلمان؛ تألیف: آنا جردن، اوریسون کارلیل و آنه تا استاک؛ ترجمه: حسین محبی (آوی نور، ۹۱)

■ **گام‌های پیشرفت برای کودکان دیرآموز**؛ تألیف: مری لو ابرسول و دیگران؛ ترجمه: فرشته درویش قدیمی (دائزه، ۸۷)

◀ گروه داوری فیزیک

در قفسه گروه فیزیک نیز ۴۰ کتاب مناسب دیده می‌شد که ۱۰ عنوان آن‌ها، با کسب امتیاز بالاتر روی میز داوری قرار گرفتند. داوران گروه فیزیک بر این عقیده بودند که این چهار کتاب از شایستگی بیشتری برای رقابت در مرحله پایانی برخوردارند:

■ **الکتروسیسته ساکن**؛ تألیف: محمود حسنی اردستانی، محسن داودی، محمدرضا شریف‌زاده‌اکباتانی و حمید فدائی فرد (فاطمی، ۹۱)

■ **فیزیک ۱ و آزمایشگاه**: کتاب کار (گل‌واژه، ۹۱) و فیزیک ۱ و آزمایشگاه: کتاب دانش‌آموز؛ تألیف: روح‌الله خلیلی بروجنی (گل‌واژه، ۹۱)

■ **فیزیک برای علوم و مهندسی**، جلد اول (مکانیک) ویرایش هفتم؛ تألیف: سروی، ریموند و جان جوت؛ ترجمه: محمود بهار (مبتکران / پیشروان، ۹۰)

■ **مبانی فیزیک**؛ تألیف: دیوید هالییدی، رابرت رزنیک و جرل واکر؛ ترجمه: محمدرضا جلیلیان نصرتی و محمد عابدینی (صفار / اشراقی، ۹۱)

◀ گروه داوری کار و فناوری

گروه داوری کار و فناوری، گروهی بود که علاوه بر کتاب‌های کار و فناوری، کتاب‌های مربوط به حرفه‌وفن دوره راهنمایی و کتاب‌های با موضوع رایانه را نیز بررسی کرد. این گروه ۵ نفری نیز حدود ۱۵ کتاب از ۹۰ کتاب مناسب موجود در قفسه گروه را بررسی کرد و در نهایت به ۶ کتاب مجوز حضور در دور نهایی رقابت‌ها داد.

■ **آموزش تصویری فلش Cs5**؛ تألیف: کیت باترز؛ ترجمه: فریده باوی و مجید نارکی (عابد / نقش سیمرغ، ۸۹)

■ **آموزش گام‌به‌گام ۴ ASP.NET در #2010&V**؛ تألیف: غلامحسین عبادی (صفار / اشراقی، ۹۰)

■ **سازه‌ها**؛ تألیف: نوید اصلانی (کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، ۸۹)

■ **مدیریت پایگاه داده به کمک ACCESS و SQL Server**؛ تألیف: حبیب فروزنده‌دهکردی (عابد، ۹۰)

■ **مرجع کامل آموزش تصویری ایندیزاین از صفحه‌آرایی تا چاپ**؛ تألیف: امید باوی (عابد، ۸۹)

◀ گروه داوری علوم تجربی

گروه علوم تجربی پس از دو گروه پیش‌دبستانی و زبان و ادبیات فارسی، سومین گروهی بود که با ۳۳۷ عنوان، بیشترین حجم کتاب‌های مناسب را در اختیار داشت. داوران گروه علوم تجربی با آنکه فقط سه نفر بودند، بزرگوارانه پیشنهاد دادند با توجه به کتاب‌های مناسب، بر پایه امتیاز کسب شده، تعداد کتاب‌های بیشتری انتخاب و در اختیار آن‌ها گذاشته شوند. حتی با وجود یک عنوان حساب کردن مجموعه‌ها، ۲۳ ردیف کتاب در اختیار گروه قرار گرفت. در هر حال نتیجه انتخاب سه مجموعه و یک کتاب تک بود. نامزدهای گروه علوم این‌ها بودند:

■ **شیمی جادویی (آزمایش‌هایی برای نوجوانان)**؛ تألیف: آندرتاس کورن - مولر؛ ترجمه: مینا مهرورز (مدرسه، ۸۹)

■ **مجموعه از پرندۀ دانا بی‌رس (درباره آب و هوا / درباره جانوران / درباره جانوران بی‌مهره / درباره خزندگان / درباره سیاره زمین)**؛ تألیف: کلر لولین؛ ترجمه: حسن سالاری (فاطمی، ۸۹)

■ **مجموعه بیابیم یادگیری علم را شروع کنیم (اینجا را نگاه کن / این را بو کن / این غذا را بچش / به این صدا گوش کن)**؛ تألیف: سالی هویت؛ ترجمه: شیما فتاحی (ذکر، ۸۹)

■ **مجموعه ماشین‌های بسیار مفید (اهرم‌ها / پیچ‌ها / چرخ‌ها / سطح‌های شیب‌دار و گوه‌ها / قرقره‌ها)**؛ تألیف: آکسلید، کریس؛ ترجمه: احسان کاظم و حمیدرضا غلامرضایی (نسل نواندیش، ۹۰)

◀ گروه داوری علوم تربیتی

گروه علوم تربیتی نیز با وجود آنکه سه نفره بود، ۱۵ کتاب از مجموع ۱۷۵ کتاب مناسب رسیده را مورد بررسی قرار داد. نتیجه بررسی گروه علوم تربیتی، این چهار کتاب را روانه مرحله نهایی کرد:

■ **ارزشیابی توصیفی یعنی باز خورد مؤثر**؛ تألیف: سوزان بروکهارت؛ ترجمه: طاهره رستگار (منادی تربیت، ۸۹)

■ **انضباط بدون اشک**: چگونه تعارضات را در کلاس درس کاهش دهیم و فضایی توأم با همکاری ایجاد کنیم؟؛ تألیف: رودلف

■ **مسئله‌های مقدماتی المپیاد کامپیوتر؛** تألیف: یاسر احمدی فولادی و هادی احمدی فولادی (فاطمی، ۹۰)

علیرضا کریم‌دادیان، سعیده عاقلتر، فاطمه مظفرنژاد و فرحناز حسینی طباطبایی (عروج اندیشه، ۸۹)

◀ گروه داوری کتاب‌های مرجع

در گروه داوری کتاب‌های مرجع، کتاب‌هایی به داوری گذاشته شدند که اصطلاحاً از نوع کتاب‌های مرجع تخصصی نبودند. کتاب‌های دارای موضوع تخصصی مانند برق، زیست‌شناسی و گیاهان، توسط گروه تخصصی مربوط به خود داوری شد. بنابراین کتاب‌هایی به این گروه راه یافتند که اصطلاحاً عمومی بودند. خوش‌بختانه با علاقه‌مندی گروه داوری، هر ۱۴ کتاب مناسب موجود طبق این تعریف، روی میز داوری قرار گرفتند.

گروه داوری شش کتاب را به‌عنوان نامزد معرفی کرد که به‌طور جالبی بین سه ناشر به‌شکل مساوی تقسیم شده بودند: دو کتاب از انتشارات طلایی، دو کتاب از عروج اندیشه و دو کتاب از محراب قلم. از بین این ناشران، محراب قلم با تاریخچه‌ای ۳۰ ساله، هم سابقه بیشتری در تولید کتاب‌های مرجع دارد و هم تعداد کتاب‌های مرجع آن از دو ناشر دیگر بیشتر است. عروج اندیشه در بین ناشران شهرستانی، جزو ممتازترین ناشران است و کتاب‌های آن از کیفیت قابل قبولی برخوردارند. این ناشر همکاری بسیار خوب و فعالانه‌ای با دبیرخانه سامان‌دهی دارد و شاید بشود آن را فعال‌ترین ناشر شهرستانی در سال‌های اخیر قلمداد کرد. نشر طلایی نیز گرچه تازه‌کارتر و سابقه‌اش از هر دو ناشر دیگر کمتر است، نشان داده که به‌دنبال انتشار کتاب‌های ممتاز است. خلاصه به‌نظر می‌رسد شاهد رقابت گرمی در حوزه کتاب‌های مرجع خواهیم بود.

■ **دایرةالمعارف جدید مدرسه؛** تألیف: کاری لاو، کارولین استامپس، دبورا لاک و بن مورگان؛ ترجمه: حسین دانشفر، غلامحسین اعرابی، افسانه حجتی طباطبایی و مسعود جوادیان (محراب قلم، ۹۰)

■ **دایرةالمعارف مصور علوم و اختراعات؛** تألیف: استیو پارکر، باربارا تیلور، ریچارد مید و برنداوال پل؛ ترجمه: سعیده عاقلتر، مهتاب ابراهیمی، ناهید بروزی‌نیت و وحید کریم‌دادیان (عروج اندیشه، ۹۰)

■ **دایرةالمعارف من درباره دنیای شگفت‌انگیز؛** تألیف: آنتیا گانری؛ ترجمه: حسین دانشفر، کوروش امیری‌نیا، شهرناز بخشعلی‌زاده، مسعود جوادیان و محمدمهدی ناصری (محراب قلم، ۹۰)

■ **فرهنگ‌نامه طلایی کلید دانش (جلد ۱ و ۲)؛** تألیف: کاظم طلایی و دیگران (طلایی، ۹۱)

■ **فرهنگ‌نامه طلایی نوآموز؛** تألیف: علی‌رضا باقری‌جیلی و دیگران (طلایی، ۹۱)

■ **گنج دانش: دانستی‌هایی برای دانشمندان کوچک؛** ترجمه:

◀ گروه داوری کشاورزی

از قفسه گروه کشاورزی ۱۷ عنوان کتاب بیرون کشیده شدند؛ تقریباً حدود یک‌چهارم کتاب‌های موجود که بالغ بر ۶۳ کتاب مناسب می‌شد. عموماً انتخاب کتاب‌ها در گروه‌هایی مانند کشاورزی که گرایش‌های مختلفی دارند، به این شکل بود که کتاب‌های هر گرایش جداگانه با هم مقایسه می‌شدند و بالاترین امتیازها در هر گرایش به مراحل بعدی راه می‌یافتند. از شش کتابی که این گروه پنج نفری، راهی جمع نامزدها کرده است، دو کتاب متعلق به «علم کشاورزی ایران» است. یک کتاب نیز توسط مؤلف منتشر شده است:

■ **پرورش زنبور عسل با بیان علمی و عملی؛** تألیف: اسدالله میرکریمی (علم کشاورزی ایران، ۹۱)

■ **راهنمای شناسایی و کاربرد ۲۲۰ گیاه پوششی در فضای سبز (ویژه مناطق گرمسیر و نیمه‌گرمسیر)؛** تألیف: سلمان شوشتریان و علی تهرانی‌فر (جهاد دانشگاهی مشهد، ۹۰)

■ **کاربری سردخانه و انبار در نگهداری مواد غذایی؛** تألیف: علی آبرومند (علم کشاورزی ایران، ۹۱)

■ **کنترل و گواهی بذر؛** تألیف: فرشید قادری‌فر و افشین سلطانی (جهاد دانشگاهی مشهد، ۸۹)

■ **گلکاری عمومی؛** تألیف: مسعود قاسمی قهساره و محسن کافی (مسعود قاسمی قهساره، ۸۹)

■ **هیدرولیک ماشین‌آلات؛** تألیف: رابرت ج. شینک؛ ترجمه: کورس ضیایی (شرکت انتشارات فنی ایران، ۹۰)

◀ گروه داوری گرافیک و عکاسی

یکی دیگر از گرایش‌های رشته هنر، گرافیک و عکس بود که قفسه‌ای با ۲۳ کتاب مناسب داشت. در نهایت در سید انتخاب این گروه نیز ۱۰ عنوان کتاب که بالاترین امتیاز را در بررسی‌ها به‌دست آورده بودند، قرار داده شدند. چنان‌که دیده می‌شود، دو کتاب از نامزدهای این گروه، متعلق به «کتاب آبان» هستند. جالب این است که این سهمیه ۵۰ درصدی، در کتاب‌های معرفی شده به داوران هم وجود داشت. تصور می‌کنم، کتاب آبان که از ناشران فعال در عرصه هنر است، همکاری فعالانه‌ای هم با دبیرخانه سامان‌دهی دارد.

■ **سرو نقره‌ای ۹۰؛** تألیف: دبیرخانه نمایشگاه سرو نقره‌ای (کتاب آبان، ۹۰)

■ **تمرکز روی اصول عکاسی دیجیتال؛** تألیف: جف ویگنال؛ ترجمه: محمدخالد فیضی و علی طباطبایی نظری (لوح محفوظ، ۹۱)

■ **گذار عکاسی به دنیای دیجیتال؛** تألیف: ترانه امضائی‌امیرخیز

(ناقوس، ۹۰)

■ **گرایش‌های ضد هنری دادائیسزم؛** تألیف: دیتمار الگر؛ ترجمه: فاطمه عبادی (آبان، ۹۰)

◀ گروه داوری مدیریت خانواده

در قفسه کتاب‌های مدیریت خانواده، ۳۰ عنوان کتاب مناسب وجود داشت که ۱۱ عنوان آن برحسب امتیاز کسب شده، در سبد انتخاب داوران قرار گرفت. نتیجه بررسی‌های مرحله اول به معرفی این چهار کتاب انجامید:

■ **۳۶۵ روز با غذاهای گیاهی ایرانی؛** تألیف: رسول حیدری و محمد دریایی (سفیر اردهال، ۹۰)

■ **درمان با تغذیه:** غذای سالم، انسان سالم، جامعه سالم؛ تألیف: رضا شیخ‌الاسلامی (علم کشاورزی ایران، ۹۰)

■ **کارآفرینی و راه‌اندازی کسب‌وکار موفق؛** تألیف: حمید هاشمی و رضا شریعت (مؤسسه فرهنگی هنری دیباگران تهران، ۹۱)

■ **مهارت‌های زندگی زناشویی؛** تألیف: متیو مکی، پاتریک فینینگ و کیم پالگ؛ ترجمه: شهرام محمدخانی و قدرت عابدی (ورای دانش، ۹۰)

◀ گروه داوری مطالعات اجتماعی

با توجه به آنکه علاوه بر مباحث خاص اجتماعی، موضوعاتی از جنس تاریخ و جغرافیا نیز در دوره‌های ابتدایی و دوره اول متوسطه در دل درس مطالعات اجتماعی تدریس می‌شود، گروه مطالعات اجتماعی، ناگزیر بخشی از کتاب‌های تاریخ و جغرافیا را نیز می‌باید بررسی می‌کرد. به هر حال جمعاً ۱۸۵ کتاب مناسب در این بخش قرار داشتند. از آن میان، ۸۰ کتاب به حوزه ابتدایی، ۹۹ کتاب به حوزه راهنمایی و متوسطه اول و فقط ۶ کتاب به علوم اجتماعی دوره متوسطه نظری اختصاص داشت. با احتساب مجموعه‌ها ذیل یک عنوان، بیش از ۱۵ کتاب در اختیار گروه داوری قرار گرفتند که این چهار ردیف از چهره مقبول‌تری نزد داوران برخوردار بودند. ناشر دو کتاب انتخابی گروه، مدرسه است:

■ **به دنبال کاغذ اخبار؛** تألیف: لیلی فرهادپور (ققنوس، ۹۰)

■ **بیت‌المقدس؛** تألیف: جعفر ربانی (مدرسه، ۸۹)

■ **دایرةالمعارف‌های اطلس برای کودکان؛** تألیف: آنیتا گانری و کریس اکسلید؛ ترجمه: کوروش امیری‌نیا و مهدی چوبینه (محراب قلم، ۹۰) // **تاریخ ایران؛** تألیف: مسعود جوادیان (محراب قلم، ۹۱)

■ **مجموعه دوستت دارم ایران شامل:** خوزستان، تألیف: فرهاد حسن‌زاده؛ (مدرسه، ۸۹) // **کردستان؛** تألیف: احمد امانی (مدرسه، ۸۹) // **هرمزگان؛** تألیف: جمشید خانیان (مدرسه، ۸۹)

◀ گروه داوری معماری و نقشه‌کشی

گروه داوری معماری و نقشه‌کشی از بین ۱۲ کتابی که مورد داوری قرار داد، فقط به سه کتاب مجوز داد تا با به مرحله بعدی رقابت‌ها بگذارند.

■ **طرح معماری، طراحی خانه مسکونی؛** تألیف: ناهید صادقی‌پی (فاطمی، ۹۰)

■ **مکتب اصفهان؛** تألیف: محسن حبیبی (دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۹۱)

■ **میراث معماری مدرن در ایران؛** تألیف: اسکندر مختاری طالقانی (دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۹۰)

◀ گروه داوری مکانیک

گروه داوری مکانیک یکی از سخت‌ترین گروه‌ها بود؛ زیرا مکانیک یکی از رشته‌هایی است که گرایش‌های زیادی دارد. پراکندگی موضوع کتاب‌های موجود از یک سو، و کوشش برای محدودتر کردن تعداد داوران، موجب شد، انتخاب ترکیب گروه پنج نفره مکانیک، از سخت‌ترین انتخاب‌های جشنواره باشد. خوش‌بختانه ترکیب نهایی همه گرایش‌ها را پوشش داد.

از نکات جالب توجه در این گروه، وجود کتابی بود که با همکاری چهار ناشر، چاپ شده بود. این کتاب به جمع نامزدهای گروه نیز راه یافت. همچنین، از شش نامزد دریافت جایزه، دو کتاب از محصولات «انتشارات فدک ایساتیس» است.

■ **اصول و مبانی عیب‌یابی و تعمیر برق خودروی سمند؛** تألیف: محمد محمدی‌بوساری (کتاب آوا، ناشران همکار: تمثیل / دادستان / میثاق عدالت، ۸۹)

■ **بازسازی و تکنولوژی بدنه خودرو؛** تألیف: شهرام امینیان، عالیه امینیان و حمیدرضا ثابت‌نژاد (سازمان فنی و حرفه‌ای کشور، ۹۱)

■ **تأسیسات مکانیکی برای دانشجویان؛** تألیف: محمدرضا سلطان‌دوست (یزدا، ۹۰)

■ **تکنولوژی روش‌های جوشکاری؛** تألیف: پویا نجم‌سهیلی و فرزاد نجم‌سهیلی (فدک ایساتیس، ۹۰)

■ **راهنمای کاربردی Auto CAD ۲۰۱۲؛** تألیف: نیما جمشیدی، محمد صفرآبادی‌فراهانی، علی ابویی‌مهریزی و امیر رئوفی (عابد / مهرگان قلم، ۹۰)

■ **فرزکاری، مته‌کاری، کام‌کنی و ابزارهای عمومی؛** تألیف: محمدعلی نیکنام (فدک ایساتیس، ۹۰)

◀ گروه داوری مواد

گروه داوری مواد کم‌ترین تعداد کتاب را داشت: چهار کتاب مناسب که هر چهار کتاب مربوط به صنایع شیمیایی بودند. به همین دلیل، برخلاف گروه مکانیک، انتخاب داوران نیز به سهولت انجام

شد، زیرا لازم نبود داوران از تخصص‌های گوناگون کنار هم بنشینند. گفتنی است برای تشکیل یک گروه داوری در جشنوارهٔ دهم، حداقل وجود سه کتاب مناسب ضروری بود.

■ **شیمی آلی توصیفی**؛ تألیف: پل آرنو؛ ترجمه: فاطمه درویش (فرهنگ ماهرخ / راز رضوان، ۸۹)

■ **شیمی عمومی مدرن** (جلد ۱)؛ تألیف: محمدرضا ملاردی، بهزاد جمالی‌آقباش و محمدرضا طالع‌باویل‌علیایی (مبتکران / پیشروان، ۹۰)

■ **شیمی معدنی**؛ تألیف: محمدرضا ملاردی و بهزاد جمالی‌آقباش (مبتکران / پیشروان، ۹۰)

■ **عملیات دستگاهی**؛ تألیف: سعیده سلمانی (پیش دانشگاہیان گزینۀ برتر، ۹۱)

◀ گروه داوری موسیقی

در گروه موسیقی، طی دو سال گذشته تنها هشت عنوان کتاب مناسب به ثبت رسیده بودند که هفت عنوان آن‌ها از سوی «انتشارات سوره مهر» برای دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی فرستاده شده بودند. بنابراین خیلی عجیب نیست که نامزدهای گروه موسیقی همه از بین کتاب‌های این ناشر باشند. می‌شود گفت جایزه این گروه از هم‌اکنون برای سوره مهر کنار گذاشته است؛ مگر آنکه اتفاق خاصی بیفتد و گروه هیچ برگزیده‌ای نداشته باشد.

■ **ردیف موسیقی ایرانی برای عود**؛ تألیف: اسکندر ابراهیمی‌زنجانی (متخلص به منصور نریمان (سوره مهر، ۹۰)

■ **سیری در رساله‌های موسیقایی**؛ تألیف: حسین محمدزاده‌صدیق (سوره مهر، ۸۹)

■ **فرهنگ آهنگ‌سازی** (جلد ۱ و ۲)؛ تألیف: علیرضا مشایخی (سوره مهر، ۹۰)

■ **کتاب فارسی فی فن‌الالحان**؛ تألیف: محمدتقی حسینی (سوره مهر، ۹۱)

◀ گروه داوری نمایش، سینما و انیمیشن

در این گروه از ۱۲ کتاب ثبت شده، ۱۰ کتاب روی میز داوران قرار گرفتند که این چهار عنوان برتر از بقیه تشخیص داده شدند. چنان‌که پیداست، نیمی از نامزدها سهم انتشارات سوره مهر شده‌اند:

■ **راهنمای جامع انیمیشن: آنچه در مورد انیمیشن باید بدانیم**؛ تألیف: ریچارد ویلیامز؛ ترجمه: فریده خوشرو (کتاب آبان، ۹۰)

■ **فیلم‌سازی دیجیتال کم‌بودجه و مستقل**؛ تألیف: راسل ایونز؛ ترجمه: حمزه ابراهیم‌زاده (سوره مهر، ۸۹)

■ **مبانی تدوین ۱**؛ تألیف: همایون ابراهیمی (اتحاد، ۸۹)

■ **همه چیز دربارهٔ انیمیشن**؛ تألیف: هوارد بکرم؛ ترجمه: مریم کشکولی‌نیا و فرناز خوشبخت (سوره مهر، ۹۰)

◀ گروه داوری هنر عمومی

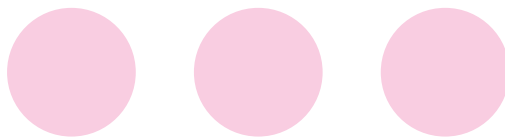
همان‌طور که خواندید، کتاب‌های تخصصی هنر بین چند گروه داوری پخش شده بودند. سهم این گروه ۵۲ کتابی بود که برای دانش‌آموز ابتدایی و راهنمایی نوشته شده بودند و البته ۴۰ کتاب آن به گروه اول اختصاص داشتند. در هر حال این چهار کتاب نیز از خان‌هنر عمومی گذشتند و راهی آخرین مرحلهٔ داوری‌ها شدند:

■ **بخوان با من، بساز با من** (۱ و ۲)؛ تألیف: سودابه سالم (سوره مهر، ۸۹)

■ **پنج‌می‌ها / چهارمی‌ها** (دو جلد)؛ تألیف: مسلم قاسمی (مدرسه، ۸۹)

■ **جادوی کاغذ** (جلد ۱ - ۵)؛ تألیف: یوکیکو کوروساوا؛ ترجمه: محمد یعقوبیان (پیام آزادی، ۹۰)

■ **زیبایی‌شناسی نقاشی کودکان**: روند تکامل تصویری نقاشی کودک؛ تألیف: رسول معرک‌نژاد (نوشته، ۸۹)

ناشران برتر چگونه انتخاب شدند؟

دبیرخانه جشنواره کتاب‌های آموزشی و تربیتی

گفتنی است امتیاز ناشران نامزد برای کسب رتبه برتر، بین ۲۹۵ تا ۲۲۴۶ نوسان داشته است. البته پس از طرح موضوع در کمیته علمی جشنواره مقرر شد، امسال بدون توجه به عوامل دیگر و صرفاً بر مبنای شاخص‌های مذکور، سه ناشر نخست به عنوان ناشران برگزیده دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد معرفی شوند. در مراسم پایانی این سه ناشر معرفی خواهند شد. بر پایه آن چه گفته شد، این ۱۵ ناشر، بیش‌ترین امتیاز را به دست آوردند.

در دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد، برای انتخاب ناشران برتر، تقریباً از همان رویه‌ای پیروی شد که سالیان گذشته جاری شده بود.

ممکن است این شیوه از گزینش، با توجه به دیدگاه‌های ناشران و داوران محترم، در سال‌های آتی، دچار تغییراتی بشود. با این وصف برای گزینش ۱۵ نامزد برتر از میان ۶۵۰ ناشری که طی دو تا سه سال گذشته، با دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی همکاری کرده و ۱۰۱۷۳ عنوان کتاب برای این دبیرخانه فرستاده بودند، این شیوه به کار گرفته شد که در بادی امر به نظر می‌رسد هم‌زمان هم به دغدغه کیفیت و هم کمیت پاسخ داده باشد.

نخستین عامل مؤثر در امتیاز هر ناشر تعداد کتاب‌های ارسالی آن بود؛ در واقع احتساب این عامل، به نوعی ارج‌گذاری به میزان مشارکت و همکاری ناشران با دبیرخانه بود؛ البته پایین‌ترین ضریب (یک) برای تعداد کتاب‌های ارسالی در نظر گرفته شد تا تأثیر این عامل کمی به حداقل ممکن برسد.

دو عامل بعدی، تعداد کتاب‌های مناسب و تعداد کتاب‌های منتخب هر ناشر توسط گروه‌های محترم داوری بود. برای این منظور امتیاز قابل توجهی برای تعداد کتاب‌های مناسب هر ناشر اختصاص داده شد. در این محاسبه به ازای هر کتاب مناسب، به ناشر پنج امتیاز داده شد. برای کتاب‌های منتخب هم به ازای هر کتاب که برگزیده شد، ۵۰ امتیاز، هر کتاب تقدیری ۲۰ امتیاز و هر کتاب که نامزد دریافت جایزه شد اما جایزه‌ای به دست نیاورد، ۱۰ امتیاز به مجموع امتیازهای هر ناشر افزوده شد.

به زبان ساده برای محاسبه امتیاز هر ناشر این اتفاق رخ داد:

(تعداد کتاب‌های ارسالی × ۱) + (تعداد کتاب‌های مناسب × ۵) + (تعداد کتاب‌های فقط نامزد دریافت جایزه × ۱۰) + (تعداد کتاب‌های تقدیری × ۲۰) + (تعداد کتاب‌های برگزیده × ۵۰) = مجموع امتیاز

هر ناشر

ردیف	ناشران نامزد عنوان ناشر برتر
۱	به‌نشر (آستان قدس رضوی)
۲	پنجره
۳	ذکر
۴	شرکت انتشارات فنی ایران
۵	عابد
۶	عروج اندیشه
۷	فاطمی
۸	قدیانی
۹	کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
۱۰	گل‌واژه
۱۱	مبتکران / پیشروان
۱۲	محراب قلم
۱۳	مدرسه برهان
۱۴	منادی تربیت
۱۵	نوشته

طرح: سعید زقایی

ناشران کتاب‌های آموزشی می‌گویند:

برگزیدگان جشنواره رشد را بیشتر باور و معرفی کنیم

حمید نورشمسی

و نقش پایه‌ای آن در آموزش و پرورش، شکی نیست که این شکل از جشنواره‌ها نقش پررنگی در معرفی منابع مکتوب آموزشی به مخاطبان‌شان خواهند داشت. برگزاری این دست جشنواره‌ها در معرفی و پررنگ نشان دادن فعالیت‌های ناشران این حوزه می‌تواند بسیار تأثیرگذار باشد و اهمیت قابل توجهی داشته باشد. من با تجربه حضور و برگزیده شدن چندین باره مؤلفان و کتاب‌های مؤسسه آبیژ در این جشنواره، به این باور رسیده‌ام که موفقیت در این جشنواره برای ناشران فعال در حوزه چاپ کتاب‌های آموزشی تعیین‌کننده است.

هم‌زمان با برگزاری دهمین دوره جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد، چهار تن از ناشران حاضر در این دوره از جشنواره که سابقه حضور در چندین دوره از این جشنواره را نیز در کارنامه کاری خود دارند، با حضور در «دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی»، در فضایی صمیمی به نقد و بررسی ۹ دوره برگزاری این جشنواره پرداختند. **نادر قدیانی**، مدیر «نشر قدیانی»، **عبدالعظیم فریدون**، مدیر نشر «محراب قلم» و نمایندگان از مؤسسات «نشر فاطمی» و «نشر آبیژ» در این نشست درباره مهم‌ترین موضوعات مرتبط با جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد و صنعت نشر کشور به بحث و گفت‌وگو پرداختند. متن این نشست در ادامه از نگاه شما می‌گذرد.

■ **لطفاً کمی بدون تعارف صحبت کنیم و بیشتر به نکته‌های کلیدی در این زمینه بپردازیم.**
محبی: نفس برگزاری این جشنواره توسط متولی بحث آموزش در کشور ما اهمیت قابل

■ **برای شروع جلسه لطفاً هر یک از حاضران در این نشست بفرمایید که برگزاری جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد تا چه اندازه می‌تواند بستر و زمینه مناسبی برای معرفی کتاب‌های منتشر شده با موضوع آموزشی در میان مخاطبان این دست از آثار باشد.**
گهواره: به اعتقاد من با توجه به اهمیت موضوع علوم تربیتی

نماینده نشر فاطمی، حامد محبی

توجهی دارد و بدون تردید جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد در موضوع بررسی و انتخاب کتاب و فعالان نشر در این حوزه و نیز معرفی کتاب‌های تولیدشده در حوزه آموزش، دارای اهمیت قابل توجهی است. در موضوع انتخاب کتاب‌های آموزشی مناسب، کارشناسانی در این دفتر هستند که نتایج کارشان را سال‌هاست در قالب کتاب‌نامه رشد و برگزاری این جشنواره دیده‌ایم. اما نکته‌ای که باید به آن بیشتر توجه شود، موضوع معرفی بهینه کتاب‌های منتخب است که در این زمینه هنوز ضعف‌های زیادی داریم. به نظر من مدارس، معلمان، مدرسان و دانش‌آموزان ما با این جشنواره هنوز آشنایی ندارند و باید در این زمینه کار جدی‌تری کرد. هدف غایی این جشنواره شناسایی و معرفی کتاب‌های مناسب به جامعه مخاطب است که مدارس باشند، اما به نظر من هنوز در حوزه شناساندن حاصل جشنواره به مخاطب نهایی آن، خلأ جدی داریم. در یک گام جلوتر باید بگویم که توزیع مناسبی در کشور در زمینه معرفی برگزیدگان جشنواره نداریم. مسئله دیگر هم دسترسی مدارس و دانش‌آموزان به منابع معرفی شده توسط جشنواره است که به نظر من باید در مورد آن تجدیدنظر اساسی داشته باشیم.

جناب فریدون، شما با سابقه طولانی حضور در نشر کشور، از ناشران باسابقه حاضر در این جشنواره هستید. با اظهار نظر دوستان چه قدر موافقید؟

جشنواره رشد کار خود را در سازمانی شروع کرد که وظیفه اصلی‌اش تولید و انتشار کتاب‌های درسی بود و چون کتاب‌های درسی دانش را در سطح توسعه می‌داد، کم‌کم مسئولان سازمان به این فکر افتادند که با این جشنواره دانش را از سطح به عمق منتقل کنند. جشنواره برای این کار تأسیس شد و به سراغ کتاب‌های غیردرسی و معرفی آن‌ها رفت.

هدف سازمان از این حرکت مقدس بود، اما تا الان خروجی مناسبی برای این جشنواره وجود نداشته است. دلیلش هم این است که کتاب‌های غیردرسی را که در راستای اهداف و موضوعات کتاب‌های درسی نوشته شده‌اند انتخاب و آن‌ها را به واحدهای آموزشی معرفی می‌کنند. در نهایت نیز به ناشران خط می‌دهند که چه کتابی را باید تولید کنند.

به نظر من سازمان در معرفی کتاب‌ها موفق نبوده است. به واقع کتاب‌ها را به صورت ناقص معرفی می‌کند و بستری برای رسیدن آن به مخاطب اصلی و هدف فراهم نمی‌آورد. نکته دیگر هم که تشویق و تهییج ناشران به تولید آثار مطلوب در این زمینه است، چندان

مورد توجه قرار نگرفته است. وقتی برگزیده شدن کتاب‌های ناشر در جشنواره برای او خروجی مشخصی نداشته باشد، دیگر برگزیده شدن در جشنواره برای او انگیزه خاصی ایجاد نمی‌کند. البته نسبت به ۱۰ سال قبل کمی وضعیت سامان یافته، اما متناسب با وضعیت موجود در بازار نشر اتفاقی رخ نداده است.

مدیر مسئول نشر قدیانی، نادر قدیانی

جناب قدیانی، شما در جایگاه رئیس اتحادیه ناشران و کتابفروشان تهران و از ناشران باسابقه ایران، چه کمبودها و نقاط قوتی در جشنواره می‌بینید؟

من قبل از هر حرفی می‌خواهم یادی کنم از مرحوم

علاقه‌مندان که یکی از دست‌اندرکاران این سازمان بود. حدود ۱۵ سال قبل، آقای **مسجدجامعی**، معاون فرهنگی وقت وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بود. او در پاسخ به اعتراض ناشران مبنی بر اینکه کتاب‌های ما به مدارس راهی پیدا نمی‌کند و در آموزش و پرورش توجهی به تولیدات ما ندارد، لطف کرد و در جلسه‌ای ناشران و نماینده سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی را که مرحوم علاقه‌مندان بود گرد آورد و خودش هم در جلسه حاضر شد تا درباره این موضوع صحبت کنیم. در آنجا صحبتی

کردم. بنده عرض کردم که آموزش و پرورش کتاب‌های درسی را با شمارگان بالای یک میلیون نسخه منتشر می‌کند. چرا در هر کتاب یک صفحه را به معرفی کتاب‌های مناسب برای مطالعه اختصاص نمی‌دهید؟ این پیشنهاد با استقبال مواجه شد و انجام گرفت. الان در پایان کتاب‌های درسی، به‌ویژه در کتاب‌های دوره ابتدایی، این صفحات را می‌توان دید. این

را گفتم تا به این نکته برسیم که اگر اثری از این طریق و در شمارگان یک میلیون و دویست هزار نسخه به خانواده‌ها معرفی شود، حتماً مورد استقبال قرار می‌گیرد. اما اگر کتاب هنوز فروش ندارد، مشکل از اینجا و کتاب‌های درسی و شکل معرفی نیست، باید مشکل را در جای دیگری جست.

مسئله امروز این است که صفحه معرفی کتاب در کتاب‌های درسی در سال‌های اخیر به‌روز نمی‌شود و در مواردی حتی تعداد کتاب‌های معرفی شده در حال کاسته شدن است. انتظار ما این بود که این صفحات زیادتر شوند.

در سال‌های اخیر، نقدی از سوی بعضی از ناشران به این اداره وارد شده و این‌جانب در جایگاه ریاست اتحادیه ناشران از آن اطلاع

محبی: من سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را برنامه‌های ایده‌آل می‌دانم و همه تلاش ما در نشر فاطمی این است که به این ایده‌آل نزدیک شویم

دارم، مبنی بر اینکه همکاران بازنشسته این اداره که براساس حق طبیعی‌شان به کار نشر وارد شده‌اند، دوباره در اینجا به کار گرفته شده‌اند و در جشنواره مسئولیت داشته‌اند. من موافقم که جشنواره در گام نخست که انتخاب کتاب‌های برتر کمک‌آموزشی تولید شده است، در شروع موفق بوده، اما در گام بعدی که اطلاع‌رسانی و معرفی آن‌ها به مردم است، بسیار ضعیف عمل کرده است. من بارها گفته‌ام که حداقل کاری که انتظار داریم، معرفی سایت این دفتر در ابعاد وسیع است به‌عنوان سامانه‌ای که همه کتاب‌های مناسب ناشران در حیطه آموزش در آن وجود دارد تا مردم بدانند با ورود به این سایت هرگونه منبع آموزشی در آن وجود دارد.

بحث دیگر درباره شکل و شیوه معرفی این کتاب‌ها به مخاطبان است که بدانند با مراجعه به این سایت می‌توانند تعریف درستی از کتاب‌های آموزشی به‌دست بیاورند. پیشنهاد من این است که آرم واحدی طراحی شود و به همه ناشران اجازه داده شود که روی کتاب‌های آموزشی خود که توسط این جشنواره تأیید شده‌اند، این آرم را نصب کنند تا مخاطبان بدانند که وقتی صحبت از کتاب‌های آموزشی می‌شود، آن‌ها با چه چیزی طرف هستند.

قدیانی: من سال‌هاست گفته‌ام که پشت جلد کتاب‌های درسی باید نوشته شود که به سایت سامان کتاب مراجعه کنید تا با بیش از هزاران عنوان کتاب آشنا شوید

فریدون: سند تحول به دنبال تعمیق محتوا و نظام آموزش فعلی است. سؤال من این است که آیا اصلاً تربیت خلاقانه در کتاب‌های درسی مورد توجه قرار گرفته است؟

به نظر من تربیت خلاقانه یک تربیت مستقیم و چشم در چشم است که بستری لازم دارد: اولی معلم است و بعد کتاب درسی. در سند تحول بنیادین هم صحبت از این دو عنصر برای ایجاد تربیت خلاقانه شده است و کتاب‌های کمک‌درسی هم به‌عنوان بستری برای توسعه خلاقیت دیده شده‌اند. به همین خاطر من معتقدم، از تمامی کتاب‌های کمک‌آموزشی می‌توان استفاده خلاقانه داشت. طبیعی است که ناشر در چنین وضعیتی تمام تلاش خود را به کار خواهد گرفت تا بتواند بستر مناسبی برای این چرخه باشد، اما تأکید دارم که در کنار این موضوع باید آن دو موضوع اصلی و محوری نیز درست و صحیح تربیت و ایجاد شده باشند.

قدیانی: خلاقیت برای من معنایی جز یک حرکت و یا ابتکار عمل تازه نیست. یادم هست اوایل انقلاب، ۳۰ جلد کتاب چاپ کرده بودم که مورد اقبال امور تربیتی آموزش و پرورش وقت قرار گرفته بود. روزی آقای رضا رهگذر که تا قبل از آن من هیچ ارتباطی با ایشان نداشتم، جز اینکه برخی از کتاب‌هایشان را می‌فروختم، از من خواست که به حوزه هنری بروم و در آنجا از برخی کتاب‌های ما، ایرادات ویرایشی و محتوایی گرفتند. اما این کتاب‌ها فروش خوبی داشتند و من به راحتی آن‌ها را می‌فروختم. پس از آن جلسه بود که من به فکر ایجاد شورای بررسی در انتشارات افتادم که جلسات شورای بررسی ما هنوز هم به صورت مستمر ادامه دارد و هر هفته برگزار می‌شود. شما امروز یک ناشر را پیدا کنید که جمله «زیر نظر شورای بررسی» در کتابش قید نشده باشد. در صورت مشاهده این جمله نتیجه می‌گیریم که از جمله مربوط به کتاب‌های ما استفاده کرده‌اند و این

■ موضوع دیگر نشست ما موضوع تربیت خلاقه دانش‌آموزان برای نیل به تربیت دانش‌آموزان کارآفرین است که در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز بر آن تأکید شده است. جشنواره رشد سعی دارد آثاری را که به این موضوع یاری می‌رسانند، معرفی و ارائه کند. لطفاً هر کدام از دوستان راهبرد مؤسسه خود را در زمینه نشر چنین آثاری مطرح کنند.

گهواره: ما بیشتر در حوزه دانشگاهی فعالیت داریم و کتاب‌هایمان به‌طور معمول برای سن دبیرستان به بالاست. اما شاخه‌ای از کار ما هم در زمینه علوم تربیتی است. یکی از دغدغه‌های خانواده‌ها در ایران این است که بچه‌هایشان حتماً به دانشگاه وارد شوند. ما با توجه به این زمینه دست به تولید کتاب‌هایی زده‌ایم که در آن گفته می‌شود، راه موفقیت تنها ورود به دانشگاه نیست و طی آن به خانواده‌ها آموزش داده می‌شود که تنها به این موضوع توجه نکنند. ما در این زمینه خیلی به دنبال فروش بالا نیستیم. هدف ما معرفی و بسترسازی است. البته حوزه اقتصادی هم مورد توجه ماست، اما بیشتر از آن به دغدغه خانواده‌ها در این زمینه توجه کرده‌ایم.

محمی: من سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را برنامه‌ای ایده‌آل می‌دانم و همه تلاش ما در نشر فاطمی این است که به این ایده‌آل نزدیک شویم. در سال‌های گذشته تمرکز ما بر تولید آثار

نوعی فرهنگ‌سازی است که می‌تواند به توسعه خلاقیت در انتشار اثر بینجامد.

دوست عزیزمان به موضوع گروه سنی دبیرستان به بالا اشاره کردند. من هم معتقدم که این گروه سنی خودش را از همه چیز مستغنی می‌داند و نیازی به آموزش در درون خودش حس نمی‌کند. این دوره، دوره‌ای است که همه خودشان را صاحب فکر و عملاً مستقل می‌دانند. به‌نظرم جشنواره رشد هم عملاً نمی‌خواهد به این حوزه وارد شود و کار جشنواره رشد با این گروه سنی ارتباط پیدا نمی‌کند که بگوییم انتشار این دست کتاب‌ها با وجود جشنواره رشد هنوز اقتصادی نیست. البته من منکر نظام نامناسب معرفی کتاب‌های برگزیده جشنواره نیستم. من سال‌هاست گفته‌ام که پشت جلد کتاب‌های درسی باید نوشته شود که به سایت سامان کتاب مراجعه کنید تا با بیش از هزاران عنوان کتاب آشنا شوید؛ آن هم کتاب‌هایی که خود جشنواره در صدد معرفی آن‌هاست و نمی‌دانم چرا این کار تا به امروز صورت نپذیرفته است.

■ **سؤال آخر درباره مشخصه‌های فعالیت استاندارد نشر در حیطه آموزشی است. به عبارت دیگر، لطفاً دوستان ناشر به شیوه صحیح بفرمایند که فعالیت استاندارد در این حوزه را به چه شکلی تعریف می‌کنند؟**

قدیانی: من اصرار دارم که از موضوع ناشر آموزشی باید تعریف درستی داشته باشیم.

■ **یعنی معتقدید تعریف درستی نشده است؟**

فریدون: بگذارید حرف قدیانی را این‌طور تکمیل کنم: وقتی این جشنواره شروع شد، اول از همه دنبال آن بود کتاب‌های کمک‌درسی دیده شوند. در فضای دهه‌های ۱۳۷۰ و ۱۳۸۰، کتاب کمک‌درسی معنای خوبی داشت. همان موقع پیشنهاد دادم که از این عنوان استفاده نشود و عنوان آموزشی به کار گرفته شود. دوستان پذیرفتند، اما به تدریج فهمیدند که معنای آموزشی هم وسیع است و بسیار عام. سرانجام نگاه‌ها اصلاح شد و اصلاح آموزشی تبدیل شد به کتاب‌های درسی و کمک‌درسی مرتبط با کتاب‌های درسی.

■ **خب با این حساب تکلیف کار استاندارد چیست؟**

قدیانی: من ۱۵ سال قبل از انقلاب هم کتاب‌فروش بودم. تعهد

من قبل از همه این جشنواره‌ها شکل گرفته است؛ از همان سال‌های نوجوانی که وارد این عرصه شدم. به‌همین دلیل وقتی اولین جشنواره برگزار شد، نزدیک به ۱۰۰ اثر از کتاب‌های من در زمره فهرست کتاب‌نامه رشد قرار گرفتند. البته در سال‌های فعالیت طرح سامان‌دهی، توانستیم کمی با استانداردهای آموزشی مرتبط با آن بیشتر هماهنگ شویم و در نتیجه آثارمان نیز بر مبنای استانداردهای شناخته شده اینجا شکل گرفتند. تاکنون در دومین، سومین، ششمین و هشتمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد به‌عنوان ناشر برگزیده جشنواره انتخاب شده‌ایم.

محبی: کار ما در واقع شناخت متعهدانه نیازهای آموزشی و تلفیق آن‌ها با محتوای آموزشی کتاب‌هایمان بوده است. فکر می‌کنم که این هدف و برنامه می‌تواند برای هر ناشر دیگری هم به‌عنوان یک استاندارد کار حرفه‌ای نشر محقق شود. ما در همه شاخه‌های فعالیت‌هایمان نیروهای متخصصی داریم که به ما کمک می‌کنند. در این سال‌ها، بیشترین ارتباط را با هیئت علمی دانشگاه‌ها داشته‌ایم و این تیم بوده که به ما کمک کرده است تا به استانداردهای مطلوب آموزشی در تألیفاتمان برسیم.

مدیر مؤسسه نشر آینو شهرزاد گهواره

گهواره: من به‌عنوان ناشر آموزشی هنوز متوجه نشده‌ام که در کشور ما دقیقاً به چه ناشری می‌گویند ناشر آموزشی. آیا ناشر آموزشی، ناشر کتاب‌های مرجع است یا کتاب‌های کمک‌آموزشی؟ کاش اتحادیه این طبقه‌بندی را انجام می‌داد چون هر چیزی

که نکته‌ای را یاد دهد، جنبه آموزشی دارد. الان کتاب آموزشی در جامعه ما یعنی کتاب کمک‌درسی و حل‌المسائل. در حوزه کتاب‌های دانشگاهی هم همین مشکل را داریم.

اما در موضوع استانداردسازی، هر ناشری برای خودش تعریفی از نشر دارد. همه ناشران نیازسنجی می‌کنند که چه اثری باید منتشر شود و به چه شیوه‌ای. به‌نظر من ناشران ما متوجه هستند که چه کتابی آموزشی است و باید به‌صورت استاندارد منتشر کنند، اما تکلیف آن‌هاست که روشن نیست و نمی‌دانند که در کجای کار ایستاده‌اند.

گزارش سومین نشست شورای سیاست‌گذاری سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی

صداوسیما منابعی را تبلیغ می‌کند که سازمان پژوهش تأیید کرده باشد

دبیرخانه سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی

(دبیر پیشین این شورا) که این بار با عنوان جدید خود، معاون پرورشی و فرهنگی وزارت آموزش و پرورش در جلسه شرکت می‌کرد و مهندس نظام‌الدین برزگری، رئیس سازمان ملی استاندارد کشور* دبیری جلسه نیز پس از انتصاب آقای کفاش به سمت جدید، بر دوش آقای محمد ناصری مدیرکل «دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی» قرار گرفته بود.

هماهنگ و مکمل هم باشیم

آقای محمدیان در ابتدای این نشست با اشاره به تصویب سند تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش گفت: «بحث تفکر و خلاقیت، هویت اسلامی و انقلابی و بالاخره سبک زندگی اسلامی، از کلیدواژه‌های مهم این سند است. تولیدات آموزشی بدون توجه به این سه عنصر مهم، از کیفیت کافی برخوردار نخواهند بود. تولیدات آموزشی حافظه‌محور، تفکر و خلاقیت

سومین نشست «شورای سیاست‌گذاری سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی» روز ۱۹ آذر ۱۳۹۲، به ریاست حجت‌الاسلام والمسلمین محی‌الدین بهرام محمدیان، معاون وزیر آموزش و پرورش و رئیس سازمان پژوهش برگزار شد. در این شورا تعدادی از معاونان و مدیران ارشد آموزش و پرورش و مدیرانی از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، سازمان ملی استاندارد ایران و مرکز رسانه‌های دیجیتال و نیز نمایندگان اتحادیه ناشران و تولیدکنندگان وسایل و تجهیزات آموزشی عضویت دارند. گزارش کوتاهی را از این نشست می‌خوانید.

سومین نشست شورای سیاست‌گذاری سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی، با خیر مقدم به اعضای جدید آغاز شد: دکتر مهرزاد حمیدی، معاون تربیت بدنی و سلامت، آقای محمد دیمه‌ور معاون آموزش ابتدایی وزارت آموزش و پرورش؛ آقای حمیدرضا کفاش

را از بین می‌برند. استفاده از نمادهای غیراسلامی و غیرایرانی و بی‌توجهی به آن‌ها، به عنصر دوم یعنی عنصر هویت‌ساز ما ضربه می‌زند. برخی تولیدات نیز سبک زندگی ایرانی و اسلامی را مخدوش می‌کنند. برای نمونه، کالایی تولید می‌شود که تصویرهای تبلیغاتی‌اش غیر از آن چیزی است که دستورالعمل‌های آموزشی و تربیتی ما می‌گوید و غیر از آن چیزی است که در سند مهندسی فرهنگی ابلاغ شده است. این آسیب‌زاست. خصوصاً در این زمینه مجموعه‌های دولتی که همه باید تکمیل‌کننده هم باشند، نباید مغایر هم عمل کنند».

آمادگی برای تشکیل کمیته اجرایی

گفت‌وگو درباره کمیته برنامه‌ریزی و اجرایی سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی، بخش دیگری از وقت این نشست را به خود اختصاص داد. ابتدا آقای محمدیان درباره اصلاح آیین‌نامه تشکیل کمیته برنامه‌ریزی و اجرایی سامان‌دهی سخن گفت و اطمینان داد، نکاتی که اعضا، به‌خصوص نمایندگان محترم وزارت ارشاد و سازمان ملی استاندارد درباره تداخلات احتمالی مسئولیت‌ها با سایر دستگاه‌ها گوشزد کرده‌اند، اصلاح شده است.

کمیته برنامه‌ریزی و اجرایی سامان‌دهی در واقع بازوی اجرایی شورای سیاست‌گذاری است و سیاست‌های مصوب این شورا را با کارگروه‌های تخصصی که در آن پیش‌بینی شده است، عملیاتی می‌کند. این کمیته که باید هر دو ماه یک بار تشکیل جلسه بدهد، می‌تواند به کار سامان‌دهی سرعت ببخشد و مسائل و مشکلات را پیگیری کند. یادآوری این نکات کوچک از سوی رئیس و دبیر شورا از آن رو بود که اگر هنوز پیشنهادی درباره فعالیت این کمیته وجود دارد، ارائه شود.

پیشنهاد جدید افزودن یکی از مدیران کل معاونت تربیت‌بدنی و سلامت به‌عنوان عضو به این کمیته بود که تصویب شد.

صداوسیما و تبلیغات منابع آموزشی

موضوع داغ تبلیغات منابع آموزشی از صداوسیما، بخش معتناهیی از وقت این نشست را پر کرد. گفت‌وگو از این ضرورت آغاز شد که

باید پخش آگهی‌های مربوط به منابع آموزشی ضوابط دقیق‌تری داشته باشد؛ همان‌طور که مثلاً پخش آگهی‌های بهداشتی و مواد غذایی بدون مجوزهای لازم صورت نمی‌گیرد.

آقای عباس مهدوی‌مهر، مدیر کل محترم بازرگانی صداوسیما، ضمن تأیید این گفته افزود: «ما اکنون هم برای تبلیغ ضوابطی داریم و همه چیز باید مسیر خودش را طی کند. ناشران کتاب‌های آموزشی هم، برای انجام تبلیغ، علاوه بر ارائه مجوز وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، باید از آموزش و پرورش نیز تأییدیه بیاورند».

این سخن موجب شد، نمایندگان آموزش و پرورش در این شورا، پرسشی را که در ذهنشان شکل گرفته بود، بر زبان آورند و آن را آشکار سازند: «اگر چنین است، چه کسی و کدام نهادی دارد این مجوزها را علی‌رغم گذشت دو سال از تصویب مصوبه ۸۲۸ توسط شورای عالی آموزش و پرورش که به امضای رئیس‌جمهور وقت نیز رسیده است، صادر می‌کند؟!»

پاسخ دقیق و روشن به این پرسش، احتمالاً با اسنادی روشن خواهد شد که در نشست بعدی این شورا از سوی نماینده صداوسیما ارائه خواهد شد. با این حال این ابهام مانع از آن نشد که وی از طرف صداوسیما قول بدهد، همان‌گونه که مصوبه ۸۲۸ تعیین کرده

است و همان‌گونه که شورای سیاست‌گذاری تصویب می‌کند، از این پس پخش چنین تبلیغاتی فقط با هماهنگی سازمان پژوهش صورت خواهد گرفت. او حتی گفت سازمان متبوعش این آمادگی را دارد که کتاب‌های برتر جشنواره را به عموم مردم معرفی کند. به‌نظر می‌رسد همان‌گونه که آقای محمدیان در انتهای نشست گفت، پیشنهاد راهگشای آقای مهدوی‌مهر قدم بزرگی است. انتظار می‌رود نشست بعدی این شورا تا پایان سال جاری (۱۳۹۲) برگزار شود.

* هنگام تنظیم این گزارش با خبر شدیم که ایشان، از ابتدای دی‌ماه گذشته، جای خود را به سرکار خانم مهندس نیره پیروزبخت سپرده‌اند.

بحث تفکر و خلاقیت، هویت اسلامی و انقلابی و بالآخره سبک زندگی اسلامی، از کلیدواژه‌های مهم سند «تحول بنیادین» است. تولیدات آموزشی بدون توجه به این سه عنصر مهم، از کیفیت کافی برخوردار نخواهند بود. تولیدات آموزشی حافظه‌محور، تفکر و خلاقیت را از بین می‌برند

روح‌اله خلیلی بروجنی:

بخش خصوصی را قانع کردیم بسته آموزشی تولید کند

گفت‌وگو با پدیدآورندگان: سمانه آزاد و سمانه دلپاک

ما را هم رشد دهد. به معنایی آموزش باید مسئولیت‌پذیری، احترام به دیدگاه‌های مختلف و... را بیاموزد. این‌ها در ساخت یک جامعه خوب که ریشه در آموزش درست دارد، خودش را نشان می‌دهد. وقتی ما چنین انتظاراتی از آموزش داریم، این انتظارات در دانش آموز به تدریج خردی ایجاد می‌کند که او را برای زندگی بهتر در آینده رهنمون می‌شود:

خرد برتر از هر چه ایزد بداد

خرد رهنمای و خرد رهگشای

خرد دست گیرد به هر دو سرای

آموزش براساس انتظارات ذکر شده در آخر منجر به این می‌شود که من آدمی را که خرد کافی برای زندگی دارد، وارد جامعه می‌کنم. وقتی چنین انتظاراتی از آموزش داری، باید ببینی آموزش با چه مؤلفه‌هایی درگیر است. ما برای آموزش برنامه درسی ملی تعریف کرده‌ایم که خود مجموعه‌ای از مواد آموزشی است که امروزه به آن «بسته آموزشی» می‌گویند.

■ **با توجه به اینکه تولید بسته‌های آموزشی اقدامی جدید در آموزش کشور است، به عنوان مؤلف، تولید آن را چگونه ارزیابی می‌کنید؟**

□ این کتاب یک بسته آموزشی بود که برای اولین بار و شاید آخرین بار تولید شد و نشر «گل واژه» روی آن سرمایه‌گذاری کرده است. انتظار می‌رفت حسب دغدغه‌ای که مدیران در سازمان پژوهش روی بسته‌های آموزشی داشتند، در حمایت از بخش خصوصی وارد عمل شوند. این اولین بار بود که تولید بسته آموزشی اتفاق افتاد و آخرین بار. برای اینکه تولید بسته‌های آموزشی استاندارد و با کیفیت بالا هزینه زیادی برای ناشران خصوصی دارد و وقتی ناشر خصوصی به این کار وارد می‌شود و تولید مناسبی دارد، باید دستش را فشرده و زمینه را برای ناشران دیگر که می‌خواهند وارد این حوزه شوند، فراهم کرد. تمام تلاش من این بود که وقتی محصول در اختیار دانش آموز قرار می‌گیرد، مثل یک اثر دوست‌داشتنی باشد. رنگ‌بندی، هارمونی

اشاره

روح‌اله خلیلی بروجنی، در سال ۱۳۵۰ در بروجن به دنیا آمد. وی از سال ۱۳۷۶ وارد «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» شد و عمده فعالیت‌هایش در طول ۱۶ سال گذشته پیرامون فیزیک و آموزش فیزیک، و تألیف کتاب‌های درسی و آموزش معلمان بوده است. کتاب او با عنوان «بسته آموزشی فیزیک ۱ و آزمایشگاه» نامزد دریافت جایزه این دوره از جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد بوده است. به همین بهانه با روح‌اله خلیلی بروجنی درباره تجربه‌هایش در تألیف بسته‌های آموزشی و استانداردهای تولید بسته‌های آموزشی به گفت‌وگو نشستیم.

■ **شما در بسته آموزشی فیزیک ۱ از چه منابع و اسنادی برای تعیین چارچوب کتاب استفاده کردید؟**

□ در بسته آموزشی فیزیک ۱ و آزمایشگاه، چون نمی‌خواستیم برنامه فعلی را تغییر بدهیم، اصل را بر برنامه سازمان پژوهش گذاشتیم؛ برنامه‌ای که امروز به عنوان برنامه درسی فیزیک پذیرفته شده است. برنامه درسی را براساس استانداردهای امروز تألیف در نظر گرفتیم و کتاب معلم، کتاب دانش‌آموز و کتاب همراه را به صورت یک بسته آموزشی درآوردیم که به هم تنیده شده‌اند و باید هم‌گام و همراه با هم جلو بروند.

■ **چه استانداردهایی برای تولید کتاب‌های کمک درسی و کمک آموزشی باید مدنظر مؤلفان قرار بگیرد تا بتواند به تولید کتاب مناسب بینجامد؟**

□ باید ببینیم از آموزش چه انتظاری داریم. آموزش اساساً فرایندی است که باید به یادگیری بینجامد تا در مرحله بعد بتوان آن را به کار گرفت. در همین مرحله ما نسبت به یادگرفتنی‌ها محدود می‌شویم، چون چیزهایی را باید یاد بگیریم که بتوانیم به کارشان بگیریم. وجه دیگر «توانایی» است که آموزش باید بتواند زندگی فردی را ارتقا بدهد. وجه مهم‌تر آموزش این است که زندگی جمعی

صفحات، در فصل‌ها و شروع فصل‌ها، جملاتی که برای ارتباط با مخاطب به کار گرفته می‌شوند ما توانستیم بخش خصوصی را قانع کنیم که روی بسته آموزشی سرمایه‌گذاری کند.

■ از نظر شما کتاب خوب و مناسب چه کتابی است؟
□ جواب سؤال شما چند وجه دارد. یک وجه این است که اساساً باید هدف ما خیر و صلاح دانش‌آموز باشد. خیر و صلاح دانش‌آموز

در اجرای درست برنامه‌های درسی است. باید به برنامه درسی پای‌بند بود. اینکه هر مطلبی را به هر صورتی و تا جایی که خودم می‌خواهم ادامه دهم، به دانش‌آموز آسیب می‌زند. دانش‌آموز نباید اعتمادش به برنامه درسی از بین برود. باید به کتاب‌ها عمق بخشید نه اینکه کتاب را سطح‌افزایی کرد. باید فعالیت‌محوری را توسعه دهد و پرسش‌هایی از زوایای مختلف برای اندیشیدن بیشتر دانش‌آموزان فراهم آورد.

گفت‌وگو با ترانه امضائی امیرخیز، نویسنده نامزد دریافت جایزه دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد

گذار عکاسی به دنیای دیجیتال

اشاره

عکاسی یکی از هنرهایی است که طی چند سال اخیر به شدت تحت تأثیر تغییرات فناوری قرار گرفته است، به طوری که شاید نسل جدید کمتر با عکاسی آنالوگ آشنایی داشته باشد. به همین دلیل، آشنایی با عکاسی دیجیتال را می‌توان نیاز روز همه کسانی دانست که با عکاسی سر و کار دارند؛ به ویژه هنرجویان رشته عکاسی. **ترانه امضائی امیرخیز**، نویسنده کتاب «گذار عکاسی به دنیای دیجیتال»، رفع نیازهای هنرجویان رشته عکاسی در حوزه عکاسی دیجیتال را یکی از مهم‌ترین اهدافش برای نگارش این کتاب می‌داند. ترانه امضائی که خود هنرآموز و مدرس دانشگاه هم هست، متولد سال ۱۳۵۴ است و تحصیلاتش را در رشته‌های عکاسی و پژوهش هنر گذرانده است. او در این کتاب به مباحثی مانند جایگاه دوربین‌های دیجیتال، ساختمان اصلی دوربین‌های دیجیتال، وسایل تنظیم‌کننده در دوربین، مقایسه دوربین دیجیتال و آنالوگ، انواع دوربین‌های دیجیتال و چاپ پرداخته است. امضائی در این کتاب سعی کرده است زبان ساده‌ای را به کار گیرد تا برای مخاطبان و به ویژه هنرجویان قابل فهم باشد. این کتاب را «انتشارات ناقوس» منتشر کرده است.

■ خانم امضائی! هدفتان از نگارش کتاب گذار عکاسی به دنیای دیجیتال چه بوده؟

□ دلیل اصلی‌ام در نوشتن این اثر، کمک به دانش‌آموزان و هنرجویان هنرستان‌ها در رشته عکاسی بود. ما در مدرسه آموزش

عکاسی دیجیتال را به دانش‌آموزان آغاز کردیم، اما کتابی که بتواند در این زمینه کمک کند، وجود نداشت. بیشتر کتاب‌ها به نرم‌افزارهای ویرایش عکس توجه داشتند تا به آموزش عکاسی با دوربین‌های دیجیتال. با توجه به این خلأ تصمیم گرفتم، براساس دانسته‌های خودم و گردآوری مطالبی از منابع معتبر دیگر، کتابی درباره عکاسی دیجیتال بنویسم. مخاطب اصلی کتاب هم هنرجویان رشته عکاسی بودند که می‌باید با عکاسی دیجیتال آشنا می‌شدند. علاوه بر این، هر فردی هم که با مبانی عکاسی آشنایی دارد و می‌خواهد وارد قلمرو عکاسی دیجیتال شود، می‌تواند از این اثر استفاده کند.

■ در این اثر آیا به عکاسی آنالوگ هم پرداخته‌اید یا تنها عکاسی دیجیتال را مدنظر قرار داده‌اید؟

□ اشاره ما به عکاسی آنالوگ زمانی است که آن را با عکاسی دیجیتال مقایسه می‌کنیم. در بقیه قسمت‌های کتاب تمرکز بر عکاسی دیجیتال است. همچنین، در بخشی به تفاوت‌ها و وجوه مشترک عکاسی دیجیتال و آنالوگ پرداخته‌ایم. اما در بقیه بخش‌های کتاب به دوربین‌های دیجیتال، وسایل تنظیم‌کننده در دوربین، کیفیت و انواع دوربین‌های دیجیتال، چاپ عکس‌های این نوع دوربین و نیز چاپگرها توجه کرده‌ایم.

■ با وجود اینکه سال‌هاست که عکاسی در هنرستان‌ها و دانشگاه‌های ما تدریس می‌شود، اما کتاب‌های تألیفی کمی در

■ با توجه به اینکه مخاطب اصلی کتاب شما دانش‌آموزان و هنرجویان هستند، در نگارش کتاب به چه نکاتی توجه داشته‌اید؟

□ به این نکته توجه داشتیم که تا حد امکان ساده بنویسیم و اصطلاحات خارجی را تا جایی که بشود، ترجمه کنیم. چون مخاطبان دانش‌آموزان بودند و ممکن بود حفظ کردن اصطلاحات برای آن‌ها سخت باشد. البته از آنجا که در محیط کار و دانشگاه معمولاً همان اصطلاحات خارجی استفاده می‌شود، کلمه و اصطلاح اصلی را هم قید کردم تا برای مخاطبان در محیط کار و دانشگاه غریبه نباشد.

■ فکر می‌کنید جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد چه تأثیری در موفقیت اثر شما خواهد داشت؟

□ حتماً می‌تواند تأثیرگذار باشد. متأسفانه در ایران ناشران بی‌سرپرست‌اند و کتاب‌های خوب معمولاً تشویق نمی‌شوند. این به هنر ناشر وابستگی دارد که تا چه حدی بتواند اثر را معرفی کند.

زمینه عکاسی دیجیتال وجود دارد. با توجه به اینکه خودتان هم متوجه این خلأ شده بودید، آن را ناشی از چه می‌دانید؟

□ بیشتر استادان قدیمی کار خود را به‌صورت تجربی ادامه داده‌اند. ما حتی الان در ایران تدریس عکاسی در دوره دکترا نداریم. شاید به دلیل اینکه تحصیل کرده عکاسی کم داریم. مؤلف در این زمینه هم کم است. البته چند سالی است که این روند تغییر کرده و مؤلفان و مترجمان بیشتری به این حوزه روی آورده‌اند.

■ اگر بخواهید دوباره این کتاب را بنویسید، چه چیزی را در آن تغییر می‌دهید؟

□ در دنیای دیجیتال هر لحظه شاهد تغییر جدید هستیم. با توجه به اینکه برخی مباحث هنگام نگارش کتاب مطرح نبودند، باید به آن اضافه شوند. مثلاً باید بخشی را با عنوان «سنسورها» به کتاب اضافه و آن را بازنویسی کنم.

رسول معرک‌نژاد:

خانواده کتابی برای کودک تهیه می‌کند که خودش دوست دارد

اشاره

رسول معرک‌نژاد، هنرمند معاصر، در سال ۱۳۴۷ در شهر اصفهان متولد شده است. وی فارغ‌التحصیل دوره کارشناسی ارشد با موضوع پایان‌نامه «بیان تصویری اسطوره در نقاشی امروز ایران» است. از فعالیت‌هایش می‌توان از نقاشی، ویدیوآرت و شعر نام برد. از آثار تألیفی معرک‌نژاد می‌توان به مجموعه شعر «دست در موهای آینه» (۱۳۸۳) و کتاب «زیبایی‌شناسی نقاشی کودکان» (۱۳۹۰) که توسط «نشر نوشته» به چاپ رسیده است، اشاره کرد. لازم به ذکر است که کتاب زیبایی‌شناسی نقاشی کودکان به‌عنوان نامزد دریافت جایزه از دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد معرفی شده است.

■ درباره کتاب زیبایی‌شناسی نقاشی کودکان و هدف از تألیف چنین اثری برایمان بگویید.

□ کتاب زیبایی‌شناسی نقاشی کودکان (روند تکامل تصویری

نقاشی کودک) حاصل ۲۰ سال تجربه و فعالیت من است. من یک دوره ۱۰ ساله آموزش هنر به دانش‌آموزان را داشتم و در دوره دوم، تجربه‌های آموزشی‌ام را به مربیان انتقال دادم. دلیلی که تصمیم گرفتم کتابی با این محتوی تولید کنم، این بود که جای آن را در جامعه نشر خالی می‌دیدم. کتاب‌های روان‌شناسی نقاشی کودکان زیاد بود، اما کتابی که به زیبایی‌شناسی نقاشی کودکان بپردازد نه، از مقایسه نقاشی کودکان ارمنه با کودکان مسلمان در منطقه انتخابی «جلفای» اصفهان، من متوجه تفاوت‌های بسیاری در تصویرها و نمادهای کودکان شدم. در نقاشی‌های ارمنه، کودکان دو کوه می‌کشیدند (آرارات)؛ فرم آدم‌ها در نقاشی‌های آن‌ها کشیده بود. پوشش و لباس زنان آن‌ها هم از پوشش زنان ارمنه در ۲۰۰۰ سال پیش تأثیر گرفته بود. در صورتی که کودکان مسلمان بالای صفحه را سراسر کوه می‌کشیدند و فرم آدم‌ها و پوشش لباس آن‌ها متأثر از فرهنگشان بود.

نقاشی در کودکان مانند روند به حرف افتادن یا راه افتادن یک کودک، روندی ساختاری دارد. در ضمیر ناخودآگاه کودکان در هر دوره مشخصات خاصی وجود دارد. من در چهار دوره این ویژگی‌ها را بررسی کردم که می‌توان با توجه به آن‌ها مشکلات رشد ذهنی کودکان را کشف و بررسی کرد. برای مثال، در سن یک سال و نیم تا سه سالگی، نقاشی کودک روند خاصی دارد که اگر طبق این تعریف کودک روندی تندتر داشته باشد، دال بر ضریب هوشی بالاتر است که مهم است مربی و اولیای کودک بدانند و رفتار مناسبی را با او در پیش بگیرند. من از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۱ مشغول جمع‌آوری این کتاب بودم. کارهایی را که به صورت پراکنده انجام شده بود، به صورت یکپارچه در این کتاب آورده‌ام و بخشی را هم خودم اضافه کرده‌ام.

■ آیا جشنواره رشد را یک راهکار تشویقی خوب در جهت جلب مشارکت ناشران و تولید کتاب‌های استاندارد می‌دانید؟
□ من فکر می‌کنم این راهکار خوبی برای تولید و شناسایی کتاب‌های خوب باشد. اما شناخت این مجموعه و عملکرد آن بر همه روشن نیست. فعالیت‌های شما و دسترسی به محصولات شما میسر نیست.

■ به‌عنوان یک مؤلف برای ما بگویید که یک کتاب خوب و مناسب آموزشی باید چه خصوصیتی داشته باشد؟

□ کتاب مناسب کتابی است که بتواند حس کنجکاوی بچه‌ها را برانگیخته کند. نباید روند آن به‌گونه‌ای باشد که کوهی از اطلاعات را به بچه‌ها بدهد و در پایان کتاب طرح سؤال کند. باید طوری محتوی‌سازی شود که مخاطب به‌دنبال موضوع برود و مطالب را پیدا کند. مطالب کاربردی باشند و خلاقیت را افزایش دهند.

جای کتاب‌های آموزشی والدین خالی است. خانواده‌های ما به‌علت عدم آگاهی، در ترویج آموزش‌های غلط پیش‌گام هستند. باید کتاب‌های آموزشی ویژه والدین و دانش‌آموز را ترویج داد. خانواده‌ها کتاب‌هایی برای کودکان تهیه می‌کنند که خودشان دوست دارند. کتاب‌هایی که مناسب شرایط سنی و روحی کودک نیست. کتاب‌های مدارس پیش‌دبستانی صفحه‌به‌صفحه رنگ‌آمیزی دارد. رنگ‌آمیزی تصویرهای آماده و الگوها، باعث کاهش خلاقیت، کاهش اعتمادبه‌نفس و عدم عرضه توانمندی‌های فرد در جمع می‌شود. که باید کتاب‌های آموزشی برای والدین و فرزندان همگام باشند. وقتی شناخت باشد رشد فکری هست و والد از کودک نمی‌خواهد که کل صفحه را رنگ کند.

همایون ابراهیمی:

فرا تر از استانداردهای مهارتی

اشاره

همایون ابراهیمی در سال ۱۳۴۹ در تهران متولد شده است. او تاکنون بیش از ۲۰ جلد کتاب در زمینه‌های عکاسی و تصویربرداری تلویزیونی و ویدیویی به بازار نشر عرضه داشته است. در این گفت‌وگو وی درباره کتاب «مبانی تدوین ۱» که نامزد انتخاب در دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد شده است، نقش جشنواره رشد در تولید کتاب‌های مناسب و استاندارد، و ملاک‌ها و شرایط لازم برای کتاب استاندارد می‌گوید.

□ من تا امروز از طریق ارتباط با معلمان، استادان و دانش‌آموزان و شنیدن نیازهای آن‌ها، و در ادامه، تحقیق و پژوهش درباره آن، چارچوب کتاب‌هایم را تعیین می‌کنم. دسته‌های سار در آسمان همه هم‌جهت و هم‌سو حرکت می‌کنند و مردم ما هم مثل دسته سار می‌مانند. تغییر جهت آن‌ها براساس تغییر فناوری است. مردم در عصر دیجیتال آموزه‌های دیجیتالی می‌خواهند و استانداردهای درسی آن‌ها وجود ندارد. در شاخه «ویژوال افکت» همه دنیا در حال دویدن‌اند، اما تنها کاری که ما کردیم، فروش نرم‌افزار ویژوال افکت بود نه وارد کردن فناوری آن.

کتابی استاندارد است که مطالب آن فراتر از استانداردهای مهارتی

■ به‌عنوان مؤلف، کتاب‌هایتان را با چه اصول و پایه‌ای تهیه می‌کنید؟ کتاب استاندارد چه ویژگی‌هایی دارد؟

باشد. مثل مدرسی که درس داده، نیاز و خلأ دانش‌آموز را درک کرده است و در راستای تکامل آموزش‌های پایه، مطالبی را در قالب کتاب کمک‌درسی و کمک‌آموزشی ارائه می‌دهد.

■ آیا جشنواره‌رشد توانسته است در راستای جلب مشارکت ناشران در تولید کتاب استاندارد مؤثر واقع شود؟

□ این دومین دوره‌ای است که کتاب من نامزد انتخاب در جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد می‌شود. دوره پیش کتاب «اصول و فنون تصویربرداری ویدیویی» را داشتیم. من فکر می‌کنم جشنواره رشد برای آن دسته از مؤلفان و ناشران آموزشی که اهداف تجاری ندارند، نمی‌تواند سود چندانی داشته باشد. اگر می‌توانست برای مؤلفان کتاب استاندارد امتیاز دریافت مجوز نشر را آسان کند راهکار تشویقی خوبی بود. مشکلات چاپ و نشر دست و پای مؤلفان را می‌بندد. متأسفانه آنکه خوب می‌نویسد شرایط چاپ ندارد و آنکه کتاب را یک کالای تجاری می‌بیند، بهترین شرایط را دارد. من ده‌ها کتاب چاپ نشده دارم. ما در کشور چه قدر دانش‌آموز داریم؟! چه تعداد از این‌ها محقق و معلم می‌شوند؟ انگشت‌شمارند کسانی که از این جمعیت به تحقیق و آموزش رو بیاورند. علاوه بر این، در بعضی علوم پایه، کتاب‌ها پیر شده‌اند و آن قدر تنوع زیاد است که باید بد و خوب آن‌ها را تخمین زد. اما ما در حوزه هنر کتاب نداریم، چه برسد به اینکه آن‌ها را در وزنه کارشناسی قرار دهیم. ما حتی نیروی متخصص برای کارشناسی کتاب‌های هنر هم کم داریم. استانداردنویسی در هنر، معیارهای محک و سنجش مرکزی ندارد.

■ چه اقدامی غیر از آنچه ما در راستای تشویق مؤلفان و

ناشران در تولید کتاب مناسب انجام داده‌ایم، توصیه می‌کنید؟ □ من فکر می‌کنم شما نتوانسته‌اید آن‌طور که باید فعالیت‌ها را آشکار کنید، علت آن هم ضعیف عمل کردن روابط عمومی و اطلاع‌رسانی بوده است. قبل‌تر «سازمان فنی‌وحرفه‌ای» اسناد و استانداردها را تنها در صورت مراجعه در اختیار مؤلفان قرار می‌داد، اما امروزه خیلی راحت از طریق وبگاه آن‌ها قابل دسترسی است. این امکان خیلی به وضعیت نشر کتاب‌های کمک‌درسی و کمک‌آموزشی هنر کمک کرد.

■ در معرفی کتاب «مبانی تدوین ۱» که از جمله کتاب‌های نامزد انتخاب در این دوره از جشنواره کتاب‌های رشد است، اگر مطلبی دارید بگویید.

□ کتاب «مبانی تدوین ۱» در واقع مبانی تدوین برگرفته از علم کارگردانی است. تدوین آخرین مرحله از تولید فیلم است که پس از آن فیلم شکل نهایی خود را پیدا می‌کند. گزینش نماها، اندازه آن‌ها، ردیف کردن نماها، صحنه‌ها و سکانس‌ها پشت سرهم، مخلوط کردن تمام صداها و تعیین میزان بلندی آن‌ها، و آمیختن و هم‌گام کردن صدا با تصویر مجموعه کارهای تدوینگر است. در این کتاب توانایی شناخت تدوین و سینمای صامت، توانایی شناخت مراحل فیلم‌سازی در سینما و سناریونویسی، توانایی تدوین تلویزیونی و تدوین صدا، توانایی دکوپاژ و برش، به‌کارگیری و تبدیل انواع فرمت‌های ویدیویی، به‌کارگیری گرافیک در تولید برنامه، به‌کارگیری افه‌های تصویری، و شناخت حرکات دوربین و نقش آن در تداوم نماها به‌صورت مفصل آمده است که می‌تواند مورد استفاده علاقه‌مندان این فن قرار بگیرد.

گفت‌وگو با طاهره رستگار، مترجم اثر نامزد جشنواره

ارزشیابی توصیفی نیازمند تبیین بیشتر

اشاره

مدتی است که ارزشیابی توصیفی به یکی از دغدغه‌های دست‌اندرکاران آموزش و پرورش، معلمان و همچنین خانواده‌ها

تبدیل شده است. در این مدت در مورد اهمیت این نوع ارزشیابی و اثرات آن سخن بسیار گفته شده است اما شاید آنچه باید بیشتر به آن پرداخت، نوع انجام آن است. چه‌طور باید ارزشیابی

توصیفی را در کلاس درس پیاده کرد که بهترین نحو انجام آن باشد؟

طاهره رستگار، مترجم کتاب «ارزشیابی توصیفی یعنی بازخورد مؤثر»، معتقد است این کتاب با مثال‌های متعدد به ویژگی‌های بازخورد مناسب معلم به دانش‌آموز می‌پردازد و از این‌رو می‌تواند به معلمان در نحوه درست پیاده کردن ارزشیابی توصیفی کمک کند. رستگار متولد سال ۱۳۲۹ در شیراز است. او کارشناس ارشد رشته‌های مهندسی شیمی و نیز مهندسی مکانیک است و به مدت ۱۷ سال عضو هیئت علمی «دانشگاه علم و صنعت» بوده است. او از سال ۱۳۶۸ در تألیف و برنامه‌ریزی کتاب‌های علوم تجربی با سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی همکاری داشته است. بیشتر آثار رستگار چه در حوزه تألیف و چه در حوزه ترجمه، در ارتباط با مقوله آموزش و به‌صورت بین‌رشته‌ای بوده‌اند. «ارزشیابی توصیفی یعنی بازخورد مؤثر»، اثر سوزان بروکهارت که خود از متخصصان فن ارزشیابی است نیز از این دست است. در اینجا گفت‌وگوی ما با مترجم این اثر نامزد در دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد را می‌خوانید.

■ خانم رستگار! چه نیازی حس کردید که دست به ترجمه اثری درباره ارزشیابی توصیفی زدید؟

می‌دانید که چندین سال است مقوله ارزشیابی توصیفی رسماً وارد نظام آموزشی ما به‌خصوص در دوره دبستان شده است. ارزشیابی توصیفی رویکردی است که مطالعات پژوهشی بسیاری در تأیید آن در مراکز تحقیقاتی - آموزشی کشورهای پیشرفته صورت گرفته است. من به دلیل فرصت‌های متعددی که در بازدید از کلاس‌ها و گفت‌وگو با معلمان داشته‌ام، کاملاً احساس می‌کردم که این مقوله برای معلمان و حتی کارشناسان جا نیفتاده است. واژه‌های پیشنهادی «خیلی خوب» یا «نیازمند تلاش»، چیزی بیشتر از همان نمره‌های معمول نظام قبل به دانش‌آموزان و والدین آنان نمی‌دهد. به این دلیل به فکر تألیف کتابی در این مقوله بودم. بین کتاب‌هایی که جست‌وجو می‌کردم، به کتاب «How to give effective feedback to student» برخوردیم و از آنجا که آن را پاسخ‌گوی نیازی که احساس می‌کردم دیدم، دست به ترجمه‌اش زدم.

■ مخاطبان کتاب چه کسانی هستند؟

مخاطبان کتاب همه معلمان در هر دوره آموزشی هستند.

احساس من این است که مطالعه این کتاب برای استادان در حوزه آموزش عالی هم پیام‌های آموزشی بسیاری دارد. کتاب با مثال‌های متعدد به ویژگی‌های بازخورد مناسب معلم به دانش‌آموز می‌پردازد. از قول معلمانی که این کتاب را مطالعه کرده‌اند، می‌توانم بگویم آن را مفید و آموزنده ارزیابی کرده‌اند.

■ با توجه به ترجمه‌ای بودن این اثر، آیا می‌تواند نیازهای مخاطبان ما را برطرف کند؟

کتاب اصول کلی را با مثال‌هایی همراه کرده است که آن اصول در هر جایی قابل استفاده و پیاده کردن هستند. بدیهی است ممکن است مواردی اندک از مثال‌ها را بتوانیم بومی کنیم، ولی برای مثال، وقتی به اهمیت ادبیات بازخورد کلامی معلم با دانش‌آموز یا به ویژگی‌های یک بازخورد مناسب می‌پردازد، در همه‌جا کاربرد دارد.

■ به نظر شما کتاب خوب و مناسب کمک‌آموزشی چه تأثیری در یادگیری دارد؟

بدیهی است یک رکن مهم آموزش و حتماً مهم‌ترین آن‌ها معلم است که هم علاقه‌مند به یادگیری است و هم نیازمند به‌روز شدن. به این دلیل مطمئن هستم که کتاب‌های کمک‌آموزشی مناسب می‌توانند نقش آموزش‌های مستمر ضمن خدمت را داشته باشند، به شرط آنکه معلمان فرصت استفاده از این کتاب‌ها را پیدا کنند. متأسفانه شمارگان کتاب‌های آموزشی در حوزه تعلیم و تربیت برای معلمان (علی‌رغم علاقه و احساس نیاز) نشان از عدم استقبال معلمان از این‌گونه کتاب‌ها دارد. کمبود فرصت معلمان برای مطالعه و به‌روز شدن، معضلی است که باید آسیب‌شناسی شود.

■ خانم رستگار! به‌عنوان کسی که خود از دست‌اندرکاران حوزه تعلیم و تربیت است، فکر می‌کنید جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد تأثیری در تشویق مؤلفان، مترجمان و ناشران برای تولید آثار استاندارد دارد؟

بدیهی است که اثر دارد و گام مؤثری است، ولی آثار استاندارد باید به شیوه‌های متفاوتی حمایت شوند تا به‌دست مخاطبان برسند. از دید من فقط عشق و علاقه باعث می‌شود که کتاب‌هایی در حوزه تعلیم و تربیت ترجمه یا تألیف شوند و شمارگان اندک، مترجمان و مؤلفان این حوزه را ناامید نکند.

آرزو نیراحمدی:

کودکان درک عمیقی از پیرامون خود دارند

اشاره

مجموعه ۹ جلدی «کودکان فیلسوف» اثر اسکار برنی فیه، مجموعه‌ای است برای نوآوری در رویارویی با سؤال‌های مهمی که کودکان درباره خود، زندگی و جهان هستی از خودشان می‌پرسند. آرزو نیراحمدی، مترجم کودکان فیلسوف که اثرش در گروه تفکر، پژوهش و سبک زندگی دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد به‌عنوان نامزد دریافت جایزه انتخاب شده، معتقد است که کودکان درک عمیقی از پیرامون خود دارند و باید به سؤالات آن‌ها درباره جهان هستی، زندگی و مرگ پاسخ قانع کننده داد. نیراحمدی که پیش از این هم آثاری را منتشر کرده، متولد سال ۱۳۴۶ است و تحصیلات را خود در دوره دکتری ترجمه‌شناسی در فرانسه گذرانده است. او که اکنون مشغول نگارش دایره‌المعارفی برای بزرگسالان است، نه تنها کودکان بلکه بزرگسالان و والدین را هم مخاطب این مجموعه می‌داند. در ادامه گفت‌وگوی ما با وی را می‌خوانید.

■ چه طور شد که ترجمه این مجموعه را آغاز کردید؟

این مجموعه توسط مسئول «انتشارات شهرتاش» به من معرفی شد. روز نخستی که کتاب را خواندم و با محتوای آن آشنا شدم، به نظرم رسید، سؤالاتی که در این کتاب مطرح شده‌اند، همان سؤالاتی بودند که ما هم در دوره کودکی خود داشتیم، اما هرگز به آن‌ها پاسخ داده نشد. در جامعه و فرهنگ ما اصل و بنای تربیت، القای تفکرات به کودکان است و انتخاب برعهده کودک گذاشته نمی‌شود. معمولاً والدین سؤالاتی درباره جهان هستی از کودک خود نمی‌پرسند یا در جواب سؤالات فرزندان خود، پاسخ‌های قانع کننده‌ای ندارند. در واقع می‌توان گفت در روش‌های تربیتی‌مان از لحاظ فکری انتخابی برای کودک قائل نیستیم.

همچنین، پیش از آنکه ترجمه مجموعه را آغاز کنم، سؤالاتی را که در کتاب مطرح شده بود، از کودکان اطرافم پرسیدم و واکنش آن‌ها را سنجیدم. به این نتیجه رسیدم که کودکان گاه درک عمیقی نسبت به پیرامون خود و مسائل آن دارند. مجموعه این عوامل باعث شد تا این مجموعه را ترجمه کنم.

■ به نظر تان مجموعه کودکان فیلسوف چه ویژگی‌هایی

دارند که می‌تواند آن را از دیگر آثار این حوزه متمایز کند؟

■ به‌نظرم یکی از ویژگی‌های مجموعه این است که اگر والدین این کتاب را بخوانند، متوجه می‌شوند که فرزندان‌شان درک و حس عمیقی نسبت به محیط پیرامون و قواعدش دارند، اما معمولاً این حس و درک نادیده گرفته می‌شود. همچنین، اگر والدین کتاب را بخوانند، در واقع یک‌بار دیگر سؤالاتی درباره جهان هستی و زندگی از خود پرسیده‌اند. یکی از اهداف من از ترجمه کتاب این بود که والدین هم این سؤالات را از خود بپرسند تا جواب قانع کننده‌ای برای کودکان داشته باشند. از این رو می‌توان یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های کتاب را این دانست که نه تنها کودکان، بلکه بزرگسالان هم از مخاطبان آن هستند. البته در ترجمه کتاب باید خیلی به لحن مطالب توجه می‌کردم، چون باید طوری اثر ترجمه می‌شد که تفکر و انتخابی به مخاطب القا نشود، بلکه مخاطب خود تصمیم‌گیرنده باشد.

ضمن اینکه باید توجه داشته باشیم، این کتاب القای فرهنگ دیگری نیست، بلکه می‌تواند آن کاملاً آموزشی و تربیتی است و به زندگی و قواعد آن، احساسات، خوش‌بختی، مرگ و... پرداخته است. موضوعی که باید در جامعه به آن توجه داشته باشیم، این است که بچه‌ها قدرت تفکر و تعقل دارند که باید پرورش داده شود. پاسخ ندادن والدین به سؤالات مهم دوره کودکی، می‌تواند تأثیرات نامطلوبی در رشد و پرورش ذهنی آن‌ها داشته باشد. والدین باید خود را مکلف به پاسخ‌گویی به بچه‌ها بدانند، چرا که هیچ سؤالی بی‌جواب نیست.

■ خانم نیراحمدی! مؤلفان ما تا چه حد وارد این حوزه

شده‌اند؟

■ خیلی محدود. من برای ترجمه این مجموعه، جست‌وجوهای زیادی انجام دادم تا بدانم در این حیطه در کشور چه کاری انجام شده است. متوجه شدم تألیف در این حوزه بسیار کم است. اگر هم هست، محدود به چند ناشر است. مؤلفان و ناشران ما بیشتر به جنبه مادی قضیه فکر می‌کنند تا بعد معنوی آن. شاید تنها دو یا سه ناشر به‌کار در این حوزه اهمیت می‌دهند.

■ آیا شما تا پیش از این با جشنواره کتاب‌های آموزشی

رشد آشنایی داشتید؟ فکر می‌کنید این جشنواره چه تأثیری در روند کار شما خواهد داشت؟

□ بله. تقریباً می‌توانم بگویم از طریق معلمان که می‌شناسم، با جشنواره رشد و اهداف آن آشنایی داشتم. من معتقدم جشنواره رشد

به معرفی کتاب‌ها کمک می‌کند و همچنین باعث می‌شود که آثار، بهتر مخاطبان خود را پیدا کنند. همین موضوع بهترین حمایتی است که جشنواره می‌تواند از کتاب‌ها و مؤلفان و مترجمانشان انجام دهد.

علی رؤوف:

کتاب خوب کتابی است که با آموزش جهانی هم‌سو باشد

اشاره

از جمله کتاب‌های نامزد دریافت جایزه در دهمین دوره از جشنواره رشد، کتاب «انشا؛ درس رویدن در خود» تألیف علی رؤوف، تولید سال ۱۳۹۰، توسط «نشر آبیژ» است. علی رؤوف، متولد سال ۱۳۱۵ در مشهد است. وی دارای دکترای فلسفه تعلیم و تربیت از دانشگاه بین‌المللی هاوایی (AUH) آمریکا و سال‌هاست که به تدریس در دانشگاه و تألیف کتاب‌های علمی و آموزشی مشغول است. علی رؤوف در این گفت‌وگو از وضعیت آموزش در ایران و کتاب‌های آموزشی می‌گوید.

می‌خوانند، کتاب‌هایی هستند که خودم نوشته‌ام و در این راه آموزش داخل کشور را نه، بلکه آموزش جهانی را مطرح کرده‌ام. لازم می‌دانم که بگویم پایان‌نامه دکترای من با عنوان «جنبش جهانی بهسازی تربیت معلم» در انگلیس مورد تقدیر قرار گرفت.

■ از نظر شما کتاب خوب و مناسب دارای چه ویژگی‌هایی است؟

□ در طول این ده دوازده سال استادان دانشگاهی ما کتاب‌های خوبی نوشته‌اند، اما نتوانسته‌اند در نظام آموزش و پرورش حلول کنند. تعداد استادان و متخصصان کم است. کتاب خوب کتابی است که با آموزش جهانی هم‌گام و هم‌سو باشد. دانش آموز و دانشجو دنبال نوشته‌هایی می‌روند که آموزش را به‌روز و بهتر بتواند انتقال دهد.

■ شما در تهیه این کتاب چه اهداف تربیتی را مدنظر داشته‌اید؟

□ آموزش‌های ما در کشور روند صحیحی را دنبال نمی‌کنند. تا همان لحظه‌ای که من این کتاب را نوشتم، درس انشا یک بازی بود. موضوعاتی که معلمان برای انشا انتخاب می‌کردند، در یک دوره ده ساله تکرار می‌شدند. دانش‌آموزان از زنگ انشا بدشان می‌آمد و ارتباطی با آن پیدا نمی‌کردند.

انشا درس رسیدن به خود است؛ درس بیان درک و احساس خود، درس بیان دانستن‌ها و فهمیدن‌ها، خواستن‌ها و آرزوها، و بیان فکرها و دریافت‌هایی ذهنی و تخیلات و پندارها. با این درس ما می‌توانیم با دیگران و طبیعت، زندگی و هر آنچه در زندگی تبلور دارد، ارتباط برقرار کنیم. این ارتباط باید از طریق بیان و قلم صورت بگیرد. معلم باید به دانش‌آموز همان‌طور که ریاضی می‌آموزد، انشا بیاموزد. من در این کتاب اجزا و عناصر انشا را برای معلم و دانش‌آموز توضیح دادم.

■ آقای رؤوف شما کیفیت کتاب‌های آموزشی و کمک‌آموزشی موجود در بازار نشر کتاب را چگونه می‌بینید؟

□ به‌طور کلی در تهیه و تولید کتاب‌های آموزشی به چارچوب و ساختار آن‌ها توجه زیادی نمی‌شود. کسانی که متوجه ساختار و محتوا بوده‌اند، برای آموزش و پرورش نوشته‌اند، بنابراین آنچه نوشته می‌شود و به کار گرفته می‌شود، اصولی نیست. ضعف عمده آموزش ما نسبت به دیگر کشورها در نویسندگان و معلمان است. کسی که آموزش می‌دهد، می‌تواند کتاب آموزشی بنویسد.

■ تألیف کتاب‌های درسی و کمک‌آموزشی‌تان را بر چه پایه‌ای استوار می‌کنید؟

□ شیوه‌های آموزش باید بسته به رشد فناوری و نیاز جامعه پیوسته در تغییر باشند. من آموزش دانشگاهی‌ام را در آمریکا گذرانده‌ام. شیوه تدریس و آموزش در آنجا به‌گونه‌ای بود که شور و شوق و تشنگی در یادگیری و یاددهی ایجاد می‌کرد و اطلاعاتی که از استادان و آموزش‌ها دریافت می‌شد، خیلی مفید بود. من کوشیدم آن آموزش‌ها را به جامعه خودم منتقل کنم. کتاب‌هایی که دانشجویان من

غلامرضا سحاب:

حافظه محوری با آموزش مبتنی بر مشاهده حذف می‌شود

اشاره

غلامرضا سحاب در سال ۱۳۲۷ در تهران به دنیا آمد. وی مدیر انتشارات «دنیای جغرافیای سحاب» است. کتاب «دومین اطلس جغرافیایی دوره قاجار» شامل نقشه‌های ۱۲۰ سال قبل ایران، تهران و قاره‌های جهان است که توسط آن مؤسسه در سال ۱۳۹۰ منتشر و نامزد دریافت جایزه دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد شد. این کتاب به‌همت غلامرضا سحاب، جواد صفی‌نژاد و سعید بختیاری تهیه شده است و به شرح نقشه‌های آن دوره و افرادی که آن‌ها را ترسیم کرده‌اند، می‌پردازد.

■ **جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد را تا چه اندازه در جهت جلب مشارکت ناشران در تولید کتاب‌های استاندارد مؤثر می‌دانید؟**

□ این نخستین دوره‌ای است که من با جشنواره رشد، نحوه عملکرد آن و روند کارشناسی کتاب‌ها آشنا می‌شوم. پیش‌تر از این هم جشنواره رشد را می‌شناختم، اما با آن درگیر نبودم. جشنواره رشد راهکار خوبی برای جلب توجه ناشران و مؤلفان است، به شرط آنکه اخبار مربوط به عملکرد و برگزاری آن در حد وسیع منتشر شود و تبلیغات داشته باشد.

■ **چه عاملی باعث می‌شود، کتاب غیراستانداردی که برای تعمیق یادگیری مناسب و مفید نیست، به بازار کتاب عرضه شود؟**

□ به‌طور کلی مسئله کتاب‌های آموزشی مسئله‌ای است که خیلی باید روی آن دقت شود. متأسفانه در همه دوره‌های تحصیلی، کتاب‌های کمک‌آموزشی توسط افراد غیرمتخصص آن دوره تهیه و تنظیم می‌شوند و ناشران به سلیقه خود عمل می‌کنند. در تهیه و تولید کتاب‌های کمک‌آموزشی و کمک‌درسی به ضوابط لازم توجهی نمی‌شود. من معتقدم که اکثر کتاب‌های بازار نشر از کتاب‌های خارجی اقتباس شده‌اند و با برنامه درسی ما مغایرت دارند. معلمان ما نمی‌توانند کتاب‌هایی به دانش‌آموزان معرفی کنند که با برنامه درسی‌شان هماهنگ نیست. از این‌رو از معرفی کتاب اجتناب می‌کنند. مطابقت مطالب کتاب‌های آموزشی با برنامه درسی مدارس در تولید کتاب کمک‌درسی و کمک‌آموزشی خیلی اهمیت دارد.

■ **با توجه به هدف‌های تربیتی وزارت آموزش و پرورش مبتنی**

بر تربیت خلاقانه دانش‌آموزان و پرهیز از «حافظه محوری»، شما چه تدابیری در این خصوص در حوزه نشر اندیشیده‌اید؟ □ نحوه آموزش خیلی تعیین‌کننده است. مخصوصاً در حوزه جغرافیا، آموزش فقط با خواندن یک کتاب صورت نمی‌پذیرد و باید با مطالعات میدانی همراه باشد. وقتی آموزش مشاهده‌ای و عملی باشد، روش‌های آموزشی غلط مثل حفظ کردن سطر به سطر مطالب حذف خواهند شد. مخصوصاً در دوره دبستان آموزش محتوایی و مطالعات تجربی، در کنار آموزش نظری (تئوری) تأثیر بسزایی در سرنوشت دانش‌آموز دارد. بهترین متخصصان را برای این دوره باید در نظر گرفت تا بتوانند کودک را علاقه‌مند به علم و پرسشگر بار آورند.

در زمان ما، روی آموزش کنترل و بازرسی وجود داشت و دانش‌آموزان مورد تشویق قرار می‌گرفتند. در دوره دبستان به‌عنوان تکلیف از ما می‌خواستند که عضویت کتابخانه مجلس و کتابخانه ملی را داشته باشیم و مطالبی که آنجا می‌خواندیم، سر کلاس ارائه دهیم. این شیوه ما را به کتاب و کتابخانه، و مطالعه و ارائه سخنرانی علاقه‌مند کرد.

■ **شما در تهیه این کتاب چه شاخص‌هایی را مدنظر قرار داده‌اید؟ آیا اسناد و چارچوب خاصی برای تولید کتاب‌هایتان مدنظر دارید؟**

□ در این کتاب ما برای ۱۷ نقشه در ۲۲ صفحه مقدمه آورده‌ایم که در صد سال گذشته چه کسانی با چه روش‌هایی کار جغرافیایی می‌کردند. ما مطالعات اولیه و ثانویه، روش‌های کار شده، و حال و هوای آموزش آن دوره را بررسی کرده‌ایم. البته روی بُعد آموزشی کتاب هم کار کرده‌ایم. برای مثال، روی نصف‌النهار مبدأ در تهران، لندن و پاریس مطالبی عرضه کرده‌ایم. همچنین، نقشه تهران و تقسیمات کشوری را در صد سال گذشته در این کتاب گنجانده‌ایم تا کودکان بدانند محدوده تهران در صد سال گذشته چه قدر بوده است، چند استان داشته‌ایم... ما تمام روزنامه‌های دوره قاجار را بررسی کرده‌ایم، و همه اسناد را، از **اعتمادالسلطنه** و روزنامه تربیت گرفته تا سفرنامه **ناصرالدین شاه** را مطالعه کرده‌ایم.

ما معمولاً در تألیف کتاب‌هایمان، نظرات معلمان و استادان دانشگاه را که با نیازها و کمبودهای حوزه نشر و مخاطب آشنا هستند، مدنظر قرار می‌دهیم.

زیر و رو کردن کتابخانه ملی برای نگارش یک کتاب

اشاره

«به دنبال کاغذ اخبار» عنوان کتابی از لیلی فرهادپور است که توسط «انتشارات ققنوس» منتشر شده است. او در این کتاب به زبان داستان به توضیح تاریخ مطبوعات در ایران از ابتدا تا دوره معاصر پرداخته است. اولین روزنامه ایران، ارتباط‌های جمعی، صنعت چاپ و چاپخانه، عهد ناصری، روزنامه‌نگار منظم در ایران، مقدمات انقلاب مشروطه در ایران، و نشریه‌های ادواری کودکان و نوجوانان برخی از موضوعاتی هستند که در این کتاب به آن‌ها پرداخته شده است. لیلی فرهادپور متولد سال ۱۳۴۰ است و در رشته علوم ارتباطات اجتماعی و مترجمی زبان تحصیل کرده است. او که خود تجربه فعالیت در حوزه روزنامه‌نگاری را هم دارد، می‌گوید برای نوشتن این کتاب و یافتن منابع معتبر، مخزن کتابخانه ملی را زیر و رو کرده است!

چرا شد که «به دنبال کاغذ اخبار» را نوشتید؟

انتشارات ققنوس مجموعه‌ای از کتاب‌ها را با نام «به دنبال...» ترجمه و منتشر کرده است. در این مجموعه شخصیت‌ها و وقایع تاریخی دنبال می‌شوند. مدتی پیش انتشارات ققنوس تصمیم گرفت که در همین مجموعه، وقایع و شخصیت‌های تاریخی ایرانی را بگنجاند. من پیشنهاد دادم که در مورد تاریخ روزنامه و روزنامه‌نگاری در ایران کتابی نوشته شود که نگارش آن را خودم بر عهده گرفتم.

چرا در میان موضوعات تاریخی، تاریخ مطبوعات را انتخاب کردید؟ به دلیل حوزه کاری تان بود؟

ببینید! مخاطب ما نوجوانانی هستند که از طریق رسانه‌ها و مطبوعات وقایع روز را دنبال می‌کنند. بنابراین باید با تاریخ آنچه اخبار را به آن‌ها می‌رساند، آشنا شوند.

با توجه به اینکه باید تاریخ دقیق مطبوعات در کشور را

می‌نوشتید، نگارش کتاب چه قدر زمان برد؟

با وجود اینکه خودم دانش‌آموخته رشته روزنامه‌نگاری هستم و پیش‌زمینه‌ای در این باره داشتم، اما نگارش آن حدود یک سال طول کشید. چرا که تحقیقات گسترده‌ای را در این زمینه انجام دادم و مخزن کتابخانه ملی را زیر و رو کردم. البته کارمندان آن زمان کتابخانه واقعا در این راه به من کمک کردند.

چرا برای بیان تاریخ مطبوعات قالب داستان را انتخاب کردید؟

فرمت تعریف شده برای مجموعه «به دنبال...» داستان است. البته در میان داستان، صفحات دانش‌نامه‌ای را هم پیش‌بینی کرده‌ام. به طوری که درست مانند مدخل دانش‌نامه‌ای، اطلاعات مستقیمی را درباره رویدادها و پدیده‌ها برای مخاطبان تفسیر و توضیح می‌دهد. مضاف بر اینکه لابه‌لای کتاب کلمه‌ها و ترکیب‌هایی که به نظر می‌رسد برای مخاطب دانش‌آموز سخت است، توضیح داده شده است. بخش‌بندی کتاب هم به صورت سیر زمانی است. همه این‌ها به خاطر رعایت فرمت مجموعه است.

در کتاب به تاریخ مطبوعات در دوره معاصر هم می‌پردازید؟

بله. از کاغذ اخبار و وقایع اتفاقیه به ترتیب به دوران معاصر می‌رسیم. در داستان کتاب، شخصیت دختر که مادرش در کتابخانه ملی کار می‌کند، همراه مادرش به کتابخانه می‌آید. از مادرش معنی مطبوعات را می‌پرسد. مادر بعد از توضیح مختصری به او می‌گوید که اگر می‌خواهد اطلاعات بیشتری در این زمینه کسب کند، می‌تواند کتاب «به دنبال کاغذ اخبار» را بخواند. دختر هم بعد از خواندن کتاب به بخشی می‌رسد که خود او هم در آن حضور دارد و به این ترتیب وارد تاریخ معاصر روزنامه و روزنامه‌نگاری در ایران می‌شود.

سیدعلی صمدی:

استانداردسازی لازمه تحول کتاب‌های استثنایی است

اشاره

متحول خواهد شد. در تهیه یک کتاب ابتدا باید نیازسنجی صورت بگیرد. باید نیاز جامعه استفاده کننده، از جمله متخصصان، دانشجویان، والدین و کسانی که در این زمینه کار می‌کنند را پیگیری و سپس با توجه به ابعاد فرهنگی روش‌ها را بیان کرد. در کنار آن، دانش اولیه درباره موضوع اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد. من زمانی می‌توانم نیازی را احساس کنم که درباره آن بینشی داشته باشم و مخاطبان و نیازهای آن‌ها را درک کنم. نکته دیگر انطباق دانش با فرهنگ جامعه‌ای است که کتاب در آن به کار برده می‌شود.

■ **با توجه به گستردگی نیاز به کتاب‌هایی از این قبیل، چرا بازار نشر این کتاب‌ها آن گونه که انتظار می‌رود، نیست؟**

□ در این حوزه به کتاب‌های زیادی نیاز است، ولی رقابتی در نشر کتاب‌های استثنایی وجود ندارد. زیرا افرادی که در تولید مشغول‌اند، متخصص نیستند. فقط درگیر اجرای آن هستند، نه مسئول به‌روز بودن کتاب. وقتی دقتی به استانداردهایی که لازم است رعایت شوند، ندارند، ضرورت، به‌روز بودن منابع و مراجع را درک نمی‌کنند و هدفشان فقط انجام دادن کار خیر می‌شود. این افراد زیادند، اما نمی‌توانند تخصصی عمل کنند. در انگلیس کتابی که با چنین محتوایی تولید می‌شود، به‌سرعت تحلیل، رتبه‌بندی و ستاره‌دار می‌شود و افراد به آن به‌عنوان یک کار تحقیقی ویژه نگاه می‌کنند و از آن بهره می‌برند.

■ **چه راهکاری برای بهبود وضعیت حوزه نشر کتاب‌های استثنایی پیشنهاد می‌کنید؟**

□ با وجود آنکه جمعیت افراد استثنایی در ایران کم نیست، شمارگان کتاب‌ها بسیار پایین است و این نشانه خوبی نیست. راهکار پیشنهادی من بیدار کردن نیاز مخاطبان با افزایش آگاهی اجتماعی از نظر حقوق فردی و اجتماعی این افراد و نیازهای آن‌هاست. اگر در این زمینه کار شود، کسانی هم پیدا می‌شوند که در این زمینه به این قشر و در راستای نیازهای آن‌ها خدمت کنند. استفاده از منابع بیشتر می‌شود و کیفیت کتاب‌ها تغییر می‌یابد. کتاب آموزشی در این شاخه تولید می‌شود، ولی گستردگی آن کم است. وقتی گستردگی کتاب در حوزه‌ای کم باشد، نمی‌توان بین کتاب‌ها داوری کرد و بد خوب را مشخص ساخت. هر کتابی که در این شاخه تولید می‌شود، ارزشمند است.

سیدعلی صمدی، متولد سال ۱۳۴۳ در مهاباد است. وی از «دانشگاه آلسر» در انگلیس دکترای «ناتوانی رشدی و هوشی» و تخصص «اتیسم» دارد و تاکنون کتاب‌های زیادی در حوزه استثنایی، از جمله بازی درمانی، ناتوانی‌های هوشی، و اختلالات طیف اتیسم نوشته است. با توجه به محدودیت کتاب‌های آموزشی در حوزه آموزش استثنایی، با ایشان در گفت‌وگویی به وضعیت کتاب‌های آموزشی و نیازهای آموزشی این حوزه پرداختیم. لازم به ذکر است، کتاب «اختلالات طیف اتیسم» وی در سال ۱۳۹۰ توسط «نشر دوران» به بازار عرضه شد که نامزد دریافت جایزه دهمین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد در گروه کتاب‌های استثنایی است.

■ **چه نیازی در حوزه استثنایی شما را به نگارش کتابی با این عنوان ترغیب کرد؟**

□ من به‌عنوان فردی که به حوزه نشر کتاب‌های این حوزه توجه دارد، حداقل درخصوص اتیسم دو یا سه عنوان کتاب بیشتر ندیدم. همه آن‌ها هم ترجمه بودند. حتی کتابی که در آن بیماری و شیوه‌های رویارویی با آن آمده باشد، نداشتیم. فقر منبعی جامع و ضرورت وجود کتابی که در آن علائم، طبقه‌بندی، نشانه‌ها و شیوه‌های مداخله اتیسم بیان شده باشد، مرا بر آن داشت که کتابی با این عنوان منتشر کنم. این کتاب همان‌طور که ملاحظه کردید، سعی دارد برای اولین بار کلیاتی درباره اتیسم به مخاطب ارائه دهد. من از سال ۱۳۸۶ پژوهش‌هایی انجام دادم که میزان شیوع اتیسم در ایران، اثرات اتیسم روی خانواده‌ها و خواسته‌های والدین ایرانی را در آن لحاظ کردم.

■ **آیا از استانداردها و منابع بالادستی به منظور تعیین چارچوبی برای کتاب‌ها یگان بهره می‌گیرید؟**

□ اینکه پیگیر وضعیت نشر و کیفیت آموزش کتاب‌های تولیدی هستید، ارزیابی کتاب‌ها را دارید و از آن‌ها تقدیر می‌کنید، مشخص است که استانداردهایی برای ارزیابی کتاب‌ها وجود دارد که از روی آن کتابی مناسب و کتابی نامناسب شناخته می‌شود. اما تصور می‌کنم این اطلاعات در اختیار ناشران، مؤلفان و مصرف‌کنندگان قرار ندارد. اگر مؤلفان از وجود چنین استانداردهایی آگاه باشند، قطعاً وضعیت کتاب‌های این حوزه